

T. C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER BÖLÜMÜ

AVRUPA YATIRIM BANKASI
KURULUŞU YAPISI
ve
UYUŞMAZLIKLAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Tacettin ŞİMŞEK

Danışman
Doç. Dr. Halûk GÜNUĞUR

ANKARA
Ağustos - 1989

T. C.
Yükseköğretim Kurulu
Dokümantasyon Merkezi

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
	<u>NO</u>
Kısaltmalar	VII
GİRİŞ	IX

BİRİNCİ BÖLÜM

AVRUPA YATIRIM BANKASININ KURULUŞU, YAPISI

VE

BANKA FAALİYETLERİNDEN DOĞAN UYUŞMAZLIKLAR

I- AVRUPA TOPLULUĞU FİNANSMAN KURULUŞU OLARAK AVRUPA YATIRIM BANKASI	2
A- Kuruluşu, Amacı ve Görevleri	
1- Kuruluşu	2
2- Görevleri	3
B- Bankanın Topluluk Yapısı İçerisindeki Yeri ...	5
C- Bankanın Organları	8
1- Guvernörler Kurulu	8
a- Yapısı	8
b- Görevleri	8
aa- Genel Olarak	8
bb- Görevle İlgili Olarak Alınacak Kararlar	10
2- Yönetim Kurulu	13
a- Yapısı	13
b- Görevleri	14
aa- Genel Olarak	14
bb- Görevle İlgili Olarak Alınacak Kararlar	15

3- Yürütme Komitesi	15
a- Yapısı	15
b- Görevleri	15
aa- Genel Olarak	15
bb- Görevle İlgili Olarak Alınacak Kararlar	16
4- Denetleme Komitesi	16
a- Yapısı	16
b- Görevi	17
5- Avrupa Yatırım Bankası Organlarınca Veri- lecek Kararların Nisap ve Üye Devletleri Bağlamaları Açısından Değerlendirilmesi ..	17
D- Bankanın Organizasyon Yapısı ve Personel Politikası	19
1- Bankanın Organizasyon Yapısı	19
2- Bankanın Personel Politikası	20
E- Bankanın İdare Merkezi	22
F- Banka Faaliyetlerinde Kullanılan Dil	22
II- MALİ YAPI VE ÖDÜNCÜ ALMA FAALİYETLERİ	22
A- Mali Yapı	22
1- Sermaye	23
2- Özel Ödünçler	26
3- Rezerv Fon	26
B- Ödünç Alma Faaliyetleri	27

III- KREDİ POLİTİKASI VE ÖDÜNC VERME FAALİYETLERİ ...	31
A- Genel Olarak	31
B- Topluluk İçinde Ödunc Verme Faaliyetleri	31
1- Kredi Politikası ve Kredi Prosedürü	31
a- Kredi Politikası	31
b- Kredi Prosedürü	37
2- Bankaca Topluluk İçinde Verilen Kredilerin Değerlendirilmesi	38
C- Topluluk Dışında Ödunc Verme Faaliyetleri ...	44
1- Kredi Politikası ve Kredi Prosedürü	44
a- Kredi Politikası	44
b- Kredi Prosedürü	49
2- Akdeniz Bölgesindeki Ülkelerde Ödunc Verme Faaliyetleri	50
a- Topluluğun Akdeniz Politikası	50
b- Bankaca Akdeniz Ülkelerinde Verilen Kredilerin Değerlendirilmesi	52
3- A.C.P. Devletleri ile O.C.T.'de Ödunc Verme Faaliyetleri	56
a- Topluluk ile A.C.P. Devletleri ve O.C.T. Arasındaki İlişkilerin politik ve Ekonomik Nedenleri.....	56
b- Banka Tarafından A.C.P. Ülkeleri ile O.C.T. de Verilen Kredilerin Değerlen- dirilmesi	59
aa- Yaoundé Konvansiyonları	59

bb- Lomé Konvansiyonları	62
IV- AVRUPA YATIRIM BANKASI FAALİYETLERİNDEN DOĞAN	
UYUŞMAZLIKLAR VE ÇÖZÜM YOLLARI	68
A- Genel Olarak Uyuşmazlıklar ve Çözümü	68
1- Hukuksal Uyuşmazlıklar	68
2- Siyasal Uyuşmazlıklar	68
B- Roma Antlaşması ve A.Y.B. Statüsü Çerçevesin-	
de Uyuşmazlıklar	69
1- Uyuşmazlıkların Topluluklar Adalet Divanının-	
da Çözülmesi	69
a- Divanın Kuruluşu ve Yapısı	69
b- Divanda Yargılama Usulü	70
c- Divanın Yargı Yetkisi	71
aa- Yargı Yetkisinin Niteliği	71
bb- A.Y.B. nın Taraf Olduğu Uyuşmazlık-	
larda Topluluklar Adalet Divanının	
Yargı Yetkisi ile İlgili Roma Ant-	
laşması Hükümleri	75
d- Divan Kararlarının Uygulanması	77
2- Uyuşmazlıkların Uluslararası Hakemlik Yolu	
ile Çözülmesi	78
a- Uluslararası Hakemliğin Niteliği	78
b- Hakemliğin Tarihçesi	79
c- Hakemlik Yönetimi Açısından A.E.T. nun	
İmzaladığı Anlaşmalar	82

3- Uyuşmazlıkların Ulusal Mahkemelerde Çözülmesi	89

İKİNCİ BÖLÜM

AVRUPA YATIRIM BANKASI-TÜRKİYE İLİŞKİLERİ

I- A.Y.B.-TÜRKİYE İLİŞKİLERİNİN HUKUKSAL TEMELİ ...	92
A- Türkiye-Topluluk İlişkilerinin Tarihi	92
1- Türkiye'nin Ortaklık İçin Topluluğa Başvu- rusu	92
a- Politik Faktör	92
b- Ekonomik Faktör	93
c- Yunanistan Faktörü	93
2- Ankara Anlaşmasının İmzalanması ve Hüküm- leri	93
a- Ankara Anlaşmasının İmzalanması	93
b- Ankara Anlaşmasının Amacı ve Ortaklığın Dönemleri	94
aa- Ankara Anlaşmasının Amacı	94
bb- Ortaklığın Dönemleri	94
B- Türkiye Topluluk İlişkileri Çerçevesinde Kre- dilendirme	96
1- I.Mali Protokol Dönemi	96
a- I.Mali Protokol Hükümleri	96
b- İç Anlaşma	97
c- I.Mali Protokol Döneminde verilen Kre- diler	99

2- II.Mali Protokol Dönemi	101
a- II.Mali Protokol Hükümleri	101
b- İç Anlaşma	104
c- Kredi Prosedörü ve Verilen Kredilerin Değerlendirilmesi	105
3- III.Mali Protokol Dönemi	106
a- III.Mali Protokolün Kredi Politikasına İlişkin Hükümleri	106
b- III.Mali Protokolün Kredilere İlişkin Hükümleri	108
4- Özel İşbirliği Fonu	110
5- IV.Mali Protokol	110
II- A.Y.B.-TÜRKİYE İLİŞKİLERİNDE UYUŞMAZLIKLAR VE ÇÖZÜMÜ	110
A- Ankara Anlaşmasında Uyuşmazlıklar ve Çözümü .	111
B- Çeşitli Finansman Sözleşmelerinde Uyuşmazlık- lar ve Çözümü	112
1- T.A.D. nın Yargı Yetkisi	112
2- Hakemlik Yolu	113
3- Üçüncü Bir Ülke Mahkemesinin Yetkisi	114
SONUÇ	115
Ekler	116
Kaynakça	137

KISALTMALAR

A.C.P.	: African, Caribbean and Pacific States
A.E.T.	: Avrupa Ekonomik Topluluğu
a.g.m.	: adı geçen makale
A.T.	: Avrupa Toplulukları
A.T.O.	: Ankara Ticaret Odası
A.Y.B.	: Avrupa Yatırım Bankası
bkz.	: bakınız
E.C.U.	: European Composite Unit
E.D.F.	: European Development Fund
E.F.T.A.	: European Free Trade Association
E.I.B.	: European Investment Bank
G.A.T.T.	: General Agreement on Tariffs and Trade
G.Ü.İ.İ.B.F.	: Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
h.b.	: hesap birimi
H.Ü.İ.İ.B.D.	: Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi
ibid.	: Bir önceki dipnotta adı geçen eser
ibid. idem.	: Bir önceki dipnotta adı geçen eserin aynı sayfası
Infra	: ileride
İ.K.V.	: İktisadi Kalkınma Vakfı
m.	: madde
N.A.T.O	: North Atlantic Treaty Organization
No.	: Number
O.C.T.	: Overseas Countries and Territories
O.E.C.D.	: Organization for Economic Cooperation and Development
O.J.	: Official Journal of the European Communities.
Op.cit.	: Daha önceki bir dipnotta adı geçen eser

S.	: sayfa
S.B.F.	: Siyasal Bilgiler Fakültesi
STABEX	: Transfers for the stabilisation of export earnings
Supra	: Geride
S.Y.K.B.	: Sınai Yatırım ve Kredi Bankası
SYSMIN	: Special Financing facility for mineral products
T.A.D.	: Topluluklar Adalet Divanı
T.S.K.B	: Türkiye Sınai Kalkınma Bankası
U.A.D.	: Uluslararası Adalet Divanı
v.d.	: ve devamı

G İ R İ Ő

Tarihsel süreç içerisinde uluslararası ilişkilerin gelişimi üzerinde ekonomik faktörün büyük etkisi olmuştur. Özellik 19'uncu yüzyılda, ekonomik ve sosyal refaha ulaşılabilmesi için ticaretin serbestleştirilmesi halinde zaman içinde ekonomik sınırların ortadan kaldırılarak ulusal ekonomilerin dünya ekonomisi içerisinde eriyeyeği bu durumda siyasi sınırların da önemini yitireceği fikri ileri srlmştur.

Ancak tarihsel gelişim süreci içerisinde ulusal ekonomilerini korumacı politikalarla geliştiren ülkeler ekonomik açıdan geri kalan ülkeler üzerinde kesin bir egemenlik kurmuşlardır. Böylece Dünya kaynakları belirli ülkeler arasında paylaşılmıştır. Dünya kaynaklarının sınırlı olması ve egemen durumdaki ülkelerin de bu kaynaklara ihtiyaçlarının bulunması bu ülkeleri karşı karşıya getirerek 20'nci yüzyılda birbirinin peşisıra iki büyük savaşın meydana gelmesine neden olmuştur.

II.Dünya Savaşından sonra, yıkılmış Avrupa'da siyasi bir birliğe ulaşma yolunda birbirinin peşisıra yapılan girişimlerin başarısızlıkla sonuçlanması, uluslararası siyasi ilişkilerin temelinde ekonomik ilişkilerin yattığı gerçeğinin bir kere daha hatırlanmasına neden olmuştur.

Bu gerçek; Avrupa'da ekonomik ve Sosyal gelişmeyi ortak girişimle sağlama fikrini gündeme getirmiştir. Esas olarak arzulanan siyasi bir birliği sağlayacak böyle bir ekonomik girişimle hem ticaret serbestleştirilecek, hem çeşitli bölgeler arasındaki farklılık ortadan kaldırılarak ülkelerin uyumlu kalkınması sağlanacak ve ekonomiler btnleştirilecektir.

işte bu gerekçeler uluslararası ilişkilerde yeni bir anlayışın ortaya çıkmasına ve Roma Antlaşması ile Avrupa Ekonomik Topluluğunun Kurulmasına neden olmuştur.

Öte yandan A.E.T.nun üyesi bulunan ülkelerin denizası-
rı yurt ve toprakları üzerindeki ekonomik egemenliklerinin
devam ettirilmesi de Antlaşma ile öngörülerek bu bölgeler
de Antlaşma kapsamına alınmıştır.

Roma Antlaşması ile, ekonomik ve sonrasında da siyasi
entegrasyona ulaşma doğrultusunda yapılacak girişimlerde
farklı mali kaynakların harekete geçirilmesi öngörülmüştür.
Antlaşmanın hedefine ulaşması için yapılacak girişimlerden
birisi de Avrupa Yatırım Bankasının kuruluşu olmuştur.

Bu araştırmada Avrupa Yatırım Bankası, A.E.T.nun Top-
luluk içi ve dışındaki politikaları açısından ele alınmış-
tır. Hukuksal yapı,Topluluk politikasının Banka faaliyetleri-
ne yansımaları ve uyumsuzluklar başlıca inceleme noktaları ola-
rak ele alındığından Bankanın kredi faaliyetlerine ayrıntılı
olarak değinilmemiş,sadece istatistikî bilgi edinilmesi dü-
şüncesi ile belirli tablolarda Bankaca verilen kredilerin
bir dökümünün yapılması ile yetinilmiştir.

Öte yandan,yeni elde edilen kaynaklardaki rakamlar ve
bilgilerden mümkün olduğu kadar yararlanabilmek ve en son
bilgileri verebilmek için azami gayret sarfedilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM
AVRUPA YATIRIM BANKASI'NIN
KURULUŞU YAPISI
VE
BANKA FAALİYETLERİNDEN DOĞAN
UYUŞMAZLIKLAR

I- AVRUPA TOPLULUĞU FİNANSMAN KURULUŞU OLARAK AVRUPA YATIRIM BANKASI

A- KURULUŞU, AMACI VE GÖREVLERİ

1- Kuruluşu

İkinci Dünya Savaşından sonra Avrupa'da yeni bir politik ve ekonomik model arayışı içerisinde olan devletlerin Avrupa bütünleşmesine doğru attıkları ilk başarılı adım 18 Nisan 1951 tarihinde imzaladıkları Paris Antlaşması ile kurdukları Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu olmuştur⁽¹⁾.

Paris Antlaşmasının imzalanmasını müteakip, başta Avrupa Savunma Topluluğu deneyimi olmak üzere bazı bütünleşme girişimlerinin başarısızlıkla sonuçlanması, Avrupa'da siyaset adamlarında alt yapı olan ekonomiyi entegre etmeden üst yapı olan politik entegrasyon deneyimlerinin başarısız olacağı kanısını doğurmuştur⁽²⁾.

Bu düşünceden hareketle başlatılan girişimler sonucu A.K.Ç.T. Antlaşmasının tarafı olan altı devlet, 25 Mart 1957 de imzaladıkları Roma Antlaşması ile Avrupa Ekonomik Topluluğu ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğunu meydana getirmişlerdir.

Ekonomik entegrasyonu sağlama kararlılığı, Avrupa Ekonomik Topluluğunu kuran Roma Antlaşmasının⁽³⁾ "Başlangıç" bölümündeki şu cümlelerden çıkarılabilir;

"... ülkelerin ekonomik ve sosyal gelişmesini ortak girişimle sağlamaya...

Çeşitli bölgeler arasındaki farklılığı, daha az tercih edilmiş bölgelerdeki geçikmeyi kısaltarak, bun-

(1) Antlaşmaya taraf devletler Belçika, Federal Almanya, Fransa, İtalya, Lüksemburg ve Hollanda'dır.

(2) GÜNUĞUR, H., "Avrupa Bütünleşmesine Genel Bakış", A.T. ve Türkiye-A.T. İlişkileri, Ankara 5-7 Ocak 1988, s.18.

(3) Roma Antlaşması metni için bkz., GÜNUĞUR, H., Avrupa Ekonomik Topluluğu'nu Kuran Antlaşma (Çev. ve Der.), Ankara 1988, s.1-212; NÖMER, E., ESKİYURT, Ö., Avrupa Sözleşmeleri, İstanbul 1975, s.491-616.

ların uyumlu kalkınmalarını sağlamaya ve ekonomilerin bütünlüğünü kuvvetlendirmeye..."

Roma Antlaşmasının "Başlangıç" kısmındaki bu hedeflere ulaşma çabaları, Antlaşmanın 2'nci maddesi ile Topluluğun görevi olarak belirtilmiştir.

Antlaşma'nın 2'nci maddesinde öngörülen hedeflere ulaşma doğrultusunda Topluluğun yapacağı işlerden birisi de 3'üncü maddenin j fıkrasında ele alınmıştır. Bu da, yeni kaynakların yaratılmasıyla Topluluğun ekonomik yayılmasını kolaylaştırmak amacına yönelik bir Avrupa Yatırım Bankası'nın kurulmasıdır.

Topluluğun, Roma Antlaşmasının hedeflerine ulaşma doğrultusundaki girişimleri içerisinde bulunan Avrupa Yatırım Bankası'nın kuruluşu ise Antlaşmanın 129'uncu maddesinde düzenlenmiştir. Hukuksal bir kişiliğe sahip olan Avrupa Yatırım Bankası'nın üyeleri, Topluluk üyesi devletlerdir.

2- Görevleri

Avrupa Yatırım Bankası'nın görevi, Roma Antlaşmasının 130'uncu maddesinde şu şekilde ifade edilmiştir:

"Avrupa Yatırım Bankası'nın görevi sermaye piyasalarına ve kendi özkaynaklarına başvurarak Topluluğun yararına olarak Ortak Pazarın, dengeli ve engellenmeden kalkınmasına yardım etmektir. Bu amaçla Banka, kazanç amacı gütmeksizin ödünçler ve garantiler vererek ekonominin tüm sektörlerinde aşağıdaki projelerin finansmanını kolaylaştırır:

a- Az gelişmiş bölgelerin değerlendirilmesini amaçlayan projeler,

b- Ortak Pazarın giderek kurulması gereği olarak genişliği ya da niteliği bakımından üye devletlerin herbirinde bulunan çeşitli finansman yollarıyla tamamen karşılanamayan, işletmelerin modernleştirilmesini veya başka üretime dönüştürülmesini ya da yeni iş olanaklarının yaratılmasını amaçlayan projeler,

c- Birçok üye devletin ortak yararına olup ta, genişliği ya da niteliği bakımından üye devletlerin herbirinde bulunan çeşitli finansman yolları ile tamamen karşılanamayan projeler."

Bankaya yüklenilen bu görevler, Roma Antlaşmasında ön-

görülen hedeflere dayandırılmaktadır. Örneğin, az gelişmiş bölgelerin değerlendirilmesi şeklinde ele alınan bölgesel kalkınma finansmanı, Roma Antlaşmasındaki, gelişmiş ve az gelişmiş bölgeler arasındaki eşitsizlikleri devam ettirmemek veya arttırmamak arzusunun kaynaklanmaktadır. Böyle bir hedefe ulaşmak için gerekli olan uzun vadeli finansman kaynaklarının tedariki Avrupa Yatırım Bankasının en önemli görevlerinden biridir.

Maddede belirtilen ortak yarar kavramı genel olarak Avrupa Topluluğunun öncelikli ekonomik politika hedeflerini kapsamaktadır. Çünkü, Avrupa Yatırım Bankasının finansmanını kolaylaştıracağı projelerin Avrupa Topluluğunun yararına olması ve Ortak Pazarın gerçekleşmesini sağlaması gerekir. Projelerde aranan bu nitelik, Avrupa Yatırım Bankasının görevini yerine getirirken dayanacağı ilkelerin bir kısmını oluşturmaktadır.

Öte yandan, Banka, verilen görevleri yerine getirirken kâr amacı gütmeyecektir. Bu da Avrupa Yatırım Bankasını ticari bir bankadan ayıran en önemli özelliktir. Kâr amacı gütmekle beraber Bankaya verilen kredilere, Bankanın yükümlülüklerini ve harcamalarını karşılayacak ve Banka Statüsünün 24'üncü maddesindeki gibi taahhüt edilmiş sermayenin %10'u oranında bir rezerv fonu kurabilecek bir faiz oranı uygulanması gerekmektedir⁽⁴⁾.

Avrupa Topluluğu çatısı altında Avrupa Yatırım Bankasının görevleri ile Birleşmiş Milletler organizasyonu içerisinde Dünya Bankasının rolü arasında büyük benzerlik vardır. Her iki banka da ekonomik kalkınmayı desteklemeye yönelik krediler vermek için dünya sermaye piyasalarından fonlar sağlayan uzun vadeli finansman kuruluşlarıdır. Ancak Avrupa Yatırım Bankası esas olarak Topluluk ülkeleri içerisinde ve

---

(4) Avrupa Yatırım Bankası Statüsü, m.19; Statü için bkz., GÜNGÖR, Haluk, Roma Antlaşması, Op.cit., s.215.230.

daha az miktarda Topluluk dışı ülkelerde faaliyet gösterirken Dünya Bankası öncelikle Üçüncü Dünyanın gelişmekte olan ülkelerinde krediler vermektedir⁽⁵⁾.

B- BANKANIN TOPLULUK YAPISI İÇERİSİNDEKİ YERİ

Avrupa Yatırım Bankası, Roma Antlaşmasındaki hedeflere ulaşma düşüncesinin bir sonucu olarak kurulmuş olmakla beraber, Bankanın Avrupa Topluluğu yapısı içerisindeki yeri konusunda farklı yaklaşımlar sergilenmiştir.

Bazı yazarlara göre Banka, bir Topluluk kuruluşudur veya yardımcı nitelikte bir Topluluk kuruluşudur. Diğer bir kısım yazarlar ise Bankayı Topluluk idaresi altında ya da Topluluk uydusu olarak görmektedirler. Son görüşe göre ise Banka, hukuki kişiliğe sahip ve genel olarak bağımsız bir Topluluk organıdır. Banka, kendini, çalışma teminatına sahip ve "özerk bir resmî kuruluş" veya uluslararası bir kuruluş olarak tanımlamaktadır⁽⁶⁾.

Avrupa Yatırım Bankasından bahsederken, diğer Topluluk kurumları tarafından kullanılan terimler açısından da bir karşılaştırma yapılabilir.

Örneğin; Avrupa Toplulukları Komisyonu Bankayı, Topluluk Hukuku içerisinde resmî bir kurum olarak değerlendirmektedir. Avrupa Parlamentosuna göre de Banka, Topluluk yapısı içerisinde özerk statüye sahiptir. Topluluklar Adalet Divanı ise Avrupa Yatırım Bankası ile John Mills arasındaki davada⁽⁷⁾ verdiği kararda, Bankayı "organisme communautaire" yani bir Topluluk organı olarak nitelendirmiştir⁽⁸⁾.

Topluluklar Adalet Divanının görüşüne paralel bir de-

(5) 100 Questions And Answers, E.İ.B., January 1986, s.14.

(6) KÄSER, J., "The European Investment Bank: its Role and Place Within the European Community system", Yearbook of European Law, 1984/4 Oxford-1985, s.321.

(7) Bkz., Infra, s.75, dipnot 180.

(8) KÄSER, J., a.g.m., s.322.

ğerlendirme ile Avrupa Yatırım Bankasını, Topluluk politikasını yürütme doğrultusunda çalışan, kendine ait bir statüye sahip ve bağımsız bir kişiliği olan bir Topluluk organı olarak nitelendirmek mümkündür.

Bir Topluluk organı olması dolayısı ile diğer Topluluk organlarına uygulanan hukuki ve idari rejim Bankaya da uygulanacaktır. Nitekim, 8 Nisan 1965 tarihinde imzalanan ve 1 Temmuz 1967 tarihinde yürürlüğe giren "Avrupa Topluluklarının İmtiyaz ve Muafiyetlerine Dair Protokol" ün 22'nci maddesinde, protokolün Banka ile organlarının üyeleri ve personeli ve Banka çalışmalarına katılan üye devlet temsilcileri için de geçerli olacağı belirtilmektedir⁽⁹⁾.

Keza; söz konusu maddede, Bankanın, sermaye arttırımının tabi olduğu her türlü vergi ve benzeri yükümlülüklerden ve Banka merkezinin bulunduğu devlette buna ilişkin her türlü formaliteden muaf olduğu, ayrıca, Bankanın olası fesih ve tasviyesinde herhangi bir vergi ile sorumlu tutulamayacağı, Banka faaliyetlerinin statüye uygun olduğu sürece muamele vergisine tabi olmayacağı da ifade edilmektedir.

Öte yandan; bağımsız bir hukuki kişiliğe sahip olan Avrupa Yatırım Bankası faaliyetleri ile ilgili kararlar Banka organlarıncaya alınır. Hiçbir Topluluk organı, Banka üzerinde bir denetim gücüne sahip değildir. Ancak burada bir hususa değinmekte yarar vardır;

Roma Antlaşmasının Banka faaliyetleri üzerinde herhangi bir denetim hakkı vermemesine rağmen, Avrupa Parlamentosu veya üyelerinden birinin Banka faaliyetleri ile ilgili olarak soru sorma hakları bulunmaktadır. Bu şekildeki sorular, Avrupa Toplulukları Komisyonuna gönderilir ve Komisyon tarafından cevaplandırılır. Bu sorulara cevap vermeden önce Komisyon, genellikle önce Banka ile görüşmeler yapar. Komisyon, Parlamento üyelerinin Banka faaliyetlerini etkileme amacı

---

(9) NOMER, E., ESKİYURT, Ö., Op.cit., s.619-628.

ile yaptıkları girişimleri reddedebilir. Ne Komisyon ve ne de Parlamantonun Banka faaliyetleri üzerinde bir denetim yetkilerinin bulunmamasına rağmen; Parlamento'ya karşı sorumlu olan Komisyon, kural dışı olarak kabul edilen bu türde soruları da cevaplandırır. Ayrıca, Komisyon, Toplulukların faaliyetleri konusunda Parlamento ya vereceği yıllık raporda Banka ile ilgili bir bölüme de yer vermektedir⁽¹⁰⁾.

Avrupa Yatırım Bankası bağımsız bir Topluluk organı olmakla beraber bu bağımsızlık Bankanın, Topluluk organları ile işbirliği içinde bulunmayacağı anlamına gelmemektedir. Bu işbirliğinin somut örneklerinden biri, Bankanın kredi verme faaliyetlerinde kendini göstermektedir. Statüye göre, Avrupa Yatırım Bankası, kendine yapılan kredi veya garanti başvuruları ile ilgili olarak Komisyonun görüşünü alır⁽¹¹⁾.

Bunun dışında, uygulamada, Avrupa Yatırım Bankasının Komisyon ile işbirliği içinde hareket ettiği birçok alan vardır;

Örneğin, N.C.I.(Yeni Topluluk Aracı)⁽¹²⁾ uygulamasında Komisyonun Topluluk adına borç aldığı para, Avrupa Yatırım Bankası tarafından Avrupa Toplulukları Konseyince emredilen öncelikler ve prensipler doğrultusunda ve Komisyonca bildirilen yatırım projelerinin finansmanı için ödünç verilir.

Keza, Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu (EURATOM) adına Komisyon tarafından, nükleer santral yatırımını finanse etmek amacı ile borçlanılan paralar da, Avrupa Yatırım Bankası tarafından bu yatırımlara ödünç olarak verilir.

Projelerin hem Avrupa Yatırım Bankası ikrazı için ve hem de Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu bağışı için sunulduğu durumlarda da yakın işbirliği vardır.

---

(10) KÄSER, J., a.g.m., s.316.

(11) Avrupa Yatırım Bankası Statüsü, m.21.(Bundan sonra "statü" olarak belirtilecektir.)

(12) New Community Instrument: Topluluktaki enerji ve alt-yapı projelerine özel yardım sağlamak amacıyla Avrupa.

Avrupa Yatırım Bankası ve Avrupa Toplulukları⁽¹³⁾ tarafından sermaye piyasalarından ödünç alma faaliyetlerinde de bir koordinasyon bulunmaktadır.

Bunların dışında Avrupa Yatırım Bankası, gelişmekte olan ülkelerdeki finansman faaliyetleri için Topluluk bütçe fonlarını yönetir.

C- BANKANIN ORGANLARI

Banka faaliyetleri, Guvernörler Kurulu, Yönetim Kurulu ve Yürütme Komitesi tarafından idare edilmektedir. Bankanın idaresi ve hesapların doğruluğu konusunda denetleme görevini yapan bir de Denetleme Komitesi bulunmaktadır.

1- Guvernörler Kurulu

a) Yapısı

Guvernörler Kurulu, her üye devletin bakanlarından, genellikle de Maliye Bakanlarından oluşur.

b) Görevleri

aa) Genel Olarak

Guvernörler Kurulunun görevleri genel olarak şu şekilde sıralanabilir;

Toplulukları Konseyi tarafından kurulmuş bir fondur. Bugüne kadar Konsey, NCI konusunda, dört karar almıştır. Bu kararların tarihi ve sağlanan fonlar şu şekildedir;

NCI I	, 16.10.1978	- 1.000.000.000 A.H.B.
NCI II	, 15.3.1982	- 1.000.000.000 ECU
NCI III	, 19.4.1983	- 3.000.000.000 ECU
NCI IV	, 9.3.1987	- 750.000.000 ECU

Bu fonlardan 31.12.1987 tarihi itibarı ile en fazla yararlanan iki ülke İtalya (%50,7) ve Fransa (%19,4) olmuştur.

(Documents, Com (88) 438 final, 28.7.1988, s.5).

- (13) Avrupa Ekonomik Topluluğu, Avrupa Kömür ve Çelik topluluğu, Avrupa Atom Enerjisi Topluluğunu içermekte olup 25 Mart 1957 tarihli "Avrupa Topluluklarının Bazı Ortak Organları Hakkındaki Sözleşme" ve 8 Nisan 1965 tarihli "Avrupa Toplulukları İçin Tek Konsey ve Tek Komisyon Kurulması Antlaşması" (füzyon antlaşması) sonucu "Avrupa Toplulukları" adı kullanılmaya başlanmıştır.

i) Banka kredi politikasına ilişkin genel yönergeleri saptamak ve uygulanmalarını gözetmek⁽¹⁴⁾,

ii) Yönetim Kurulunun yıllık raporunu onaylamak⁽¹⁵⁾,

iii) Yıllık bilanço ile kâr ve zarar hesabını onaylamak⁽¹⁶⁾,

iv) Banka içtüzüğünü onaylamak⁽¹⁷⁾,

v) Taahhüt edilmiş sermayenin artırılmasına karar vermek⁽¹⁸⁾, taahhüt edilmiş sermayenin artırılması halinde ödenmesi gereken yüzdeleri ve ödemenin yöntemlerini saptamak⁽¹⁹⁾,

vi) Belirli projelerin finansmanı için Bankanın ödünce gereksinme duyduğu durumlarda üye devletlerin Bankaya yatırıma dönük özel faizli ödünçler vermelerini kararlaştırmak⁽²⁰⁾,

vii) Yönetim Kurulu üyelerini atamak, görevden el çektirmek, Yönetim Kurulu üyelerinin ücretlerini saptamak, Yönetim Kurulu asil ve yedek üyelerinin görevleriyle bağdaşmayan durumları belirlemek⁽²¹⁾,

viii) Yürütme Komitesi üyelerini atamak, görevden el çektirmek, üye sayısını değiştirmek, Yürütme Komitesi üyelerinin ücretlerini saptamak ve görevleriyle bağdaşmayan durumları belirlemek⁽²²⁾,

---

(14) Statü, m.9.

(15) Statü, m.9.

(16) Statü, m.9.

(17) Statü, m.9.

(18) Statü, m.4/1-3.

(19) Statü, m.5/2.

(20) Statü, m.6/1.

(21) Statü, m.11.

(22) Statü, m.13.

ix) Denetleme Komitesi üyelerini atamak⁽²³⁾,

x) Hesap birimi şeklinde açıklanan miktarların ulusal paralara çevrilmesi yöntemini ve bunun tersine işlem yöntemini değiştirmek⁽²⁴⁾,

xi) Bankanın, tamamen veya kısmen üye devletlerin Avrupa toprakları dışında gerçekleştirilecek olan yatırım projelerine kredi vermesi için karar almak⁽²⁵⁾,

xii) Bir üye Devlet, Komisyon ya da servisin başvurusu üzerine, kendisi tarafından saptanan yönergelerde yer alan koşullara uygun olarak yönergeleri yorumlamak veya tamamlamak⁽²⁶⁾,

xiii) Bir üye devletin, Statüden kaynaklanan yükümlülüklerini tanımaması halinde bu üye devlet veya vatandaşlarına borç veya garanti verilmesini durdurmak⁽²⁷⁾,

xiv) Bankanın faaliyetlerini tatil etmek, tasfiye halinde tasfiye memurlarını atamak ve tasfiyenin yapılması için onlara talimat vermek⁽²⁸⁾,

bb) Görevle İlgili Olarak Alınacak Kararlar

Avrupa Yatırım Bankası Statüsüne göre aksi öngörülen durumlar dışında Guvernörler Kurulu kararları, Kurulu oluşturan üyelerin çoğunluğu ile alınır ve bu çoğunluğun, taahhüt edilmiş sermayenin en az %45'ini temsil etmesi gerekir⁽²⁹⁾.

Guvernörler Kurulunda oyların ağırlığı hususunda Statünün 10'uncu maddesinin yollamada bulunduğu Roma Antlaşmasının 148'inci maddesine göre üye devletlerin oyları şu ağırlıklarla hesaplanır;

(23) Statü, m.14/1.

(24) Statü, m.7/4.

(25) Statü, m.18/1.

(26) Statü, m.17.

(27) Statü, m.26.

(28) Statü, m.27.

(29) Statü, m.10.

- Almanya, Fransa, İtalya, İngiltere	10 x 4 = 40
- İspanya	8 x 1 = 8
- Belçika, Hollanda, Portekiz, Yunanistan....	5 x 4 = 20
- Danimarka, İrlanda	3 x 2 = 6
- Lüksemburg	2 x 1 = 2

T O P L A M

76

Avrupa Yatırım Bankası Statüsü Guvernörler Kurulunun yukarıda sayılan görevlerini yerine getirirken alacağı kararları üçe ayırmıştır.

aaa- Basit Çoğunlukla Alınacak Kararlar
Guvernörler Kurulu aşağıdaki hallerde basit çoğunlukla karar alır.

- i) Yönetim Kurulunca hazırlanan yıllık raporu onaylamak,
- ii) Yıllık bilanço ile kâr ve zarar hesabını onaylamak,
- iii) Banka içtüzüğünü onaylamak,
- iv) Yürütme Komitesi üyelerinin görevleri ile bağdaşmayan durumları belirlemek.

Basit çoğunluk için taahhüt edilmiş sermayenin en az %45'ini temsil etmesi koşulu ile yarıdan bir fazla üyenin olumlu oyu yeterlidir.

bbb- Nitelikli Çoğunlukla Alınacak Kararlar

Aşağıdaki hallerde Guvernörler Kurulu kararlarında nitelikli çoğunluk aranır.

- i) Belirli projelerin finansmanı için Bankanın ödünce gereksinme duyduğu durumlarda üye devletlerin Bankaya yatırıma dönük özel faizli ödünçler vermelerini kararlaştırmak,
- ii) Bir Yönetim Kurulu üyesinin, yalnızca görevleri yerine getirmek için gerekli koşulları tamamlayamaması durumunda işten el çektirmek,

iii) Yürütme Komitesi üyelerine iş-
ten el çektirmek,

iv) Statüden kaynaklanan yükümlü-
lüklerini tanımayan bir üye devlete veya vatandaşlarına borç
veya garanti verilmesini durdurmak.

Nitelikli çoğunluğun ne olduğu hususunda Statüde açık
bir hüküm bulunmamaktadır. Sadece 10'uncu maddede Guvernör-
ler Kurulundaki oylamanın Roma Antlaşmasının 148'inci mad-
desi şartlarına uygun olarak yapılacağı hüküm altına alın-
mıştır. Roma Antlaşmasının 148/2 maddesi her bir üye devle-
tin sahip olduğu oy ağırlığını belirledikten sonra, nitelik-
li çoğunluk için, Komisyonun teklifi üzerine alınacak karar-
larda elli dört oy, öteki durumlarda ise en az sekiz üyenin
olumlu oyunun olması koşulu ile ellidört oy aramaktadır.

ccc- Oybirliği İle Alınacak Kararlar

i) Hesap birimi tanımının değiştiril-
mesi ve taahhüt edilmiş sermayenin arttırılması;

ii) Tamamı veya bir kısmı üye dev-
letlerin Avrupa toprakları dışında olan projelere kredi sağ-
lanmasına karar verilmesi;

iii) Taahhüt edilmiş sermayenin art-
tırılması halinde ödenmesi gereken yüzdeler ve ödeme yöntem-
lerinin saptanması;

iv) Hesap birimi şeklinde açıklanan
miktarların ulusal paralara çevrilmesi ve bunun tersi işlem
yönteminin değiştirilmesi, sermaye ayarlaması yöntemlerinin
belirlenmesi;

v) Yönetim Kurulu asil ve yedek üye-
lerinin görevleri ile bağdaşmayan durumların belirlenmesi;

vi) Banka faaliyetlerinin ertelenme-
si ve olası tasfiyesi ile ilgili kararların alınması;

vii) Yürütme Komitesi üyelerinin sa-
yasının değiştirilmesi.

2- Yönetim Kurulu

a) Yapısı

Avrupa Yatırım Bankası Statüsüne göre Yönetim Kurulu, Guvernörler Kurulunca beş yıllık süre için atanan ve görev süreleri yenilenebilen yirmi iki asil ve oniki yedek üyeden oluşur⁽³⁰⁾.

Yönetim Kurulu üyeleri, uzmanlıkları ve bağımsızlıkları şüphe götürmez kişilerden seçilir ve sadece Bankaya karşı sorumludurlar.

Yönetim Kurulu asil ve yedek üyelerinin üye devletlere göre dağılımı şu şekildedir:

<u>DEVLET</u>	<u>ASIL ÜYE</u>	<u>YEDEK ÜYE</u>
Federal Almanya	3	2
Fransa	3	2
İtalya	3	2
İngiltere, Kuzey İrlanda	3	2
Danimarka	1	
Yunanistan	1	ortak 1
İrlanda	1	
Belçika	1	
Lüksemburg	1	ortak 1
Hollanda	1	
İspanya	2	ortak 1
Portekiz	1	
Komisyon	1	1
TOPLAM	22	12

Yönetim Kurulu üyeliği, görev süresinin sona ermesi, ölüm, istifa, işten el çektirme veya toplu istifa sonucu boşaldığında bu boşluk yedek üyelerle tamamlanır. Ancak, yetki almaları hali⁽³¹⁾ hariç bu durumda oy hakkına sahip değildir.

(30) Statü, m.11/2.

(31) Statü, m.12/1.

Bir Yönetim Kurulu üyesi görevini yerine getirmesi için gerekli olan koşulları taşııyorsa, Guvernörler Kurulunun nitelikli çoğunlukla alacağı bir kararla, görevden el çektirilebilir.

b) Görevleri

aa- Genel Olarak

Avrupa Yatırım Bankası Statüsüne göre Yönetim Kurulu Bankanın, Roma Antlaşması hükümleri, Statü ve Guvernörler Kurulu yönergeleri doğrultusunda yönetilmesini sağlar. Borçlar ve garantiler verilmesi ve borçları arttırma hususunda tek başına karar alabilir, verilen borçların faizi ve garantilerin komisyonlarını belirler⁽³²⁾.

Faaliyet yılının sonunda Yönetim Kurulu, Guvernörler Kuruluna bir rapor sunar, rapor onaylanırsa yayınlanır⁽³³⁾. Yıllık raporun onaylanmaması, Yönetim Kurulunun istifası sonucunu doğurur⁽³⁴⁾.

Banka Statüsü ile Yönetim Kuruluna verilen diğer görevler ise şöyledir;

i) Bankadan borçlananlar bakımından yükümlülüklerini karşılamak için gerek duyduğunda taahhüt edilmiş sermayenin bakiyesinin ödenmesini isteyebilir⁽³⁵⁾.

ii) Özel ödünçler konusunda Guvernörler Kuruluna öneride bulunur⁽³⁶⁾.

iii) Sermaye ayarlaması yöntemleri konusunda Guvernörler Kuruluna öneride bulunur⁽³⁷⁾.

iv) Yürütme Komitesi üyelerinin atanmaları ve işten el çektirilmeleri konusunda Guvernörler Kuruluna öneride bulunur⁽³⁸⁾.

(32) Statü, m.11/1.

(33) Statü, m.11/1.

(34) Statü, m.11/3.

(35) Statü, m.5/3.

(36) Statü, m.6/1.

(37) Statü, m.8.

(38) Statü, m.13.

bb- Görevle İlgili Olarak Alınacak Kararlar

Avrupa Yatırım Bankası Statüsüne göre her üye Yönetim Kurulunda bir oya sahiptir ve bu oyunu Banka İçtüzüğüne göre başkasına kullandırabilir. Yönetim Kurulu kararları oy hakkına sahip üyelerin basit çoğunluğu ile alınır. Nitelikli çoğunluk onbeş oyu gerektirir⁽³⁹⁾.

Banka Statüsü, Yürütme Komitesi üyelerine görevden el çektilmesi konusunda Guvernörler Kuruluna öneride bulunurken Yönetim Kurulunun nitelikli çoğunlukla hareket etmesini hükme bağlamıştır⁽⁴⁰⁾.

Yönetim Kurulu kararlarında oybirliği tek bir durumda aranmaktadır;

Bankadan kredi veya garanti isteminde bulunulduğu zaman bu istem ile ilgili olarak Yürütme Komitesi veya Avrupa Toplulukları Komisyonundan herhangi birisinin olumsuz görüş bildirmesi halinde Yönetim Kurulu ancak oybirliği ile karar alarak kredi veya garantiyi verebilir. Burada belirtilmesi gereken bir husus vardır; Komisyonun olumsuz görüşü halinde yapılacak oylamada, Yönetim Kurulunun Komisyon tarafından atanan üyesi oylamaya katılamayacaktır⁽⁴¹⁾.

3- Yürütme Komitesi

a) Yapısı

Yürütme Komitesi Yönetim Kurulunun önerisi üzerine Guvernörler Kurulunca altı yıllık bir süre için atanan bir başkan ve altı başkan yardımcısından oluşur, görev süreleri yenilenebilir⁽⁴²⁾. Yürütme Komitesi Bankanın full-time çalışan tek organıdır.

b) Görevleri

aa- Genel Olarak

Banka yargı organları önünde Yürütme Komitesi Başkanı

(39) Statü, m.12.

(40) Statü, m.13/2.

(41) Statü, m.21.

(42) Statü, m.13/1.

veya onun yokluğunda ikinci başkanlardan birisi tarafından temsil edilir⁽⁴³⁾.

Yürütme Komitesi özellikle borç alınması ve borç ve garantiler verilmesi ile ilgili Yönetim Kurulu kararlarını hazırlar, bu kararların uygulanmasını sağlar⁽⁴⁴⁾.

Yürütme Komitesinin diğer bir görevi de kendisine sunulan borç veya garanti istemlerinin Statü hükümlerine ve özellikle de 20'nci maddeye uygunluğunu incelemek ve görüşünü Yönetim Kuruluna vermektir⁽⁴⁵⁾.

Avrupa Yatırım Bankasının memurları ve diğer çalışanları Yürütme Komitesi Başkanı tarafından işe alınır ve işten çıkartılırlar⁽⁴⁶⁾.

Başkanın otoritesi ve Yönetim Kurulunun kontrolü altında Bankanın günlük işlerinin görülmesini sağlayan Yürütme Komitesi ve Banka personeli yalnızca Bankaya karşı sorumludur ve görevlerini tam bağımsızlık içinde yerine getirir⁽⁴⁷⁾.

bb- Görevle İlgili Olarak Alınacak Kararlar

Yürütme Komitesi borç alınması ve borç ve garantiler verilmesi teklifleri ile ilgili olarak görüşlerini belirttiği zaman basit çoğunluk ile karar verir⁽⁴⁸⁾.

4- Denetleme Komitesi

a) Yapısı

Guvernörler Kurulu tarafından atanan 3 üyeden oluşur⁽⁴⁹⁾. Bu üyeler kendi uzmanlık alanlarından (genellikle üye devletlerde kesin hesapları denetlemekten sorumlu memurlardan) se-

---

(43) Statü, m.13/6.

(44) Statü, m.13/3.

(45) Statü, m.21/4.

(46) Statü, m.13/7.

(47) Statü, m.13/8.

(48) Statü, m.13/4.

(49) Statü, m.14/1.

çilirler ve görevlerini uluslararası bir hesap uzmanları firması tarafından yapılan denetleme çalışması ışığında yerine getirirler.

b) Görevi

Denetleme Komitesi Bankanın idaresi ve defterlerin en iyi şekilde tutulmasını yıllık olarak denetler. Denetleme Komitesinin diğer bir görevi ise bilanço ile kâr ve zarar hesabının doğruluğunu incelemektir⁽⁵⁰⁾.

5- Avrupa Yatırım Bankası Organlarınca Verilecek Kararların Nisap ve Üye Devletleri Bağlamaları Açısından değerlendirilmesi

Avrupa Yatırım Bankası organlarının görevlerini, genel olarak Avrupa Topluluğunun amaçladığı hedeflere ulaşma yolunda Bankaya verilen görevlerin başarı ile yürütülmesini sağlamak olarak açıklamak mümkündür.

Bu şekilde bir açıklama ile konuya yaklaşıldığında Avrupa Yatırım Bankasının, üye devletlerden ve diğer Topluluk Kurumlarından bağımsız bir kuruluş olarak göstereceği faaliyetler sırasında Banka organlarınca alınacak kararlar da bu bağımsızlık güvencesi altında olacak ve uygulanabilirliği herhangi bir tartışma konusu yapılamayacaktır.

Bu durum Roma Antlaşmasının uluslararası (supranational) niteliğinden kaynaklanmaktadır⁽⁵¹⁾. Roma Antlaşmasının

(50) Statü, m.14/2.

(51) Roma Antlaşmasında "supranational" kelimesi açıkça kullanılmamıştır. Ancak Topluluklar Adalet Divanının Kararlarında Topluluğun bu niteliği açıkça vurgulanmıştır. Örneğin, COSTA c/ENEL davasında Divan, "Roma Antlaşmasının 5'inci maddesinin 2'nci fıkrasına göre üye devletlerin, antlaşmanın amacını tehlikeye düşürecek davranışlardan kaçınmak zorunda bulunduklarını, keza 189'uncu maddenin de Topluluğun üstün hukuki niteliğinin diğer bir kanıtı olduğunu, Topluluk Hukuku kurallarının, Anayasa da dahil iç hukuk kurallarının ve devlet tasarruflarının üstünde yer aldığını ve devletlerin antlaşma hükümlerine tekabül eden hak ve borçlarını iç hukuk düzenlerinden Topluluk Hukuk düzenine aktarmakla, sonradan Topluluk kavramı ile bağdaşmayan tek taraflı bir tasarrufu ileri süremeyecekleri bir biçimde egemenlik haklarını sınırlandırdıklarını" belirtmiştir. Bunun dışında Di-

tarafları durumunda bulunan devletler egemenlik sahalarının daratılmasını peşin olarak kabul ettiklerinden Antlaşmanın 129'uncu maddesi ile kurulan Avrupa Yatırım Bankasının faaliyetleri nedeniyle Banka Organlarınca alınacak kararlara uymayı da kabul etmişlerdir.

Üye devletlerin, Roma Antlaşmasının bu niteliği gereği, Antlaşma hükümlerinde yer alan Avrupa Yatırım Bankası organları tarafından alınacak kararlara uyma ve bu kararlar doğrultusunda hareket etme yükümlülüklerine ve taahhütlerine rağmen Banka organlarınca alınacak kararların nisap yönünden bir değerlendirmesi yapıldığında, bu kararlar nedeniyle fazla yük altına girmek istemedikleri gibi bir sonuca varılmaktadır.

---

van, gerek stauder/Ville d'Ulm ve Acierie San Michele, gerekse Internationale Handelsqesellschaft olaylarında da Topluluk tasarruflarının üstünlüğüne karar vermiştir. Supranational kavramı için bkz., DOĞAN, İzzettin, Türk Anayasa Düzeninin Avrupa Toplulukları Hukuk Düzeni ile Bütünleşmesi sorunu, İstanbul 1979, s.177 v.d.; ÖZSUNAY, Ergun, "A.E.T.'de Hukukların Koordinasyonu Uyumlaştırılması, Denkleştirilmesi ve Topluluk Hukukunun Belirgin Özellikleri", Birinci Avrupa Hukuku Haftası, 24-27 Ocak 1978, İstanbul 1979, s.53-80; ARSAVA, Ayşe Füsün, "Avrupa Ekonomik Topluluğu Hukuk Düzeninin Ulusal Hukuk Düzenleri üzerindeki Etkisi", Prof.Dr.Ümit Yaşar Doğanay'ın Anısına Armağan I, İstanbul 1982, s.613-620; "Avrupa Topluluklarının Uluslararası Özelliği", Prof.Dr.İbrahim Yasa'ya Armağan, Ankara 1983, s.321-329; Avrupa Toplulukları Hukuku ve Bu Hukukun Ulusal Alanda Uygulanmasından Doğan Sorunlar, Ankara 1985, s.9-19; "Avrupa Topluluklarının "Supranational" Niteliği", Mali Hukuk Dergisi, s.3-5; PAZARCI, Hüseyin, "Avrupa Topluluğu Hukukuna Uyum Açısından Türk Anayasal Düzeni", Avrupa Topluluğu Hukuku ve Türkiye'nin Uyum Semineri, İstanbul, 18-21 Ekim 1988, (yayınlanmamıştır); GÜNGÖR, Halûk, "Topluluk Hukuk Düzeni ve Egemenlik Kavramı", Türkiye İktisat Dergisi, Yıl.1, Sayı.2, Ağustos-1988; "Anayasa Değiştirilmesi", Milliyet, 17.4.1987; "Türkiye'nin AET'ye Tam Üyeliği ve Anayasa Hukukumuz Bakamından Doğuracağı Sorunlar", G.Ü.İ.İ.B.F.Dergisi, Cilt 2, Sayı-1-2, Ankara 1986, s.158-159; "Avrupa Topluluğunun Uluslararası Niteliği ve Türkiye'nin Topluluğa Katılmasının Doğuracağı Egemenlik Sorunları", H.Ü.İ.İ.B. Dergisi, Cilt 3, 1985, s.249-252.

Örneğin, Güvernörler Kurulunca, taahhüt edilmiş sermayenin arttırılmasına karar verilmesi halinde Topluluk üyesi devletlerin sermaye payları da arttırılacak, dolayısı ile üye devletler sermaye paylarından belirli bir miktarı ödemek zorunda kalacaklardır. Bu durum da üye devletleri mali bir yük altına sokabilecektir. Topluluğun gelişmesine ve Banka faaliyetlerinin genişlemesine paralel olarak arttırılması kaçınılmaz olan sermayenin üye devletlere getireceği yükün en azından belirli şartlara bağlanması düşüncesinin, bu konudaki Güvernörler Kurulu kararlarında oybirliği aranması sonucunu doğurduğunu söylemek mümkündür.

Öte yandan, Banka, kendine ait statüye sahip bağımsız bir Topluluk kurumu olduğundan bu bağımsızlığın gerektirdiği teminatlara sahip olması da doğaldır. Nitekim, Banka faaliyetlerini yürüten organların üyelerinin görev koşulları ve işten el çektirilmesi konusunda Statüde öngörülen karar nisapları bu açıdan değerlendirilmelidir. Örneğin, Güvernörler Kurulu, Yönetim Kurulu asil ve yedek üyelerinin görevleri ile bağdaşmayan durumları oybirliği ile belirlemek zorundadır. Keza, Yönetim Kurulu ve Yürütme Komitesi üyelerine işten el çektirilmesi için Güvernörler Kurulunca nitelikli çoğunlukla karar alınması gerekmektedir. Bu nisaplar, Yönetim Kurulu ve Yürütme Komitesi üyelerinin bağımsız çalışmalarını sağlayacak teminata sahip olduklarının açık bir göstergesidir.

D- BANKANIN ORGANİZASYON YAPISI VE PERSONEL POLİTİKASI

1- Bankanın Organizasyon Yapısı

Banka faaliyetleri belirli bir yapı içerisinde çeşitli servisler tarafından yerine getirilir. Yürütme Komitesi'nin otoritesi altında çalışan bu servisleri aşağıdaki şekilde sıralamak mümkündür.

a) Genel Sekreterlik: Bankanın iç yönetimi ile ilgilidir ve personelin çalışmalarından sorumludur.

b) Finansman ve Hazine Servisi: Bankanın Dünya

sermaye piyasalarından ödünç alma faaliyetlerini idare eder ve Banka muhasebesinden sorumludur.

c) Topluluk İçi Kredi Servisi: Üye Devletlerdeki ödünç vermenin tüm safhalarından sorumludur.

d) Topluluk Dışı Kredi Servisi: Denizaşırı yurt ve topraklarda olduğu gibi mali protokol ve antlaşmalarla Topluluğa bağlanan Akdeniz ülkeleri ile Afrika, Karaibler ve Pasifik ülkelerindeki ödünç verme faaliyetlerinden sorumludur.

e) Teknik Danışmanlık Servisi: Yatırım projelerini değerlendirir ve bunların teknik uygunlukları ile uzun vadede yaşama yetenekleri üzerine tavsiyelerde bulunur.

f) Araştırma Servisi: Ferdî ödünç verme faaliyetlerinin ekonomik nedenini tayin etmek için ekonomik ve malî gelişmeleri araştırır. Bankanın borç aldığı mali piyasalar-daki durumları gözler ve Bankanın genel politikası konusunda tavsiyelerde bulunur.

g) Hukuk İşleri Servisi: Hukuki görüş verir, Bankayı bağlayan finansman sözleşmelerinden sorumludur⁽⁵²⁾.

2- Bankanın Personel Politikası

Avrupa Yatırım Bankası personelinin hepsi Topluluk üyesi devletlerin yurttaşdır. Banka personeli, bankacılık sektörü, merkez bankaları, kamu kredi kuruluşları sanayi sektörü ve hükümet kuruluşlarını içine alan geniş bir sahadan istihdam edilirler.

Üye devletlerin Bankaya verecekleri personel sayısı konusunda herhangi bir kota yoktur. Ancak, Statüye göre, personel seçiminde Başkan, yalnızca kişisel yetenekleri ve meslekî nitelikleri değil, üye devletler vatandaşlarının dengeli dağılımını da gözönünde tutar⁽⁵³⁾.

Banka personeli, Başkan tarafından işe alınır ve işten

(52) 100 Questions, Op.cit., s.21.

(53) Statü, m.13/7.

çıkarılır⁽⁵⁴⁾. Personel, görevini tam bağımsızlık içinde yerine getirir ve yalnızca Bankaya karşı sorumludur⁽⁵⁵⁾. Bu husus, Bankanın uluslararası niteliğinin bir göstergesidir.

Bankada istihdam edilen personel sayısı, Banka faaliyetlerinin gelişmesine göre, artan bir ivme göstermektedir. 1960 yılında personel sayısı 86 olan Avrupa Yatırım Bankası'nın 31 Aralık 1987 tarihi itibarı ile istihdam ettiği personel sayısı 320 kadın, 379 erkek olmak üzere toplam 699'dur⁽⁵⁶⁾. Banka personeli sayısındaki yıllara göre artış, Tablo-1'de ayrıntılı olarak görülmektedir.

TABLO - I
YILLARA GÖRE
BANKA PERSONEL SAYISINDA
ARTIŞ

YILLAR	YÖNETİCİ PERSONEL		YARDIMCI PERSONEL		TOPLAM
	KADIN	ERKEK	KADIN	ERKEK	
1960	-	-	-	-	86
1965	-	-	-	-	139
1970	-	-	-	-	196
1975	-	-	-	-	354
1980	16	181	205	96	498
1981	16	196	217	99	528
1982	16	209	232	104	561
1983	22	223	243	108	596
1984	26	240	261	111	638
1985	34	259	274	106	673
1986	38	259	275	106	678
1987	53	291	267	88	699

KAYNAK : E.I.B. Annual Reports, 1982, s.78; 1984, s.85; 1987, s.88'den yararlanılarak hazırlanmıştır.

NOT: 1988 yılında Banka personelinin sayısı 357 yönetici 353 yardımcı olmak üzere toplam 710'dur (Annual Report, 1988, s.82).

(54) Statü, m.13/7.

(55) Statü, m.13/8.

(56) E.I.B., Annual Report, 1987, s.88.

Bankada ücret politikası 1987 yılına kadar kıdeme göre artışlara dayanan bir sistemle belirlenmekte iken, 1987'de yeni yaklaşım genellikle bir yararlık ve performans fonksiyonu olarak yıllık ücret artışlarına yöneltilmiştir⁽⁵⁷⁾.

E- BANKANIN İDARE MERKEZİ

Avrupa Yatırım Bankası, kurulduğu 1958 yılında faaliyetlerine Brüksel'de başladı. Daha sonra Topluluk kurumlarının geçici yerleştirilmesi ile ilgili olarak üye devletler temsilcileri tarafından 1965 yılında alınan bir karardan sonra 1968 yılında Lüksemburg'a taşındı⁽⁵⁸⁾. Bankanın merkezi halen Lüksemburg'da bulunmaktadır.

Bankanın hiçbir şubesi yoktur. Ancak, temasları kolaylaştırmak ve öncelikli yatırımlarda Banka fonlarının en iyi şekilde tahsisini sağlamak için Lüksemburg dışında birkaç üye ülke başkentinde bürolar bulunmaktadır. Bu büroların bulunduğu şehirler, Atina, Brüksel, Londra ve Roma'dır⁽⁵⁹⁾.

F- BANKA FAALİYETLERİNDE KULLANILAN DİL

Banka yayınları Topluluk üyesi ülkelerin hepsinin resmî dili ile basılır. Ancak günlük iş ilişkilerinde Bankada en fazla kullanılan diller İngilizce ve Fransızcadır⁽⁶⁰⁾.

II- MALİ YAPI VE ÖDÜNCÜ ALMA FAALİYETLERİ

A- MALİ YAPI

Avrupa Yatırım Bankasının mali yapısı başlıca dört kaynaktan oluşmaktadır.

- 1- Üye devletler tarafından taahhüt edilmiş sermaye payları.
- 2- Özel Ödünçler.
- 3- Rezerv fon.

---

(57) Ibid., idem.

(58) 100 Questions, Op.cit., s.22.

(59) Ibid., s.23.

(60) Ibid., idem.

4- Topluluk içi ve dışı sermaye piyasalarından borçlanma yolu ile elde edilen kaynaklar. Bankanın mali yapısı içerisinde önemli yer tutan borçlanmalara ayrıca değinilecektir.

1- Sermaye

Avrupa Yatırım Bankasının mali yapısı içerisinde yer alan kaynakların başında, üye devletler tarafından taahhüt edilmiş bulunan ve halen 28.8 milyar E.C.U. tutarında olan Banka sermayesi gelmektedir. Bu miktar ödenmiş ve ödenecek tutar 2.596.000.000 E.C.U. ile teminat sermayesi olarak rol oynayan ödenmemiş 26.504.000.000 E.C.U. toplamından ibarettir⁽⁶¹⁾.

Roma Antlaşmasının yürürlüğe girdiği 1.1.1958 tarihinden bugüne kadar Avrupa Yatırım Bankası sermayesinde ve üye devletlerin katılma paylarında önemli değişimler olmuştur. Bu değişimlerde, Topluluğun genişlemesi⁽⁶²⁾, finansman faaliyetlerindeki artış ve enflasyon önemli rol oynamıştır.

Bankanın sermayesi ve üye devletlerin taahhüt ettikleri sermaye payı, Güvernörler Kurulunca oybirliğiyle alınacak bir kararla artırılabilir. Bankanın 1 milyar ECU tutarında bir taahhüt edilmiş sermaye ile yola koyulduğu 1.1.1958 tarihinden bugüne kadar yedi defa sermaye arttırımına gidilmiştir. Sermayenin arttırılış tarihleri itibarı ile üye devletlerin taahhüt edilmiş sermaye payları ve toplam sermaye Tablo-2'de gösterilmiştir.

Taahhüt edilmiş sermaye içerisinde ödenmiş ve ödenecek sermaye paylarının üye devletlere göre dağılımı, miktar ve

(61) 100 Questions, Op.cit., s.27.

(62) Topluluğun ilk genişlemesi 22 Ocak 1972 tarihinde İngiltere, Danimarka ve İrlanda'nın katılması ile olmuştur. Bu katılmayı 1 Ocak 1981 tarihinde Yunanistan ve 1 Ocak 1986 tarihinde de İspanya ve Portekiz'in katılmaları izlemiş ve Topluluk 12 üyeli hale gelmiştir. Konu hakkında bkz., GÜNGÖR, Haluk, "Avrupa Bütünleşmesine Genel Bakış", Op.cit., s.13-49; PAZARCI, Hüseyin, Uluslararası Hukuk Açısından Avrupa Ekonomik Topluluğunun Yaptığı Anlaşmalar, Ankara 1978, s.225-236.

TABLO - 2

ÜYE DEVLETLERİN TAAHHÜT ETTİKLERİ SERMAYE PAYI
VE

BANKA SERMAYESİ

(.000 Hesap Birimi)

ÜYE DEVLET	TARİH	1.1.1958	26.4.1971	1.1.1973	10.7.1975	31.12.1978	31.12.1983	31.12.1986
ALMANYA		300.000	450.000	450.000	787.500	1.575.000	3.150.000	5.508.725
FRANSA		300.000	450.000	450.000	787.500	1.575.000	3.150.000	5.508.725
İTALYA		240.000	360.000	360.000	630.000	1.260.000	2.520.000	5.508.725
İNGİLTERE		-	-	450.000	787.500	1.575.000	3.150.000	5.508.725
İSPANYA		-	-	-	-	-	-	2.024.928
BELÇİKA		86.500	129.750	118.500	207.375	414.750	829.500	1.526.980
HOLLANDA		71.500	107.250	118.500	207.375	414.750	829.500	1.526.980
DANİMARKA		-	-	60.000	105.000	210.000	420.000	773.154
YUNANİSTAN		-	-	-	-	-	225.000	414.190
PORTEKİZ		-	-	-	-	-	-	266.922
İRLANDA		-	-	15.000	26.250	52.500	105.000	193.288
LÜKSEMBURG		2.000	3.000	3.000	5.250	10.500	21.000	38.655
TOPLAM		1.000.000	1.500.000	2.025.000	3.543.750	7.087.500	14.400.000	28.800.000

X Bu tarihlerde para birimi ECU olarak ele alınmıştır.

KAYNAK : E.I.B. 1958-1978 s.63; Annual Reports, 1978, s.60; 1983, s.95; 1987, s.95'deki tablolar-
dan yararlanılarak hazırlanmıştır.

oran itibarı ile aşağıda gösterildiği gibidir⁽⁶³⁾.

ÜYE DEVLET	ÖDENMİŞ VE ÖDENECEK SERMAYE PAYI	ORAN %
Almanya	497.529	19.127
Fransa	497.529	19.127
İtalya	497.529	19.127
İngiltere	497.529	19.127
İspanya	181.334	7.031
Belçika	136.742	5.302
Hollanda	136.742	5.302
Danimarka	69.237	2.684
Yunanistan	37.092	1.438
Portekiz	23.903	0.927
İrlanda	17.309	0.671
Lüksemburg	3.462	0.134
TOPLAM	2.595.938	100.0

Ödenmiş ve ödenecek sermaye payları taahhüt edilmiş sermaye paylarının % 9,01367457'si oranında ödenmektedir. Bu oranlar Güvernörler Kurulu tarafından belirlenmektedir⁽⁶⁴⁾.

Öte yandan, Yönetim Kurulu, gerek duyulduğu zaman, taahhüt edilen sermayenin kalan kısmını isteyebilecektir. Ödeme, taahhüt edilen sermaye payı ile orantılı olarak ve Bankanın, ihtiyaç duyduğu para cinsinden yapılacaktır⁽⁶⁵⁾.

Taahhüt edilen sermaye payının devri, rehnedilmesi veya haczedilmesi mümkün değildir⁽⁶⁶⁾.

Bankanın para birimi önceleri Avrupa Hesap Birimi olarak ifade edilirken, 1.1.1981 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere, Güvernörler Kurulunun 13.5.1981 tarihinde oybir-

(63) European Investment Bank, leaflet, January 1988.

(64) Statü, m.5/1-2.

(65) Statü, m.5/3.

(66) Statü, m.4/4.

liği ile aldığı karardan sonra E.C.U⁽⁶⁷⁾ olarak ifade edilmeye başlanmıştır⁽⁶⁸⁾.

2- Özel Ödünçler⁽⁶⁹⁾

Avrupa Yatırım Bankası Statüsüne göre, Banka, sermaye piyasalarından uygun koşullarla krediyi temin edemediği zaman, Yönetim Kurulunun önerisi üzerine Guvernörler Kurulu nitelikli çoğunlukla alacağı bir kararla üye devletlerin Bankaya özel faizli ödünçler vermelerini isteyebilir.

Özel ödünçler Roma Antlaşmasının yürürlüğe girişinin dördüncü yılından itibaren ve toplam 400 milyon hesap birimini, yıllık olarak da 100 milyon hesap birimini aşamayacak şekilde alınabilmektedir.

Üye devletlerin taahhüt ettikleri sermaye payı oranında verilecek olan özel ödünçlerin süresi 20 yılı aşamayacak ve yıllık %4 faiz uygulanacaktır.

3- Rezerv Fon⁽⁷⁰⁾

Bankanın mali yapısı içerisinde değerlendirilmesi gereken bir diğer kaynak da rezerv fondur.

Banka Statüsünün 24'üncü maddesine göre taahhüt edilmiş sermayenin %10'u oranında bir rezerv fon aşamalı olarak kurulacaktır. Ancak bu rezerv fon, Banka tarafından verilen ödünçlerin getirdiği kazançtan oluşacaktır. Bu nedenle Bankanın verdiği ödünçlerin faiz oranları ve garantilerin komisyonları, yükümlölükleri ve harcamaları karşılayabilecek ve yukarıda belirtildiği gibi bir rezerv fonu oluşturabilecek şekilde hesaplanmalıdır⁽⁷¹⁾.

Bankanın yükümlölük durumunun gerektirmesi halinde Yö-

(67) E.C.U. için bkz., TÖRE, Nahit, "Avrupa Para Birliği", A.T. ve Türkiye-A.T. İlişkileri, Ankara 5-7 Ocak 1988, s.177-203; AKTAN, Okan H., Avrupa Para Sistemi, Ankara 1988.

(68) O.J., NO. L 311, volume 24, 30 October 1981.

(69) Statü, m.6.

(70) Statü, m.24.

(71) Statü, m.19.

netim Kurulu ek rezervler konulmasına da karar verebilir.

B- ÖDÜNCÜ ALMA FAALİYETLERİ

Avrupa Yatırım Bankası, Roma Antlaşmasının 130'uncu maddesi ile kendisine verilen görevleri yerine getirebilmek için gerekli kaynakları uluslararası sermaye piyasalarından borç alır⁽⁷²⁾.

Diğer uzun vadeli finansman kuruluşları gibi Avrupa Yatırım Bankası da ödünç alma ihtiyaçlarını, başlıca, gelecekteki ayrıntılı ödünç verme tahminleri temelinde, farklı piyasalar tarafından teklif edilen imkanları, Banka borçlularının tercihleri ve kendi likidite değerlerinin düzeyini hesaba katarak tahmin eder⁽⁷³⁾.

Avrupa Yatırım Bankası başlıca, yeni kamu tahvili⁽⁷⁴⁾ basımı veya özel plasmanlar vasıtası ile borç alır. Kamu tahvilleri uluslararası piyasalarda, ulusal piyasalarda veya yabancı tahviller piyasalarında satışa çıkarılırlar. Özel plasmanlar ise bir banka veya bankalar grubu ile ya da sigorta ve yatırım şirketleri, emekli sandıkları, tasarruf bankaları gibi başlıca yatırımcı kuruluşlarla plasman tahvilleri basımı ile veya basılmaksızın yapılır.

Avrupa Yatırım Bankası ilk borç tahvillerini 1961 yılında 21.000.000 Hesap Birimi tutarında olarak satışa çıkarmıştır. Bankanın 1961 yılından 1987 yılı sonuna kadar borçlanma yoluyla sağladığı fonlar yıllar itibarı ile Tablo-3'te görülmektedir.

Avrupa Yatırım Bankasının borç alabileceği kaynakların başında üye devletlerin sermaye piyasaları gelmektedir. Avrupa Yatırım Bankası Statüsüne göre Banka, bir üye devletin sermaye piyasasından, iç tahvillere uygulanan yasal koşullara uygun olarak veya bir üye devlette bu türde yasal koşul-

---

(72) Statü, m.22/1.

(73) 100 Questions, Op.cit., s.30.

(74) "Public bond" kelimesi karşılığı olarak kullanılmıştır.

TABLO-3
1961 YILINDAN 1988 YILINA KADAR SAĞLANAN FONLAR . (milyon h.b.)

YIL	İŞLEM SAYISI	UZUN VE ORTA VADELİ BORÇLANMA	KISA VADELİ BORÇLANMA	3 KİŞİ İŞTİRAKİ	FONLAR TOPLAMI
1961	3	21.4	-	-	21.4
1962	2	32.3	-	-	32.3
1963	3	35.2	-	-	35.2
1964	5	66.8	-	-	66.8
1965	4	65.0	-	-	65.0
1966	6	138.5	-	-	138.5
1967	8	194.5	-	-	194.5
1968	13	212.5	-	-	212.5
1969	9	146.0	-	-	146.0
1970	7	168.9	-	-	168.9
1971	20	412.9	-	-	412.9
1972	19	462.0	-	17.5	479.5
1973	22	608.0	-	4.3	612.3
1974	16	825.5	-	-	825.5
1975	26	813.7	-	17.0	830.7
1976	17	731.9	-	17.0	748.9
1977	31	1029.5	-	132.0	1161.5
1978	43	1862.9	-	86.8	1949.7
1979	59	2436.6	-	44.6	2481.2
1980	73	2383.5	-	83.3	2466.8
1981 ^x	57	2242.7	-	67.0	2309.7
1982 ^x	91	3145.7	-	59.5	3205.2
1983 ^x	81	3508.4	-	111.0	3619.4
1984 ^x	104	4049.7	289.1	22.1	4360.9
1985 ^x	75	5324.5	374.0	10.6	5709.1
1986 ^x	72	6765.5	-	20.0	6785.5
1987 ^x	116	5572.5	-	20.2	5592.7
1988 ^x	85	7413.6	252.5	-	7666.1
TOPLAM	1067	50670.2	915.6	712.9	52298.7

^x 1981 yılından itibaren para birimi ECU olarak hesap edilmeye başlanmıştır.
KAYNAK: E.I.B. 1958-1978 s.65; Annual Reports, 1979, s.61 tablo 7; 1982, s.71 tablo 12; 1987, s.81 tablo 7; 1988, s.77 tablo 14'den yararlanılarak hazırlanmıştır.

lar yoksa Banka ve ilgili üye devlet beraber müzakere ettikten ve teklif edilen borç üzerinde anlaşmaya vardıktan sonra ödünç alabilir. İlgili üye devletin yetkili makamları sadece, o devletin sermaye piyasasında önemli tahribatlar endişesi sebebi ile istemi reddedebilirler⁽⁷⁵⁾.

Avrupa Yatırım Bankası'nın Topluluk dışında ilk borçlanması 1961'de İsviçre piyasaları ile başlamıştır. Bunu 1975'de Amerikan piyasaları izlemiş ve 1976'da Banka Avusturya piyasalarına ilk defa başvurmuştur⁽⁷⁶⁾.

Aynı dönemde, bir serî tahvil uluslararası sermaye piyasalarında satılmaya başlanmıştır. İlk olarak Eurobond piyasasında ve bazı diğer piyasalarda çeşitli para birimleri ile, daha sonra Ortadoğu piyasalarında ve son olarak da Hong-Kong ve Singapur'da Asya Doları piyasalarında satılmıştır⁽⁷⁷⁾.

1973 ve 1974 yıllarında Banka yeni bir ödünç alma birimi ile iki borç tahvili satışa çıkarmıştır. Bu ödünç alma birimi, o tarihlerde Topluluk üyesi olan 9 devletin para birimlerinin sabit miktarlarının toplamından ibaret olan EURCO (European Composite Unit) idi⁽⁷⁸⁾.

Bugün, Avrupa Yatırım Bankası daha çok dünya finansman piyasalarında tahvil satmaktadır. Çeşitli ülkeler tarafından Bankaya verilen kredi miktarı, ilgili ülkelerin para politikalarına ve uluslararası finansal duruma göre yıldan yıla değişmektedir. Bankanın 1983-1987 yılları arasındaki borçlanmalarını gösteren Tablo-4 incelendiğinde Topluluk dışından alınan kredilerin önemli bir yer tuttuğu görülmektedir.

---

(75) Statü, m.22/2.

(76) European Investment Bank, 1958-1978, 31 March 1978 s.65.

(77) İbid., idem.

(78) 1 Euro= 0,9 Mark+1,2 Fransız Frankı+0,075 İngiliz Poundu+80 Liret+0,35 Florin+4,5 Belçika Frankı+0,2 Danimarka Kronu+0,005 İrlanda Poundu+0,5 Luxemburg Frankı (İbid., s.67).

TABLO-4
1983-1987 ARASI BANKA BORÇLANMALARININ
DEVLETLERE GÖRE DAĞILIMI

(milyon ECU)

KREDİ VEREN DEVLETLER	1983		1984		1985		1986		1987	
ÜYE DEVLETLER	KREDİ MİKTARI	%	KREDİ MİKTARI	%	KREDİ MİKTARI	%	KREDİ MİKTARI	%	KREDİ MİKTARI	%
ALMANYA	705.6	20.1	632.3	15.6	673.6	11.8	879.4	13.0	1152.7	20.6
FRANSA	148.7	4.2	174.9	4.3	368.6	6.5	412.8	6.1	464.0	8.3
İTALYA	-	-	108.3	2.7	342.0	6.0	594.1	8.7	639.2	11.5
İNGİLTERE	175.7	5.0	284.9	7.0	217.7	3.8	304.1	4.5	142.0	2.5
İSPANYA	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
BELÇİKA	160.7	4.6	153.2	3.8	170.5	3.0	262.6	3.9	302.2	5.4
HOLLANDA	357.6	10.2	479.4	11.8	424.3	7.4	515.0	7.6	337.9	6.0
DANİMARKA	-	-	-	-	31.3	0.5	-	-	38.3	0.7
YUNANİSTAN	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
PORTEKİZ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
İRLANDA	-	-	-	-	20.9	0.4	-	-	-	-
LÜKSEMBURG	35.3	1.0	27.1	0.7	40.0	0.7	81.3	1.2	78.9	1.4
E C U	230.0	6.5	455.0	11.2	730.6	12.8	897.0	13.2	807.4	14.4
TOPLAM	1813.6	51.6	2315.1	57.1	2931.5	52.9	3831.5	58.2	3200.6	70.8
DİĞER DEVLETLER	KREDİ MİKTARI	%	KREDİ MİKTARI	%	KREDİ MİKTARI	%	KREDİ MİKTARI	%	KREDİ MİKTARI	%
A.B.D.	834.3	23.8	1066.0	26.3	1806.2	31.6	1760.2	25.9	721.9	13.0
JAPONYA	468.5	13.4	346.0	8.6	528.7	9.3	514.0	7.6	517.2	9.2
İSVİÇRE	284.7	8.1	322.6	8.0	354.8	6.2	510.5	7.5	370.4	6.6
KANADA	75.6	2.2	-	-	-	-	-	-	-	-
AVUSTURYA	31.7	0.9	-	-	-	-	54.4	0.8	20.6	0.4
TOPLAM	1694.8	48.4	1734.6	42.9	2689.7	47.1	2839.1	41.8	1630.1	29.2
GENEL TOPLAM	3508.4	100	4049.7	100	5621.2	100	6670.6	100	4830.7	100

KAYNAK : E.I.B. Annual Reports, 1983, s.82 tablo 13; 1984, s.80 tablo 12; 1985, s.81 tablo 12; 1986, s.82 tablo 8; 1987, s.82 tablo 8'den yararlanılarak hazırlanmıştır.

III- KREDİ POLİTİKASI VE ÖDÜNC VERME FAALİYETLERİ

A- GENEL OLARAK

Avrupa Yatırım Bankası, esas itibarı ile Avrupa Topluluğu üyesi olan ülkeler içinde ve Roma Antlaşmasında öngörülen hedeflere ulaşmayı sağlayacak projelere finansman desteği sağlamaktadır. Bununla beraber Banka, Topluluk ile çeşitli konvansiyonlar ve mali protokollerle bağlantı kurmuş Topluluk dışı ülkelere de kredi vermektedir. Bunun dışında Bankanın, Toplulukla herhangi bir finansman anlaşmasıyla bağlantı kurmamış ülkelerle de kredi ilişkisine girdiği görülmektedir. Ancak, Bankanın bu şekilde bir kredi verebilmesi için finansman desteği sağlayacağı projenin Topluluk yararına olması ve Güvernörler Kurulunun bu konuda oybirliği ile karar alması gerekmektedir⁽⁷⁹⁾. Buna örnek olarak Topluluk açısından büyük öneme sahip enerji projelerinin finanse etmek için Avusturya ve Norveç'e verilen krediler sayılabilir⁽⁸⁰⁾.

Avrupa Yatırım Bankasının ödünç verme faaliyetlerinin %90 civarında bir kısmı Topluluk üyesi ülkeler içinde cereyan etmektedir⁽⁸¹⁾. Roma Antlaşmasının yürürlüğe girdiği 1 Ocak 1958 tarihinden itibaren Banka tarafından verilen kredilerin dökümünü gösteren Tablo-5 incelendiğinde, Bankanın Topluluk içinde verdiği kredilerin çok önemli bir yer tuttuğu görülecektir. Bu da Bankanın asıl fonksiyonunun Topluluğun gelişmesini sağlamak amacı ile gerçekleştirilecek projelere finansman desteği sağlamak olduğunu göstermektedir.

B- TOPLULUK İÇİNDE ÖDÜNC VERME FAALİYETLERİ

1- Kredi Politikası ve Kredi Prosedürü

a) Kredi Politikası

Avrupa Yatırım Bankasının kredilendirme kriterlerine

---

(79) Statü, m.18/1

(80) 100 Questions, Op.cit., s.15.

(81) İbid., s.14.

TABLO-5
1958 YILINDAN 1987 YILINA KADAR
BANKA TARAFINDAN SAĞLANAN FİNANSMAN

(Milyon E.C.U.)

YILLAR	TOPLULUK İÇİNDE			TOPLULUK DIŞINDA			TOPLAM		
	BANKA KAYNAĞI	%	N.C.I. (1) KAYNAĞI	%	BANKA KAYNAĞI	%	TOPLAM DEVLET- LER VEYA TOPLULUK BÜTÇE KAY- NAĞI	TOPLAM FİNANSMAN	%
1958-1977	7.406.8	87.1	-	-	571.0	6.7	527.8	8.505.6	100
1978	1.966.5	89.9	-	-	173.9	7.9	47.8	2.188.2	100
1979	2.281.2	74.3	277.0	9.0	420.9	13.7	92.0	3.071.1	100
1980	2.753.2	78.7	197.6	5.7	371.4	10.6	176.3	3.498.5	100
1981	2.821.5	73.3	539.8	14.0	396.4	10.3	90.4	3.848.1	100
1982	3.453.2	73.6	791.0	16.8	410.2	8.7	41.3	4.695.7	100
1983	4.255.7	71.5	1.211.8	20.4	427.2	7.2	53.1	5.947.8	100
1984	5.013.1	72.6	1.181.8	17.1	620.7	9.0	87.6	6.903.2	100
1985	5.640.7	78.5	883.7	12.3	584.3	8.1	75.9	7.184.6	100
1986	6.678.1	88.5	393.0	5.2	381.8	5.1	91.9	7.544.8	100
1987	7.003.4	89.3	447.0	5.7	188.8	2.4	203.3	7.842.5	100
TOPLAM	49.273.4	80.5	5.922.7	9.7	4.546.6	7.4	1.487.4	61.230.1	100

KAYNAK : E.I.B. 1958-1978, s.10; Annual Reports, 1978, s.19 tablo1;1979, s.21 tablo 1; 1981, s.21 tablo 1, 1982, s.11 tablo 1; 1983, s.11 tablo 1; 1984, s.9 tablo 1; 1985, s.9 tablo 1; 1986, s.23 tablo 1; 1987, s.19 tablo 1'den yararlanılarak hazırlanmıştır.

(1) N.C.I. (New Community Instrument - Yeni Topluluk Araç)

uygun olması halinde hem kamu ve hem de özel sektör Banka kredilerinden yararlanabilir.

Avrupa Yatırım Bankasının kredi politikasına ilişkin yönergeleri Guvernörler Kurulu saptar ve bu yönergelerin uygulanmalarını da aynı kurul gözetir⁽⁸²⁾.

Guvernörler Kurulunun, Bankanın kredi politikası ile ilgili olarak 4 Aralık 1958 tarihinde saptadığı genel direktiflere göre;

Banka, kaynaklarının büyük bir kısmını Topluluğun başta gelen hedeflerinden biri olan az gelişmiş bölgelerin kalkınmasına katkıda bulunan projelerin finansmanına tahsis edecek, birkaç üye ülkenin ortak menfaatine olan projeleri finanse edecek ve özellikle üye ülkelerin piyasa ve ekonomilerinin entegrasyonunu sağlayacak projelere destek sağlayacak, teşebbüslerin modernizasyonunu veya değiştirilmesini amaçlayan veya Ortak Pazarın gelişen yapısına yardım eden yeni faaliyetleri yaratan projelerin finansmanına iştirak edecektir⁽⁸³⁾.

Gene aynı direktifte Banka tarafından finanse edilecek projelerin ekonomik verimlilik ve kârlılık hususunda statüde açıklanan şartları taşıması ve özellikle Statünün 20'nci maddesine uygun olmasının zorunlu olduğu, ayrıca Bankanın belirli projelerin finansmanına yönelmesi, kaynaklarını belirli hacimdeki projelerin finansmanı için sarfetmek suretiyle israf etmekten kaçınması, birtakım Topluluk üyesi ülkelerden ortaklaşa sermaye toplanmasını gerektiren projelere özel önem vermesi, bu türde faaliyetlere girişirken üye ülkelerin sermaye piyasalarının giderek birleşmesini teşvik eden genel hedefi takip etmesi gerektiği belirtilmiştir⁽⁸⁴⁾.

Genel direktifte bahsi geçen Statünün 20'nci maddesine

---

(82) Statü, m.9.

(83) European Investment Bank, Statute and Other Provisions, Bruxelles 1986, s.33.

(84) Ibid., s.33-34.

göre, Banka verdiği kredinin Topluluk yararına olarak en akılcı biçimde kullanılmasını izler, ayrıca projenin uygulanması genel olarak ekonomik verimliliğin artmasına katkıda bulunacak ve Ortak Pazarın gerçekleşmesini sağlayacaksa Banka krediyi verebilecektir. Keza ne Banka ve ne de üye devletler belirli bir üye devlete verilecek kredinin kullanılması ile ilgili koşulları zorla kabul ettirme hakkına sahip değildir. Gene söz konusu maddeye göre, projenin finanse edilebilmesi için, üzerinde uygulanacağı üye devletin projeyi kabul etmesi gerekmektedir.

Avrupa Yatırım Bankası, Topluluğun yararına olması ve kredi kriterlerine uygun olması halinde ekonominin bütün sektörlerindeki projeleri finanse edebilir. Altyapı, enerji, tarım, sanayi, hizmet sektörlerini içine alan kamu ve özel sektör yatırım projeleri Avrupa Yatırım Bankası finansmanına uygundur. Banka, sağlık, genel eğitim, refah gibi sosyal altyapıya ilişkin projeleri ise finanse etmemektedir⁽⁸⁵⁾.

Avrupa Yatırım Bankası, kredi konusu projelerle ilgili değerlendirmesini yaparken, projelerin, kendi hedefleri ve ödünç verme kriterleri ile Topluluk ve projelerin uygulanacağı üye devletin mevzuatlarına uygun olup olmadığına ve bu projelerin ekonomik yarar sağlayıp sağlamayacağına dikkat eder.

Her proje değerlendirmesi projenin çevre üzerindeki olası tesirlerinin göz önüne alınması, olası sorunların neler olacağı ve bunları önleme yöntemlerini içine alır. Banka tarafından finanse edilen tüm projelerin, çevrenin korunması ile ilgili mevzuata uygun olması gerekir⁽⁸⁶⁾.

Proje değerlendirmesinde dikkate alınan diğer bir husus ise, kredi borçlularının mali sağlamlığı ve teklif edilen teminattır. Topluluk içinde verilen Avrupa Yatırım Bankası kredileri, devlet veya kamu kuruluşları, büyük banka-

(85) 100 Questions, Op.cit., s.36.

(86) Ibid., s.37.

lar ve uzun vadeli kredi veren kuruluşlar, özel sektördeki birinci sınıf şirketler gibi birinci sınıf garantörler tarafından yeterli teminatla garanti altına alınmalıdır⁽⁸⁷⁾.

Avrupa Yatırım Bankası, finanse edeceği projelerin başka malî olanaklardan yararlanmasını şart koşabilir⁽⁸⁸⁾. Bu olanaklar ise diğer finansman kaynakları ve kredi borçlularının kendi paralarıdır. Her bir kredi ilişkisinde verilecek kredi miktarı projenin yatırım maliyetinin %50'sini geçemeyecektir⁽⁸⁹⁾. Projenin çevre üzerindeki olası etkisi nedeniyle teşebbüs sahiplerinin yasal gerekleri yerine getirmelerinin söz konusu olduğu durumlarda Banka kirlenmeye karşı malzemenin teminini tamamen finanse etmek için projenin yatırım maliyetinin %10'una kadar bir ek finansman sağlayabilir⁽⁹⁰⁾.

Bir projenin diğer Topluluk kaynaklarından yararlanması, aynı zamanda Banka kaynaklarından da yararlanmasına engel değildir. Özellikle, Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu'nun söz konusu olduğu hem Avrupa Yatırım Bankası kredileri ve hem de Topluluk bütçe fonlarından bağışların kullanılması yoluyla tamamlanmakta olan bir çok proje örneği vardır. Topluluk bağışları ile birleştirilen Avrupa Yatırım Bankası kredileri, bir projenin mahiyetinin %70'ini hatta istisnai bazı durumlarda daha da fazlasını karşılayabilir⁽⁹¹⁾.

Avrupa Yatırım Bankası, Roma Antlaşmasının 130'uncu maddesince öngörülen işlemlerin gerçekleştirilmesini teminen kamu veya özel sektör yatırımcıları tarafından imzalanan kredi sözleşmelerini, teminat veren bir kuruluş olarak garanti edebilir⁽⁹²⁾.

---

(87) İbid., idem.; Statü, m.18/3.

(88) Statü, m.18/2.

(89) 100 Questions, Op.cit., s.36.

(90) İbid., s.37.

(91) İbid., s.41.

(92) Statü, m.18/4.

Banka tarafından verilen kredi ve teminatların tutarı ise, taahhüt edilmiş sermaye miktarının %250'sini geçemeyecektir⁽⁹³⁾.

Avrupa Yatırım Bankası genellikle çeşitli para birimlerinin karışımından oluşan (kokteyl) krediler vermektedir. Ancak, kredi borçlularının talepleri doğrultusunda bir tek para birimi cinsinden krediler de verebilmektedir. Keza tamamen ve kokteyl kredi içerisinde bir kısım olarak E.C.U. cinsinden kredi verilmesi de mümkündür.

Avrupa Yatırım Bankası kredileri orta ve uzun vadeli olup, bu vade kredi verilecek projenin türü ve tahmin edilen ömrüne bağlıdır. Genel olarak kredi vadeleri sanayi projeleri için 7 ile 12 yıl, altyapı projeleri için ise 20 yıla kadar değişebilmektedir. Kredinin geri alınması projenin inşaa süresine bağlı olarak ana paranın ödenmesi için muhtemelen 5 yıla kadar verilecek bir süreden sonra anapara ve faizin yıllık veya altı aylık eşit taksitlerle ödenmesi şeklinde olmaktadır. Geri ödemeler, ödünç alınan para cinsinden yapılmalıdır⁽⁹⁴⁾.

Banka kredilerinin faiz oranları⁽⁹⁵⁾ Bankanın sermaye piyasalarından yaptığı borçlanmaların maliyetini yansıtmaktadır. Statüye göre Banka, faiz oranlarında bir indirim yapamaz, ancak finanse edilecek projenin özelliği gereği, faiz hadlerinde bir indirim yapılması imkân dahilinde ise bu faiz indirimini ilgili üye devlet veya diğer merciler yapabilir ki bu da Roma Antlaşmasının 92'nci maddesinde belirtilen "Ortak Pazarla bağdaşma" ölçüsünde mümkün olabilecektir⁽⁹⁶⁾.

---

(93) Statü, m.18/5.

(94) 100 Questions, Op.cit., s.38.

(95) Banka statüsü'nün 11/1 maddesi uyarınca faiz oranları Yönetim Kurulu tarafından belirlenmektedir.

(96) Statü, m.19/2.

b) Kredi Prosedürü

Kredi veya garanti talepleri Bankaya ya Komisyon veya ülkesinde proje gerçekleştirilecek üye devlet aracılığı ile ya da doğrudan doğruya kredi talep edenler tarafından iletilir⁽⁹⁷⁾.

Başvurularda, projenin konusu, amacı, maliyeti, işletme sermayesi ihtiyaçları, finansman planı, tahmin edilen kâr oranı ve başvuru sahibinin mali durumu ve performansını gösteren önceki yıllara ait raporlar ve bilanço gibi belgeler eklenir. Başlıca altyapı projeleri hakkındaki bilgiler genellikle fizibilite ve projenin etkisi ile ilgili araştırmaları da kapsamalıdır⁽⁹⁸⁾.

Kredi veya garanti talepleri Bankaya Komisyon aracılığı ulaştırıldığında, ülkesinde projenin gerçekleştirileceği üye devletin, üye devlet aracılığı ile ulaştırıldığında Komisyonun, doğrudan doğruya kredi talep edenler tarafından ulaştırıldığında ise hem Komisyon ve hem de ülkesinde projenin gerçekleştirileceği üye devletin görüşüne sunulur. Üye devlet ve Komisyon görüşünü iki ay içerisinde bildirmezse Banka, söz konusu projeye itiraz edilmediği sonucuna varabilir⁽⁹⁹⁾.

Yapılan başvurular Banka bünyesi içerisinde de Yürütme Komitesi tarafından bir incelemeye tabi tutulur.

Yürütme Komitesinin olumsuz görüşü halinde Yönetim Kurulu söz konusu kredi veya garantiyi ancak oybirliği ile verebilir⁽¹⁰⁰⁾.

Komisyonun olumsuz görüşü halinde de Yönetim Kurulu, söz konusu ödünç veya garantiyi oybirliği ile verebilir. Ancak bu halde Yönetim Kurulunun Komisyonca atanan üyesi⁽¹⁰¹⁾

---

(96) Statü, m.19/2.

(97) Statü, m.21/1.

(98) 100 Questions, Op.cit., s.40.

(99) Statü, m.21/2.

(100) Statü, m.21/5.

(101) Statü, m.11/2.

oynamaya katılamayacaktır⁽¹⁰²⁾.

Taleple ilgili olarak hem Yürütme Komitesi ve hem de Komisyonun olumsuz görüşü halinde ise Yönetim Kurulu kredi veya garantiyi veremez⁽¹⁰³⁾.

Ülkesinde proje gerçekleştirilecek üye devletin olumsuz görüşü halinde de söz konusu kredi veya garanti talebi hiçbir şekilde kabul edilemeyecektir⁽¹⁰⁴⁾.

Kredi veya garanti talepleri ile ilgili olarak karar alma süreci aşağıda Şekil-I'de gösterilmiştir.

Banka Yönetim Kurulunun kredi veya garanti talepleri ile ilgili olarak yapacağı tasarrufların yasal yönden uygunluğunun denetlenmesi hususunda Statüde bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak, Roma Antlaşması Yönetim Kurulu Kararlarına karşı üye devletler ve Komisyon tarafından ve sadece kredi veya garanti talepleri ile ilgili görüş sorulması ve alınacak görüşlere göre karar verilmesi hususlarında şekil hükümlerinin ihlali gerekçesi ile dava açılabileceğini hükme bağlamıştır⁽¹⁰⁵⁾.

2- Bankaca Topluluk İçinde Verilen Kredilerin Değerlendirilmesi

Avrupa Yatırım Bankası, az gelişmiş bölgelerin ekonomik kalkınmasına yardım eden imalat, altyapı ve enerji ile ilgili projelerle, birkaç üye ülkenin ortak yararına veya bir bütün olarak Topluluğun yararına olan projelerin ve teşebbüsleri modern hale getiren veya değiştiren ya da gelişen bir Ortak Pazarın gereksinme duyduğu yeni faaliyetler yaratan projelerin finansmanı suretiyle Topluluğun dengeli kalkınmasına katkıda bulunmaktadır.

Bu nedenle Banka, en büyük problemleri olan ülkelere en fazla kredi vermeye yönelmekte, enerji ve Topluluğun

---

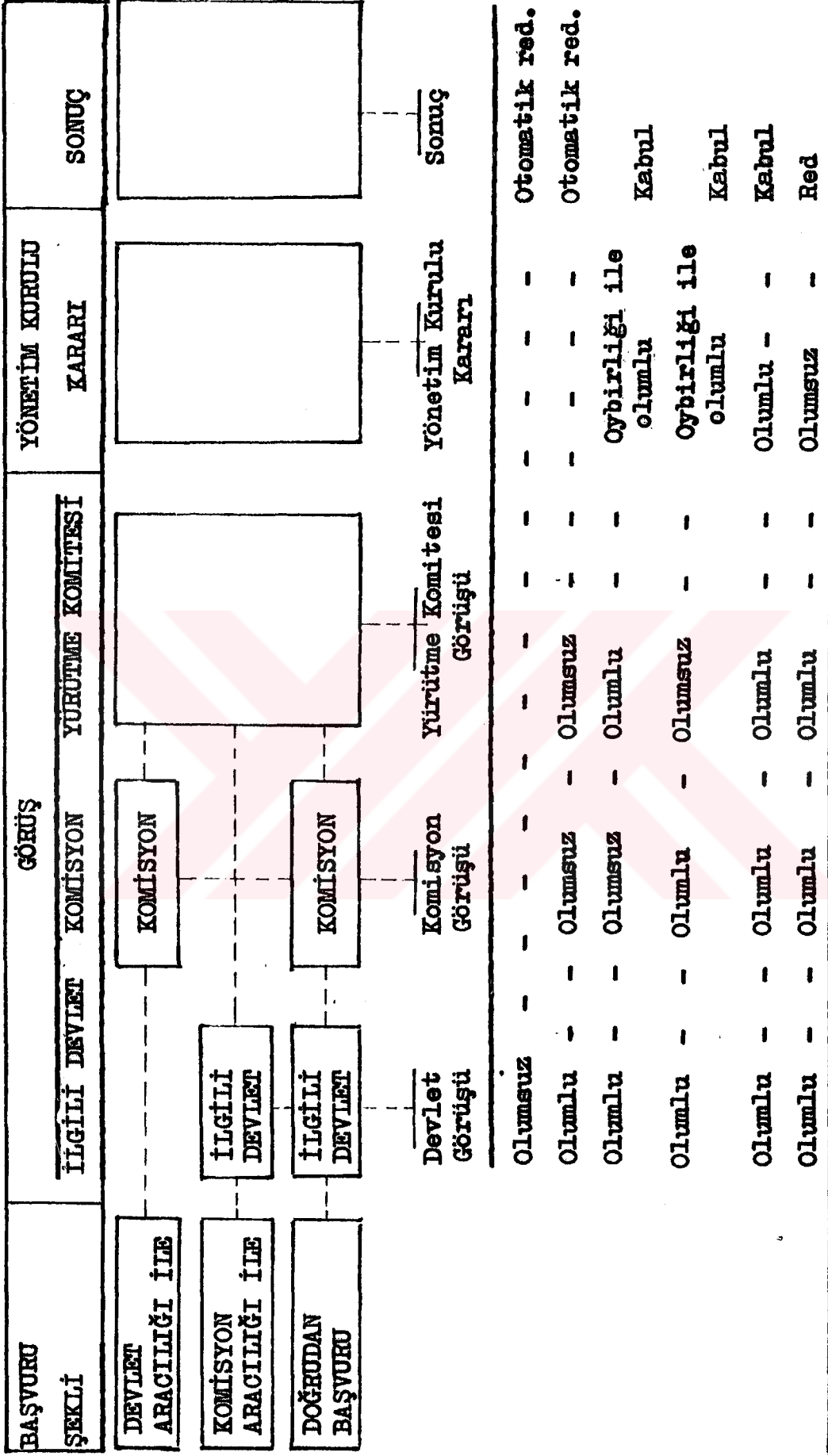
(102) Statü, m.21/6.

(103) Statü, m.21/7.

(104) Statü, m.20/6.

(105) Roma Antlaşması, m.180/C; bkz., *Infra*, s.77.

ŞEKİL-I
KREDİ VEYA GARANTİ TALEPLERİ HAKKINDA
KARAR ALMA SÜRECİ

KAYNAK : CİNGİ, Selçuk, Avrupa Yatırım Bankası ve Türkiye ile ilişkileri, Ankara 1984,
s.29'daki şekilden yararlanılarak hazırlanmıştır.

ortak yararına olan alanlardaki öncelikli yatırımlar için finansman taleplerine cevap vermektedir.

Bu politika temelinde, Roma Antlaşmasının yürürlüğe girdiği 1958 yılından itibaren Banka tarafından sağlanan finansmanın ülkelere göre dağılımı Tablo-6'da gösterilmiştir.

TABLO-6
A.Y.B. TARAFINDAN
TOPLULUK İÇİNDE 1958-1987 YILLARI ARASINDA
SAĞLANAN FİNANSMAN⁽¹⁾

Ülkelere Göre Dağılım

(Milyon ECU)

ÜYE DEVLET	1958-1979		1979-1983		1983-1987	
	Miktar	%	Miktar	%	Miktar	%
ALMANYA	886.8	7.6	527.1	2.8	1096.2	3.3
FRANSA	2031.2	17.4	2124.7	11.5	4971.7	15.2
İTALYA	4789.8	41.1	8629.6	46.5	14760.7	45.2
İNGİLTERE	2628.1	22.5	2966.9	16.0	5259.2	16.1
İSPANYA	-	-	-	-	1116.7	3.4
BELÇİKA	232.6	2.0	454.5	2.4	193.6	0.6
HOLLANDA	105.2	0.9	-	-	185.3	0.6
DANİMARKA	207.8	1.8	928.0	5.0	1565.1	4.8
YUNANİSTAN	-	-	1051.9	5.7	1635.9	5.0
PORTEKİZ	-	-	-	-	580.2	1.8
İRLANDA	614.1	5.3	1770.9	9.5	1093.2	3.3
LÜKSEMBURG	9.0	0.1	-	-	36.2	0.1
ÜYE OLMAYAN ÜLKELER (2)	149.9	1.3	113.0	0.6	183.7	0.6
TOPLAM	11654.5	100.0	18566.6	100.0	32677.7	100.0

(1) A.Y.B. ve N.C.I. (New Community Instrument - Yeni Topluluk Aracı) Kaynakları Toplamı.

(2) Banka Statüsü'nün 18/1.maddesi uyarınca Guvernörler Kurulu kararıyla verilen yetki ile Topluluk dışında ancak Topluluğun doğrudan yararına olan projelere finansman yardımı için yapılan ikrazlar.

KAYNAK: E.I.B. Annual Reports, 1979, s.41 tablo 4; 1983, s.33, tablo 5; 1987, s.27, tablo 3'den yararlanılarak hazırlanmıştır.

NOT: Topluluk içinde 1988 yılında sağlanan finansman EK-1'deki tabloda gösterilmiştir.

Tablounun incelenmesinden de anlaşılabacağı üzere, en fazla krediyi %45.2 oranı ile İtalya, daha sonra İngiltere (916.1) ve Fransa (%15.2) almıştır. En az kredi alan ülke ise %00.1 ile Lüksemburg'dur.

Banka tarafından verilen kredilerin Topluluğun ekonomik politika hedeflerine göre bir dağılımı yapıldığında ortaya çıkan durum ise, Tablo-7'de görülmektedir.

TABLO-7

1986-1987 YILLARI İLE 1983-1987 DÖNEMİNDE

TOPLULUK İÇİNDE SAĞLANAN

FİNANSMAN

Ekonomik Politika Hedeflerine Göre

(Milyon E.C.U.)

EKONOMİK POLİTİKA HEDEFLERİ	1986		1987		1983-1987	
	MİKTAR	%	MİKTAR	%	MİKTAR	%
Bölgesel Kalkınma	3.685.1	43.1	4.347.2	43.0	18.131.2	45.8
Enerji	2.600.1	30.4	2.226.8	22.0	11.159.3	28.2
Topluluk Altyapısı	561.5	6.6	680.8	6.7	2.245.2	5.7
İleri Tekno- loji ve Te- şebbüslerin Modernizas- yonu	1.005.5	11.7	1.287.2	12.7	5.110.0	12.9
Çevre	701.7	8.2	1.579.2	15.6	2.957.9	7.4
Toplam	8.553.9	100.0	10.121.2	100.0	39.604.5	100.0

(1) A.Y.B. ve N.C.I. (New Community Instrument-Yeni Topluluk Aracı) Toplamı.

KAYNAK : E.I.B., Annual Reports, 1986, s.111, tablo 12; 1987, s.104, tablo 10'dan yararlanılarak hazırlanmıştır.

1983-1987 döneminde Banka kredilerinden en fazla payı bölgesel kalkınma politikası temelinde girişilen faaliyetler almıştır. En az pay ise Topluluk alt yapısına ayrılmıştır. Burada dikkati çeken bir diğer nokta da çevrenin korunmasına yönelik faaliyetler nedeniyle Bankadan sağlanan kredilerin hızla artma eğilimi göstermesidir. Kanımca bu

husus çevre konusunun Toplulukta başlı başına bir ekonomik politika hedefi haline geldiğini göstermektedir.

Avrupa Yatırım Bankası kredilerinden en fazla payı alan Bölgesel Kalkınma Politikasının önemi Roma Antlaşması'nın önde gelen hedeflerinden birine, Toplulukta düzenli ekonomik kalkınmayı başlatmak için bir Ortak Pazara varma yolunu sağlamak, gelişmiş ve az gelişmiş bölgeler arasındaki eşitsizlikleri devam ettirmemek veya artırmamak arzusunun dayandırılmıştır⁽¹⁰⁶⁾.

Roma Antlaşmasının daha "Başlangıç" kısmında değinilen bölgesel kalkınma politikası konusuna Banka faaliyetleri sırasında da büyük bir hassasiyet gösterilmektedir. Nitekim, Bankanın kredi politikasını belirleme yetkisine sahip olan Güvernörler Kurulu⁽¹⁰⁷⁾, 4 Aralık 1958 tarihinde açıkladığı direktif ile Bankanın, kaynaklarının büyük kısmını Avrupa Ekonomik Topluluğunun önde gelen hedeflerinden biri olan az gelişmiş bölgelerin kalkınması ile ilgili projelerin finansmanı için harcayacağını belirtmiştir⁽¹⁰⁸⁾.

Bölgesel kalkınma politikası çerçevesinde 1985, 1986 ve 1987 yıllarında Banka tarafından sağlanan finansmanın üye devletlere göre dağılımını gösteren Tablo-8 incelendiğinde, en fazla kredinin sırasıyla İtalya, Fransa, İngiltere ve İspanya'ya, en az kredinin ise Hollanda'ya verildiği, Lüksemburg'un ise hiç kredi almadığı görülmektedir.

Avrupa Yatırım Bankası tarafından Topluluk üyesi ülkelerde verilen bu krediler sadece Banka kaynaklarından sağlanmamaktadır. Banka çeşitli kaynaklardan sağlanan fonları da kullanabilmektedir⁽¹⁰⁹⁾.

Banka tarafından bu şekilde kullanılan kaynaklardan

---

(106) 100 Questions, Op.cit., s.12.

(107) Statü, m.9.

(108) Statute and Other Provisions, Op.cit., 33.

(109) Bkz., Supra, s.7-8.

Tablo-8
BÖLGESEL KALKINMA POLİTİKASI ÇERÇEVESİNDE
1985, 1986, 1987 YILLARINDA
SAĞLANAN FİNANSMANIN
ÜYE DEVLETLERE GÖRE DAĞILIMI ⁽¹⁾

(Milyon ECU)

ÜYE DEVLET	1985		1986		1987	
	Miktar	%	Miktar	%	Miktar	%
ALMANYA	1.8	0.1	25.7	0.7	56.4	1.3
FRANSA	668.5	19.7	389.6	10.6	655.1	15.1
İTALYA	1720.2	50.7	1826.5	49.6	1868.2	43.0
İNGİLTERE	389.0	11.5	403.9	11.0	534.6	12.3
İSPANYA	-	-	294.6	8.0	459.5	10.6
BELÇİKA	-	-	46.1	1.2	37.1	0.8
HOLLANDA	4.0	0.1	18.1	0.5	18.0	0.4
DANİMARKA	13.4	0.4	5.0	0.1	29.5	0.7
YUNANİSTAN	419.3	12.4	253.0	6.9	160.2	3.7
PORTEKİZ	-	-	160.4	4.3	380.0	8.7
İRLANDA	174.5	5.1	262.1	7.1	148.6	3.4
LÜKSEMBURG	-	-	-	-	-	-
TOPLAM	3390.7	100.0	3685.0	100.0	4347.2	100.0

(1) A.Y.B. ve N.C.I. (New Community Instrument-Yeni Topluluk Aracı) Kaynakları Toplamı

KAYNAK: E.I.B. Annual Reports, 1985, s.114, tablo 17; 1986, s.111, tablo 12; 1987, s.104, tablo 10'dan yararlanılarak hazırlanmıştır.

NOT: 1988 yılında sağlanan finansman EK-2'deki tablodadır.

biri de N.C.I. (New Community Instrument-Yeni Topluluk Aracı) dir⁽¹¹⁰⁾. N.C.I. kaynağından sağlanan finansman toplam

Banka kredileri içerisinde çok fazla bir meblağ tutmamakla birlikte çeşitli bölgelerdeki enerji ve alt yapı projelerine özel yardım sağlamak amacı ile kurulan bu fon, Topluluğun ihtiyacı ölçüsünde giderek büyümektedir. 1979-1983 ve 1984-1987 dönemlerinde Banka tarafından sağlanan finansmanın finansman kaynaklarına göre üye ülkelere dağılımını gösteren Tablo-9 incelendiğinde, 1984-1987 dönemi itibari ile

(110) Bkz., Supra, s. 7 , dipnot 12.

Banka kaynaklarından en fazla finansman desteğinin sırası ile İtalya (%45.1), İngiltere (%18.3) ve Fransa'ya (%13.1) sağlanmasına karşılık, N.C.I. kaynağından, en fazla İtalya (%40.6), Fransa (%30.3) ve Danimarka'nın (%10.1) yararlandığı görülmektedir.

C- TOPLULUK DIŞINDA ÖDÜNCÜ VERME FAALİYETLERİ

Avrupa Yatırım Bankasının Topluluk dışındaki ödünç verme faaliyetleri, Topluluğun imzaladığı çeşitli anlaşmalar ve mali protokoller çerçevesinde cereyan etmektedir. Bu anlaşmalar çerçevesinde Banka, Akdeniz bölgesinde bulunan ülkeler ile Afrika, Karaibler ve Pasifik ülkelerinde kredi faaliyetlerinde bulunmaktadır. Bankanın, Topluluk üyesi devletlerin denizaşırı yurt ve topraklarındaki kredi faaliyetleri ise Avrupa Toplulukları Konseyi kararları ile olmaktadır.

1- Kredi Politikası ve Kredi Prosedürü

a) Kredi Politikası

Avrupa Yatırım Bankasının Topluluk dışı ülkelerdeki kredi faaliyetleri, Topluluk yardımını gerektiren belirli anlaşmalar çerçevesinde meydana gelmekte ve Banka, bu ülkelerde, Avrupa Toplulukları Komisyonu ile işbirliği içinde bulunarak faaliyet göstermektedir.

Çeşitli anlaşmalar genellikle, Bankanın, kendi kaynaklarından vereceği krediye ilave olarak Topluluğun talimatı ile, Topluluk bütçe fonlarından özel şartlı finansman sağlayacağına ilişkin hükümler taşımaktadır.

Banka, kredilendirme için uygun olan sanayi, tarımsal sanayi, tarım, madencilik, enerji sektörleri ile turizm ve ulaşım, su kaynakları, demiryolları ve limanlar gibi ekonomik altyapı sektörlerini finanse etmektedir. Banka kredileri, bu sektörlerdeki yeni sermaye yatırımlarını tamamlamak veya mevcut tesisleri onarmak için kullanılabilir.

Topluluk dışı ülkelerin ekonomik kalkınmalarını amaç-

TABLO-9
TOPLULUK İÇİNDE 1979-1983 VE 1984-1987 DÖNEMLERİNDE
SAĞLANAN FİNANSMANIN
FİNANSMAN KAYNAKLARINA GÖRE DAĞILIMI

Coğrafi Dağılım

(Milyon E.C.U.)

ÜYE DEVLET	1979-1983				1984-1987			
	BANKA KAYNA- ĞINDAN	%	NCI KAYNA- ĞINDAN	%	TOPLAM	%	BANKA KAYNA- ĞINDAN	%
ALMANYA	527.1	3.4	-	-	527.1	2.8	944.0	4.0
FRANSA	1860.6	12.0	264.1	8.7	2124.7	11.5	3198.4	13.1
İTALYA	6843.7	44.0	1785.9	59.2	8629.6	46.5	10970.6	45.1
İNGİLTERE	2727.6	17.5	239.3	7.9	2966.9	16.0	4460.0	18.3
İSPANYA	-	-	-	-	-	-	933.7	3.8
BELÇİKA	454.5	2.9	-	-	454.5	2.4	193.5	0.8
HOLLANDA	-	-	-	-	-	-	185.3	0.8
DANİMARKA	708.5	4.6	219.5	7.3	928.0	5.0	929.7	3.8
YUNANİSTAN	841.6	5.4	210.3	7.0	1051.9	5.7	1090.4	4.5
PORTEKİZ	-	-	-	-	-	-	540.4	2.2
İRİLANDA	1472.6	9.5	298.3	9.9	1770.9	9.5	663.5	2.7
LÜKSEMBURG	-	-	-	-	-	-	36.2	0.1
ÜYE OLMAYAN ÜLKELER (1)	113.0	0.7	-	-	113.0	0.6	183.7	0.8
TOPLAM	15549.2	100.0	3017.4	100.0	18566.6	100.0	24329.4	100.0
							2905.4	100.0
							27234.8	100.0

(1) Bkz., Tablo 6, dipnot 1

KAYNAK : E.I.B., Annual Reports, 1983, s.33, tablo 5; 1985, s.32, tablo 5; 1987, s.27, tablo 3'den yararlanılarak hazırlanmıştır.

layan Banka, teşebbüs sahibinin milliyeti veya proje hacmini gözönüne almaksızın, ilgili ülkelere ekonomik yararlar sağlayan sermaye yatırımı projelerine kredi sağlamaktadır.

Öte yandan, Bankanın kredi faaliyetlerinin hukuksal dayanağını teşkil eden, Topluluk ile Topluluk dışı ülkeler arasında yürürlükte bulunan anlaşmaların temel ilkesi, tarafların egemenliğine karşılıklı saygı göstermek ve müdahale etmemektir. Banka da bu anlaşmalara göre hareket eder ve her ülkenin kendi politik ve sosyal kalkınma modelini izleme hakkına saygı gösterir. Bu nedenle de kredi verilmeden önce ilgili ülkenin belirli bir ekonomik veya siyasi politika izlemesi konusunda herhangi bir fikir belirtmez. Keza, Banka, gelişmekte olan ülkelere vereceği kredileri, ilgili projenin gereksinme duyacağı malzemelerin belirli firmalardan sağlanması koşuluna da bağlamamaktadır. Ancak Banka, bir projeye önemli yararlar sağlayacak malzeme ve hizmetlerin temin edilebileceği firmalar konusunda fikir belirtmemektedir⁽¹¹¹⁾.

Öte yandan, projelerle ilgili eksiltmeler mümkün olduğu kadar ulusal veya uluslararası ihale yolu ile olmalıdır. Uluslararası teklifin söz konusu olması halinde ihale, projenin yararlanacağı krediyi hükme bağlayan anlaşmaya göre, A.C.P. ülkeleri veya ilgili Akdeniz ülkesindekilere ilave olarak, en azından Topluluk üyesi ülkelerdeki teşebbüslere de açık olmalıdır⁽¹¹²⁾.

Banka, kendine yapılan kredi başvurularını Statü ve ilgili mali protokol hükümleri temelinde değerlendirmekte ve gerekli kararı vermektedir. Bununla beraber Avrupa Yatırım Bankası, ister Topluluk içinde ister Topluluk dışında olsun kendine sunulan bütün projeleri, ekonomik, mali ve teknik yönlerden değerlendirir. Gelişmekte olan ülkelere ulusal gelir, ödemeler dengesi ve katma değer gibi makro ekonomik

(111) 100 Questions, Op.cit., s.44-45.

(112) İbid., s.45.

faktörlere aynı derecede dikkat gösterilmektedir. Proje değerlendirilmesinde hesaba alınan diğer bir husus da uzun vadedeki çevresel etkilerdir.

Bankanın diğer bir mali kuruluş ile beraber kredi vermesinin söz konusu olması halinde ise proje değerlendirmesi ortaklaşa yapılmaktadır. Global ikrazlar halinde; aracılardan proje değerlendirmesini yaptıkları durumda, kredinin verilmesi, Bankanın onayı koşuluna bağlıdır⁽¹¹³⁾.

Topluluk dışındaki ödünç verme faaliyetlerinde Banka, genellikle, Topluluk bünyesinde kurulmuş olan Avrupa Kalkınma Fonu (E.D.F.) gibi yardım kuruluşları; üye devletlerde bulunan iki taraflı yardım kuruluşları; Afrika Kalkınma Bankası, Inter-Amerikan Kalkınma Bankası, Asya Kalkınma Bankası gibi bölgesel kalkınma kuruluşları; Dünya Bankası ve bağlı şirketleri; Arap Petrol üreticisi ülkelerdeki çeşitli iki veya çok taraflı mali kuruluşlar veya diğer sanayileşmiş ülkeler ve ticari bankalarla beraber hareket etmektedir⁽¹¹⁴⁾.

Avrupa Yatırım Bankası kredileri, kredi borçlularının kendi paraları ve diğer finansman kaynaklarını tamamlamak suretiyle bir projenin maliyetinin sadece bir kısmını karşılayabilir. Bu şekilde, her bir kredi ilişkisinde belirlenen kredi miktarı, projenin yatırım maliyetinin %50'sini geçemeyecektir⁽¹¹⁵⁾.

Banka tarafından imzalanan finansman sözleşmelerinde miktar E.C.U. olarak belirtilmektedir. Krediler ise borçlu-

---

(113) İbid., s.50.

(114) İbid., s.49.

(115) İbid., idem; Financing Facilities under the Mediterranean Agreements, September 1987, s.9; Financing under the Second Lomé Convention, May 1980, s.13; Financing Facilities under the Third Lomé Convention, April 1986, s.10; Bankanın bu şekilde finanse edeceği miktar I.Lomé Konvansiyonunda ise % 40 olarak belirlenmiştir. (E.I.B. Operations under the Lomé Convention, s.11.).

ların tercihleri mümkün olduğu kadar dikkate alınmak suretiyle çeşitli para birimlerinin değişken bir karışımı olarak verilmektedir⁽¹¹⁶⁾.

Avrupa Yatırım Bankası tarafından verilen krediler ya Bankanın kendi kaynaklarından kullandırılmaktadır veya Akdeniz bölgesindeki ülkeler için Topluluk bütçe fonlarından özel şartlı olarak kullanıma hazır bulundurulmakta ya da A.C. P. ülkelerinde Avrupa Kalkınma Fonu (E.D.F.) kaynaklarından karşılanmaktadır.

Banka kaynaklarından verilen krediler uzun vadeli olup, tam süresi projenin türüne ve finansa edilen fabrika veya teçhizatın ortalama amortisman süresine bağlıdır. Genel olarak vade, sanayi projeleri için 10-12 yıl arasında olup altyapı projeleri içinde 20 yıla kadardır⁽¹¹⁷⁾.

Avrupa Yatırım Bankasının kendi kaynaklarından verdiği kredilerin faiz oranları, Bankanın sermaye piyasalarındaki borçlanmalarının maliyetini yansıtmaktadır. Banka Statüsünün 19/2 maddesi uyarınca bu faiz oranlarında Bankanın herhangi bir indirim yapması mümkün değildir. Bununla beraber, Avrupa Yatırım Bankası kredilerinde faiz indirimi üye devletler veya diğer organlar tarafından sağlanabilir. Avrupa Yatırım Bankasının Akdeniz bölgesinde bulunan ülkelerdeki ödünç verme faaliyetleri, Topluluk bütçe fonlarından finanse edilen bu türde faiz indirimlerini taşımaktadır. Öte yandan, örneğin III Lome Konvansiyonunun tarafı olan ülkelerde Banka kaynaklarından verilen ödünçler, Avrupa Kalkınma Fonu kaynaklarından finanse edilen bir faiz indiriminden yararlanmaktadır. Bu indirim genellikle % 3'tür, fakat cari faiz oranının % 5'ten az ve % 8'den fazla olmaması için otomatik olarak ayarlanmaktadır⁽¹¹⁸⁾.

---

(116) 100 Questions, Op.cit., s.48.

(117) İbid., s.47-48.

(118) İbid., s.47.

Bankanın Topluluk dışı ülkelerdeki kredileri, diğer birinci sınıf teminatların özel olarak göz önünde tutulmasına rağmen, ülkesinde projenin gerçekleştirileceği devletin teminatına ihtiyaç duymaktadır. Ayrıca bu krediler, çeşitli protokol ve konvansiyonlarda şart koşulduğu üzere Topluluk veya Topluluk üyesi devletler tarafından garanti edilmektedir⁽¹¹⁹⁾.

b) Kredi Prosedürü

Avrupa Yatırım Bankasına yapılacak kredi başvuruları belirli projeler için olmalı ve projenin gerçekleştirileceği ülkenin yetkilileri tarafından veya onların onayı ile takdim edilmelidir⁽¹²⁰⁾.

İlk temaslar projenin tercih edilebilir olduğunu gösterdikten sonra, bir kredi talebine projenin tanımı (Cins, amaç, mahiyet, işletme sermayesi ihtiyaçları, finansman planı, tarife ve tahmin edilen kâr oranını içine almalıdır.), faaliyetleri hakkında bilgi, mali durumu ve başvuru sahibinin performansı (geçen yıllara ait raporlar, mali raporlar gibi) da eklenmelidir⁽¹²¹⁾.

Topluluk içinde verilen krediler de olduğu gibi, Yönetim Kurulu, kredi talebi konusunda karar vermeden önce, Statüde belirtildiği üzere, Komisyonun görüşünü alacaktır⁽¹²²⁾. Bunun dışında Bankanın, Topluluk üyesi devletlerin temsilcilerinden oluşan bir komitenin görüşüne başvurmasının gerekeceği durumlarda vardır. Örneğin, Akdeniz bölgesinde bütçe kaynaklarının kullanıldığı zaman Banka Topluluk üyesi devletlerin temsilcilerinden oluşan bir komitenin görüşüne de başvuracaktır⁽¹²³⁾. Keza Lomé Konvansiyonları çerçevesinde

---

(119) Ibid., s.48.

(120) Ibid., s.44; Financing Facilities under the Mediterranean Agreements, Op.cit., s.6.

(121) 100 Questions, Op.cit., s.49-50.

(122) Bkz., Supra, s.37-38.

(123) Financing Facilities under the Mediterranean Agreements, Op.cit., s.7.

Topluluk yardımını düzenleyen anlaşmalarda Banka, ilgili A.C.P ülkesinin yetkili makamlarının proje lehinde olan görüşlerini ister. Buna ilave olarak, Statüye göre Komisyonun ve Topluluk üyesi devletlerin hükümet temsilcileri ile Komisyonun bir temsilcisinden meydana gelen bir komitenin de görüşüne de başvurmak zorundadır⁽¹²⁴⁾.

2- Akdeniz Bölgesindeki Ülkelerde Ödünç Verme Faaliyetleri

Avrupa Yatırım Bankasının Akdeniz ülkelerindeki ödünç verme faaliyetleri Topluluk ile bu ülkeler arasında imzalanmış muhtelif ortaklık anlaşmaları ve mali protokoller çerçevesinde cereyan etmektedir.

Öte yandan, Bankanın Topluluk dışındaki ödünç verme faaliyetlerinin önemli bir bölümü Akdeniz bölgesinde meydana geldiğinden Topluluğun Akdeniz bölgesine ilişkin politikasının kısaca ele alınması yararlı olacaktır.

a) Topluluğun Akdeniz Politikası

Avrupa Topluluğunun Akdenize yönelik bir politika yürütmesinin çeşitli nedenleri bulunmaktadır.

Öncelikle belirtilmesi gereken husus bugün Topluluk üyesi olan Fransa, İtalya, İspanya ve Yunanistan'ın Akdeniz ülkeleri olması Topluluğun bölgeye özel önem vermesi sonucunu doğurmuştur⁽¹²⁵⁾.

(124) E.İ.B. Operations under the Lomé Convention, Op.cit., s.17; Financing under the Second Lomé Convention, Op.cit., s.18; Financing Facilities under the Third Lomé Convention, Op.cit., s.7.

(125) Nitekim, Topluluk, üye devletlerin Akdeniz bölgeleri için 1986 yılı başından itibaren I.M.P. (Integrated Mediterranean Programmes-Entegre Akdeniz Programları) uygulamasına başlayarak belirli bölgelerin gelişmesi doğrultusunda önemli bir adım atmıştır. Yunanistan'ı tamamen, diğer üyeler Fransa, İtalya ve İspanya'nın ise belirli bölgelerini kapsayan Entegre Akdeniz Programları, tarım, balıkçılık, sanayi ve işgücü kaynaklarının geliştirilmesi alanlarını içine alacaktır. İlgili ülke ve bölgelerin katkılarının yanı sıra, Topluluğun da 6,6 milyar E.C.U. tutarında kaynak sağlayacağı

Topluluk ile Topluluk üyesi olmayan diğer Akdeniz ülkeleri arasındaki ilişkilerin politik ve ekonomik nedenleri oldukça eski tarihlere dayanmaktadır.

Bugün Topluluk üyesi olan Fransa ve İngiltere, Akdeniz bölgesinde bulunan Fas, Cezayir, Tunus, Suriye, Ürdün, Mısır ve Kıbrıs'ı uzun süre egemenlikleri altında bulundurmuşlardır. Bu ülkelerden Mısır dışındakiler II.Dünya Savaşından sonra bağımsızlıklarına kavuşmuşlardır. Sömürge statüsü bu ülkeleri ekonomik açıdan Fransa ve İngiltere'ye bağımlı hale getirmiş, bağımsızlıktan sonra ise gerek pazarın kaybedilmemesi düşüncesi ve gerekse bağımsızlığını yeni kazanan bu ülkelerin kalkınmada Avrupa'nın yardımına ihtiyacı bulunması, karşılıklı ilişkilerin giderek gelişmesi sonucunu doğurmuştur.

Günümüzde Akdeniz ülkelerinin Avrupa Topluluğu açısından ekonomik önemi, üç nedene dayanmaktadır;

- i) Topluluk sanayiine pazar durumunda bulunmaları,
- ii) Topluluk açısından tercih edilebilir olan ucuz işgücüne sahip olmaları ve
- iii) Sahip oldukları petrol kaynaklarıdır⁽¹²⁶⁾.

Tarihsel ve ekonomik nedenlerle Topluluk ile Akdeniz ülkeleri arasında geliştirilen ilişkiler farklı şekillerde kendini göstermiştir. Yani Topluluk Akdeniz ülkeleri ile ilişki kurarken çeşitli modeller geliştirmiştir.

Birinci ilişki türü katılmadır. Roma Antlaşmasının 237'

Entegre Akdeniz Programlarının süresi 7 yıldır. Programlar için sağlanan kaynağın 2,5 milyar E.C.U. tutarında kısmı Avrupa Yatırım Bankası ile N.C.I. (Yeni Topluluk Aracı) tarafından verilecektir. Topluluk bütçesinden sağlanacak 4,1 milyar E.C.U. tutarındaki kaynağın yaklaşık %50'sinden Yunanistan'ın yararlanması öngörülmüştür ("The Integrated Mediterranean Programmes", European File, 1/86, January 1986).

(126) SAVAŞ, Vural F., Türkiye ve A.E.T., İstanbul 1983, s. 144; "AET'nin Akdeniz Politikası ve Türkiye", İ.K.V. Yayın No. 1977-5, İstanbul 1977, s.5.

nci maddesinde öngörülen şartlara sahip olan bir ülkenin Topluluğa tam üye olarak katılma başvurusunda bulunması mümkündür. Bugün Topluluk üyesi olan Yunanistan, İspanya ve Portekiz katılma modeli sonucu tam üye olmuşlardır.

İkinci ilişki türü ise ortaklıktır. Topluluk üyesi olmadan önce Yunanistan'ın ve Türkiye'nin Topluluk ile ilişkileri ortaklık ilişkisi şeklinde cereyan etmektedir. Türkiye'nin 14 Nisan 1987 de Topluluğa tam üye olmak için başvurması ile katılma modeli gündeme gelmiştir.

Kıbrıs ve Malta'nın Topluluk ile ilişkileri de ortaklık türünde olmakla beraber bu ortaklık Türkiye ve Yunanistan'ın Topluluk ile ortaklık ilişkisinden farklıdır ve sadece gümrük birliğine yönelmiştir.

Üçüncü ilişki türü ise idari ilişkilerdir. Topluluk bazı ülkelerle tercihlili bazı ülkelerle ise tercihsiz ticaret anlaşmaları imzalamaktadır. Tercihsiz ticaret ilişkileri, Topluluğun siyasi hedefleri ile uyum içinde bulunmayan veya tercihlili ticari ilişkiye girmekte sakınca gören ülkelerle kurulmaktadır⁽¹²⁷⁾. Örneğin Topluluğun Yugoslavya ile ilişkileri tercihsiz ticaret anlaşmaları ile yürütülmektedir.

Bunun dışında Topluluğun, Fas, Cezayir, Tunus, Ürdün, Lübnan, Suriye gibi ülkelerle ilişkileri serbest dolaşım bölgesi kurma amacına yöneliktir.

b) Bankaca Akdeniz Ülkelerinde Verilen Kredilerin Değerlendirilmesi

Avrupa Yatırım Bankasıncı Akdeniz ülkelerinde verilen krediler ya Bankanın kendi kaynaklarından ya da Topluluk bütçe kaynaklarından karşılanmaktadır.

Bankanın kendi kaynaklarından olan ikrazlar, projelere yeterli ekonomik destek sağlamak için ayrılmıştır. Bu kredilerin faiz oranları sermaye piyasalarından Bankaca yapılan

(127) AŞULA, Mustafa, "AT'ın Dış Politikası ve Türkiye A.T. İlişkileri" AT ve Türkiye-AT İlişkileri, Ankara 5-7 Ocak 1988, s.88.

borçlanmaların maliyetini yansıtmaktadır. Faiz oranları, projenin türü, yeri veya kredi talep edenin tabiyetine bağlı değildir.

Banka kaynaklarından verilen kredilerin vadeleri sanayi projeleri için 10 - 15 yıl arasında değişmektedir. Altyapı projeleri için ise 15 yıldan 20 yıla kadar değişebilmektedir.

Avrupa Yatırım Bankası vereceği krediler için yeterli teminat istemektedir. Diğer birinci sınıf teminatlar kabul edilebilmekle beraber, projenin gerçekleştirileceği Akdeniz ülkesinin devletinin teminatı mutlaka gerekmektedir.

Akdeniz ülkelerinde Topluluk bütçe kaynaklarından sağlanan krediler de risk kapital faaliyetleri, özel şartlı ödünçler veya bağışlar şeklinde olmaktadır.

Risk Kapital faaliyetlerinde kredilerin verilmesi Topluluk denetimi altında Banka tarafından yerine getirilmektedir. Özel şartlı ödünçler ise Banka veya Komisyon tarafından verilmektedir.

Banka kaynaklarından verilen kredilerin aksine, Bütçe kaynaklarından risk kapital yardımının şartları ve vadesi desteklenmekte olan her bir projenin yapısına bağlıdır, ancak bu yardımlar imtiyazlı niteliktedir. Faiz oranları %2 ile %5 arasında değişir ve vade 25 yıla kadar çıkabilmektedir⁽¹²⁸⁾.

Avrupa Topluluğunun girdiği ilişkiler çerçevesinde Avrupa Yatırım Bankasının Akdeniz bölgesindeki faaliyetleri Yunanistan ve Türkiye ile Topluluk arasında imzalanan ortaklık anlaşmaları ile başlamıştır. Bugün, Topluluk tarafından imzalanan ve Bankanın kredi faaliyetlerinin temelini oluşturan, Akdeniz, bölgesine ait mali protokollerle ilgili son durum tablo 10'da görülmektedir.

---

(128). Financing Facilities under the Mediterranean Agreements, Op.cit., s.10.

TABLO-10
1 MAYIS 1989 İTİBARI İLE
AKDENİZ ÜLKELERİNDE YÜRÜRLÜKTE OLAN
MALİ PROTOKOLLER

(milyon ECU)

ÜLKELER	MALİ PROTOKOLLER VE SÜRESİ	BANKA KAY- NAĞINDAN İKRAZLAR	BÜTÇE KAYNAKLARINDAN İKRAZLAR			TOPLAM
			RİSK KAPİTAL (1)	BAĞIŞ (2)	ÖZEL ŞARTLI İKRAZ	
Yugoslavya	2.Mali Protokol 1988-1991	550				550
Türkiye	4.Mali Protokol imzalanmadı	225		50	325(1)	600
Cezayir	3.Mali Protokol 1988-1991	183	4	52		239
Fas		151	11	162		324
Tunus		131	6	87		224
Mısır	3.Mali Protokol 1988-1991	249	11	189		449
Ürdün		63	2	35		100
Lübnan		53	1	19		73
İsrail	3.Mali Protokol 1988-1991	63				63
Malta	3.Mali Protokol 1988-1993	44	5	13		62
Kıbrıs	3.Mali Protokol imzalanmadı	23	2.5	12.5		38
Lübnan	Özel yardım	50				50

1) Banka tarafından verilen ve idare edilen finansman
2) Komisyon tarafından verilen ve idare edilen yardım
KAYNAK : E.I.B., Annual Report 1988, s.63, tablo 11.

Banka tarafından 1963'ten 1988 yılı sonuna kadar Akdeniz bölgesi ülkelerine verilen krediler ise tablo-11'de görülmektedir.

TABLO-11
AKDENİZ ÜLKELERİNDE 1963'TEN 1988'E KADAR
SAĞLANAN FİNANSMAN

Coğrafi Dağılım

(milyon ECU)

ÜLKELER	BANKA KAYNAĞI	BÜTÇE KAYNAKLARI	TOPLAM	%
KUZEY AKDENİZ ÜLKELERİ				
Türkiye	115.0	619.2	734.2	29,3
Yugoslavya	520.0	-	520.0	20.7
MAGREB ÜLKELERİ				
Cezayir	177.0	-	177.0	7.1
Fas	196.0	19.0	215.0	8.6
Tunus	158.0	37.5	195.5	7.8
MAŞREK ÜLKELERİ				
Mısır	252.7	6.0	258.7	10.3
Ürdün	88.0	8.3	96.3	3.8
Lübnan	40.0	-	40.0	1.6
Suriye	98.0	3.5	101.5	4.0
DİĞER GÜNEY AKDENİZ ÜLKELERİ				
Kıbrıs	48.0	10.0	58.0	2.3
İsrail	70.0	-	70.0	2.8
Malta	32.0	8.0	40.0	1.6
TOPLAM	1794.7	711.5	2506.2	100.0

KAYNAK : EIB Annual Report , 1988, s.105 tablo 25.

Tablodan da anlaşılacağı üzere Banka kredilerinden en fazla yararlanan ülke %29.3 ile Türkiye olmuştur. Türkiye ile Topluluk ilişkilerinin 12 Eylül 1980 tarihinden itibaren uzunca bir süre Topluluk tarafından dondurulmuş olması nedeniyle, 31 Ekim 1981 tarihinde süresi dolan 3'üncü mali protokolün yerine yürürlüğe konulamayan 4'üncü mali protokol ile verilmesi öngörülen krediler de hesaba katılırsa bu oran daha da artacaktır.

1963-1988 döneminde Akdeniz bölgesinde sağlanan finansmandan en az yararlanan ülkeler ise %1.6 ile Lübnan ve Malta'dır.

Gene bu dönemde sağlanan finansmanın sektörel dağılımını gösteren tablo-12 incelendiğinde de altyapının %39,6 ile başta geldiği, ondan sonra enerji sektörünün %30.9 ve sanayi, tarım ve hizmet sektörlerinin de %29.5 kadar bir orana sahip olduğu görülmektedir.

TABLO-12
AKDENİZ ÜLKELERİNDE 1963'TEN 1988'E KADAR
SAĞLANAN FİNANSMAN

Sektörel Dağılım (milyon ECU)		
SEKTÖR	FİNANSMAN	%
Enerji	774.9	30.9
Altyapı	992.5	39.6
Sanayi Tarım ve Hizmetler	738.9	29.5
TOPLAM	2506.2	100.0

KAYNAK: EIB, Annual Report 1988, s.105, tablo 26.

3- A.C.P. Devletleri ile O.C.T.'de Ödünç Verme Faaliyetleri

Avrupa Yatırım Bankasının kredi faaliyetlerinin temelini oluşturan diğer ortaklık anlaşmaları da Topluluk ile A.C.P. (Afrika, Karaibler ve Pasifik) Devletleri arasında imzalanmış çeşitli Konvansiyonlar şeklinde kendini göstermektedir.

Bankanın O.C.T.'de (Deniz aşırı Yurt ve Ülkeler) kredi faaliyetleri ise Konsey kararı çerçevesinde yapılmaktadır.

a) Topluluk ile A.C.P. Devletleri ve O.C.T. Arasındaki İlişkilerin Politik ve Ekonomik Nedenleri

Roma Antlaşmasının temellerini atan Messina Konferansında (Haziran 1955) üye devletler sömürgelerinin Avrupa

Ekonomik Topluluğu karşısındaki durumunu hiç konuşmamışlardı. Bu konu 29-30 Mayıs 1956 tarihlerinde düzenlenen Venedik Konferansında ilk defa gündeme geldi ve özellikle Fransa, Afrika'da bulunan sömürgelerinin de Roma Antlaşması kapsamına alınmasını Antlaşmanın bir önkoşulu olarak ileri sürdü. Böylece bu ülkeler Roma Antlaşmasına dahil edildi ve Antlaşmada "Denizaşırı Yurt ve Ülkelerin Ortaklığı" başlıklı 4'üncü kısımda bu ülkelerin konumu düzenlendi.

Roma Antlaşmasının 131'inci maddesi ile Topluluğa ortak edilen ve İngiltere ile Danimarka'nın da Topluluğa katılması ile sayıları artan bu yurt ve ülkelerin adları, Antlaşmanın IV numaralı eki listede belirtilmiştir⁽¹²⁹⁾.

Antlaşmada belirtilen denizaşırı yurt ve ülkelerle özel ilişkileri bulunan üye devletler ise Belçika, Danimarka, Fransa, İtalya, Hollanda ve İngiltere'dir.

Bu ülkelerin de Roma Antlaşması kapsamına alınması ile sömürgelerde bulunan ve Avrupanın gereksinme duyduğu hammaddelerin en ucuz şekilde ithali sağlanacak, buna karşılık bu ülkelerin Topluluk ürünlerine pazar olma konumları daha da kuvvetli bir şekilde korunmuş olacaktı.

Bu düşünce Roma Antlaşmasının "Denizaşırı Yurt ve Ülkelerin Ortaklığı"nı düzenleyen 4'üncü kısmında kendini açıkça belli etmektedir. Antlaşmanın, Topluluk ile denizaşırı yurt ve ülkelerin arasındaki ticaretin artmasını sağlayacak olan gümrük vergilerinin kaldırılması ile ilgili 133 ve 134'üncü maddelerinin Topluluk üyesi ülkeler lehine sonuçlar doğuracağı muhakkaktır. Çünkü, ekonomik açıdan oldukça geri bir durumda bulunan denizaşırı yurt ve ülkelerin Topluluğa yapacakları ihracat, sadece sahip oldukları ve Topluluk üyesi devletlerin ihtiyaç duyduğu hammadde kaynakları ile sınırlı olmaktadır. Buna karşılık ekonomik açıdan gelişmiş bulunan Topluluk üyesi devletlerin denizaşırı yurt

(129) GÜNGÖR, Haluk, Roma Antlaşması, Op.cit., s.210-211.

ve ülkelere yapacağı ihracat her çeşit tarım ve sanayi ürünlerini kapsamaktadır.

Roma Antlaşması'nın yürürlüğe girmesinden sonra bu sömürgeler, daha önceleri başlatmış oldukları ulusal kurtuluş hareketlerinde başarı sağlayarak 1958 yılından itibaren bağımsızlıklarını kazanmaya başladılar. İlk önce Gine'nin bağımsızlığına kavuşmasının ardından teker teker bağımsızlıklarını kazanan ve bu gün tamamına yakın bir kısmı bağımsız bir ülke olan bu sömürgelerin, tahmini olarak 33 tanesi İngiltere, 16 tanesi Fransa, 4 tanesi Portekiz, 3 tanesi Belçika 2 tanesi Hollanda'ya ait bulunmakta idi⁽¹³⁰⁾.

Bu ülkelerin bağımsızlıklarına kavuşmaya başlamaları ile Roma Antlaşmasının "Denizaşırı Yurt ve Ülkelerin Ortaklığı" kısmı hükümsüz hale gelmeye başladı. Bu durum da Topluluk üyesi devletlerin pazarlarını kaybetmeleri tehlikesini doğurmuş, bu nedenle de Topluluk bağımsızlıklarını kazanan eski sömürgeleri ile serbest mübadele bölgeleri kurmaya yönelik olan I.Yaoundé Konvansiyonunu (20.7.1963) daha sonra da II.Yaoundé Konvansiyonunu (29.6.1969) imzalamıştır.

Avrupa Topluluğunun A.C.P. devletleri ile geliştirdiği ilişkilerin diğer bir nedeni ise Topluluk içerisinde uygulanan bazı politikalar sonucu ekonomik açıdan doğan bazı olumsuzlukların bertaraf edilmesi düşüncesidir.

Örneğin; Ortak Tarım Politikası çerçevesinde Topluluk içerisinde tarımsal ürünlere yüksek fiyat uygulanması iç tüketimi sınırlarken üretimi arttırarak önemli miktarda fazlalık ortaya çıkarmıştır. Bu durum, Topluluğun, tarımsal üretimdeki fazlalığı düşük fiyatlarla ihraç ederek meydana gelen açığın Topluluktan karşılanması doğrultusunda bir anlayış içine girmesine neden olmuştur. İşte, tarımsal üretimde meydana gelen fazlalığı eritme düşüncesi ile yapılan giri-

---

(130) Bu bilgi Gelişim Büyük Coğrafya Ansiklopedisi ciltlerinden derlenmiştir.

şimlerden birisi de Lomé Konvansiyonlarıdır⁽¹³¹⁾.

1975 yılında A.E.T. ile 46 A.C.P. ülkesi arasında imzalanan I. Lomé Konvansiyonuna göre bu ülkelerin tarımsal ürünlerinin %96 sı A.E.T. na gümrüksüz ve kota sınırlaması olmaksızın girebilecektir. Fakat buna rağmen bu ülkelerin şeker dışındaki tarımsal ürünlerinin AET'nun tarım ürünleri ile rekabet şansı hiç olmamıştır⁽¹³²⁾.

Bugün Topluluk, A.C.P. ülkeleri ile IV. Lomé Konvansiyonunun görüşmelerini yapmaktadır. Bu ülkeler her nekadar Topluluk sanayi ve tarım ürünleri açısından iyi bir pazar ise de Topluluk da bu ülkelere, hem ürün pazarlanması ve hem de onlardan hammadde temini konusunda muhtaç bulunmaktadır.

b) Banka Tarafından A.C.P. Ülkeleri ile O.C.T.
de Verilen Kredilerin Değerlendirilmesi

Roma Antlaşmasının IV. kısmında ortaklıkları düzenlenen denizaşırı yurt ve ülkelerin birbirinin ardı sıra bağımsızlıklarına kavuşmaları Topluluğu bu ülkelerle çeşitli konvansiyonlar imzalamaya yöneltmiştir.

Başlangıçta sadece Afrika devletlerinden birkaçı ile imzalanan bu konvansiyonlara taraf olan ülkelerin sayısı giderek artmış ve bugün Karaibler ve Pasifik ülkelerini de içine alan bir boyuta ulaşmıştır.

Bu şekilde imzalanan konvansiyonlar Yaoundé ve Lomé Konvansiyonlarıdır.

aa) Yaoundé Konvansiyonları

i) I.Yaoundé Konvansiyonu

Topluluk ile bağımsızlıklarına kavuşan Afrika kıtasındaki 18 devlet arasında Kamerun'un başkenti Yaoundé'de 2 Temmuz 1963 tarihinde imzalanmıştır.

---

(131) Avrupa Topluluğu Ortak Tarım Politikası, Problemler ve Reform Çalışmaları, İ.K.V. yayınları, No.46, Ekim 1987, s.23-24.

(132) İbid., s.24.

Beş yıl süreli olan ve esas itibarı ile Toplulukla 18 Afrika ülkesi arasında "serbest mübadele bölgesi" kurulmasını hükme bağlayan I. Yaoundé Konvansiyonunun 16'ncı maddesi uyarınca A.E.T. üyesi devletler bu süre içerisinde 730 milyon hesap birimi tutarındaki meblağı söz konusu 18 ülkeye tahsis edeceklerdir. Bu meblağın 666 milyon hesap birimi Topluluk üyesi devletler tarafından Avrupa Kalkınma Fonuna yatırılacak, 64 milyon hesap birimi ise Avrupa Yatırım Bankası tarafından karşılanacaktır. Anlaşmanın 16-a. maddesine göre de Avrupa Kalkınma Fonuna üye devletler tarafından yatırılan 666 milyon hesap biriminin 620 milyon hesap birimlik kısmı hibe şeklinde, kalanı ise özel şartlı ödünç olarak verilecektir. Ancak Fonun idaresi Topluluğa ait olacaktır⁽¹³³⁾.

Avrupa Yatırım Bankası tarafından verilecek 64 milyon hesap birimi tutarındaki kredi ise Bankanın diğer kredilerine uygulanan koşullara tabi olacaktır. Finanse edilecek projenin niteliklerine ve kredi olan devletin borçlanma yeteneğine göre tesbit edilerek ödenecek olan kredinin geri ödemesi 25 yıllık bir vadeye bağlanmıştır. Bu kredilere uygulanacak olan faiz indirimi ise %3 tür⁽¹³⁴⁾.

I. Yaoundé Konvansiyonu süresince 730 milyon hesap birimi tutarındaki kısmı Afrika ülkelerine, 70 milyon hesap birimlik kısmı da denizaşırı yurt ve topraklara tahsis edilmiş bulunan toplam 800 milyon hesap birimlik mali, teknik yardımlardan Avrupa Yatırım Bankasıyla karşılanacak olan 70 milyon hesap biriminin 64 milyon hesap birimi yukarıda da belirtildiği gibi Afrika ülkelerine ve 6 milyon hesap birimlik kısmı da denizaşırı yurt ve ülkelere ayrılmıştır⁽¹³⁵⁾.

Konvansiyon süresince Banka, daha çok Afrika ülkeleri-

---

(133) ÇADIRCIOĞLU, Turhan, Avrupa Yatırım Bankası Faaliyetleri ve Türkiye, Ankara 1973, s.58.

(134) İbid., s.59.

(135) İbid., idem.

nin katma değerlerine yardımcı olan ve ödemeler dengelerini düzeltmelerini sağlayan projeleri finanse etmiştir.

I. Yaoundé Konvansiyonunun sona erdiği 1969 yılı sonuna kadar Banka, 16 projenin finansmanına 48.9 milyon hesap birimlik kredi ile katılmıştır. Ayrıca özel kısımdan da aynı dönemde 15 proje için 46.3 milyon hesap birimi tutarında kredi açılmıştır. Ancak, Konvansiyonun uygulama süresi sona erdikten sonra da verilen kredilerle normal ödünçler 51.1 milyon hesap birimine, özel ödünçler ise 47.1 milyon hesap birimine ulaşmıştır. Normal ödünçlerin %44.3'ü altyapı, %19.5'u enerji, %30'u tarım ve tarımsal sanayi, %6.2'si ise formasyon sanayine aktarılmıştır⁽¹³⁶⁾.

ii) II.Yaoundé Konvansiyonu

I.Yaoundé Konvansiyonunun süresi 31 Mayıs 1969 tarihinde sona erince Topluluk ile 18 Afrika ülkesi arasındaki bu ortaklığı devam ettirmek üzere 29 Temmuz 1969 tarihinde gene Yaoundé'de II.Yaoundé Konvansiyonu imzalanmıştır⁽¹³⁷⁾.

II.Yaoundé Konvansiyonu ile Avrupa Kalkınma Fonundan sağlanan yardım 1 milyar hesap birimine yükseltilmiştir. Bu miktarın 918 milyon hesap birimi 18 Afrika ülkesine, 82 milyon hesap birimi ise deniz aşırı yurt ve ülkelere tahsis edilmiştir. 1 Milyar hesap birimi tutarındaki yardımın 810 milyon hibe ve 90 milyon özel şartlı ödünç olmak üzere 900 milyon hesap birimlik kısmı Topluluk üyesi devletler tarafından 100 milyon hesap birimlik kısmı da Banka tarafından karşılanacaktır. Banka tarafından karşılanan bu miktarın 90 milyon hesap birimlik kısmı Afrika ülkelerine, 10 milyon hesap birimlik kısmı ise deniz aşırı yurt ve ülkelere ayrılmıştır.

Banka tarafından verilen ödünçler I.Yaoundé Konvansi-

---

(136) Ibid., s.60-61.

(137) O.J., NO. L.282, 28.12.1970; "Convention Of Association between the European Community and the African States and Madagascar associated with the Community", Collection of the Agreements concluded by the European Communities, Volume-5, 1957-1975, s.383 v.d.

yomundaki şartlara ve Banka Statüsünde belirlenen usule göre verilecektir. Vadeleri, finanse edilecek projelerin niteliğine göre 25 yıla kadar uzayacak olan kredilere %3 faiz indirimi uygulanacak ve bu miktar da Avrupa Kalkınma Fonu tarafından karşılanacaktır.

Gerek I. ve gerekse II. Yaoundé Konvansiyonları süresince Afrika ülkeleri ile denizaşırı yurt ve ülkelere ayrılan kredilerin toplamı tablo 13'de görülmektedir.

TABLO-13
YAOUNDÉ KONVANSİYONLARI ÇERÇEVESİNDE
SAĞLANAN FİNANSMAN

(milyon H.B.)

FİNANSMAN KAYNAĞI		YAOUNDÉ I		YAOUNDÉ II		TOPLAM
		AFRİKA	O.C.T.	AFRİKA	O.C.T.	
Avrupa Kalkınma Fonu	Hibe	620	60	748	62	1.490
	Özel Şartlı Ödünç ⁽¹⁾	46	4	80	10	140
Avrupa Yatırım Bankası		64	6	90 ⁽²⁾	10 ⁽²⁾	170
TOPLAM		730	70	918	82	1.800

1) 10 yıllık ödemesiz 40 yıl vadeli olup faiz oranları %1 ile %3 arasındadır.

2) Proje türüne göre 2 veya 3 puanlık faiz indirimi hibe yardımıyla karşılanmaktadır.

KAYNAK : E.I.B., 1958-1978, s.47; ÇADIRICIOĞLU, Turhan, Op. cit., s.64'den yararlanılarak hazırlanmıştır.

bb) Lomé Konvansiyonları

II. Yaoundé Konvansiyonunun süresinin sona ermesinden sonra Topluluk, A.C.P. ülkeleri ile ekonomik ilişkilerini devam ettirmek üzere Togo'nun başkenti Lomé'de bu şehrin adı ile anılan 3 adet konvansiyon imzaladı.

i) I. Lomé Konvansiyonu⁽¹³⁸⁾

Roma Antlaşmasının 238'inci maddesi hükmü uyarınca imzalanan diğer ortaklık anlaşmaları gibi bir ortaklık anlaşması olan I.Lomé Konvansiyonu, 28 Şubat 1975 tarihinde Topluluk ile 46 Afrika, Karaibler ve Pasifik ülkesi arasında imzalandı. Konvansiyonun süresi 5 yıl idi.

Konvansiyon ile öngörülen ekonomik, mali ve teknik işbirliğinin amacı olan, A.C.P. ülkelerinin ekonomilerindeki yapısal dengesizlikleri düzeltmek üzere Topluluk tarafından 3.390 milyon hesap birimi tutarında bir yardım öngörülmüştü. Bu yardımın Avrupa Kalkınma Fonundan karşılanacak 3.000 milyon h.b.tutarındaki kısmının 2.100 milyonluk bölümü hibe, 430 milyonluk bölümü özel şartlı ikraz, 95 milyonluk bölümü risk kapital şeklinde ayrılmış, 375 milyon hesap birimi tutarındaki kısmı da A.C.P. ülkelerinin ihracat gelirlerinin stabilizasyonuna tahsis edilmişti. Bakiye 390 milyon hesap birimlik kredi de Banka kaynaklarından karşılanacaktı. Banka Statüsündeki şartlara uygun olarak verilecek olan kredilere %3 faiz indirimi uygulanacaktı⁽¹³⁹⁾. Faiz indirimlerini karşılamak üzere Avrupa Kalkınma Fonunun hibe şeklindeki yardımından 100 milyon hesap birimlik bir kısım ayrılmıştır⁽¹⁴⁰⁾.

Öte yandan, Avrupa Toplulukları Konseyi 21 Nisan 1975 te aldığı kararla da I.Lomé Konvansiyonu çerçevesinde deniz- aşırı yurt ve ülkelere de Avrupa Kalkınma Fonundan 150 milyon, Avrupa Yatırım Bankasından da 10 milyon hesap birimlik yardım yapılmasına karar vermiştir⁽¹⁴¹⁾. Bu kredilerin nasıl kullanılacağı da Topluluk yardımının finansmanı ve idar-

(138) O.J., NO. L 25, 30.1.1976; "ACP-EEC Convention Of Lomé", Collection of the Agreements concluded by the European Communities, Volume 6, 1976, s.1003 v.d.; E.I.B. Operations under the Lomé Convention, Op.cit.,

(139) I.Lomé Konvansiyonu, m.40-42.

(140) İç anlaşma, m.5.

(141) O.J., NO. L 104, 24.4.1975.

resi ile ilgili iç anlaşma ile belirlenmiştir⁽¹⁴²⁾.

Konvansiyonun 20 numaralı eki olan Topluluk deklarasyonunda Avrupa Yatırım Bankasının finanse edeceği azami miktar 390 milyon hesap birimi olmakla beraber, Konvansiyonun yürürlükte bulunduğu süre içerisinde Banka Statüsünün 18'inci maddesine uygun olarak Banka kaynaklarından ek finansmanın mümkün olduğu bildirilmiştir⁽¹⁴³⁾.

Faiz oranları, Topluluk içi veya dışından yapılan borçlanmaların maliyetine bağlı olarak değişen Banka kredilerinin vadesi sanayi projeleri için 7-12 yıl, altyapı projeleri için ise 20 yıl olarak tesbit edilmiştir⁽¹⁴⁴⁾.

ii) II. Lomé Konvansiyonu⁽¹⁴⁵⁾

I.Lomé Konvansiyonunun süresi dolduktan sonra bu defa 31 Ekim 1979 tarihinde Topluluk ile 59 A.C.P. ülkesi arasında II.Lomé Konvansiyonu imzalandı.

Konvansiyon süresince sağlanacak 5.227 milyon hesap birimi tutarındaki Topluluk yardımının kaynaklara göre dağılımı şu şekilde olacaktır;

Avrupa Kalkınma Fonu (EDF)

Hibe	2.928 milyon h.b.
Özel ikrazlar	504 milyon h.b.
Risk kapital	280 milyon h.b.
İhracat gelirlerinin stabilizasyonu (STABEX)	550 milyon h.b.
Madensel ürünler için özel finansman (SYSMIN)	280 milyon h.b.
Toplam EDF	4.542 milyon h.b.

(142) Volume 6, 1976, Op.cit., s.1223 v.d.

(143) Ibid., s.1216.

(144) E.I.B. Operations under the Lomé Convention, s.9.

(145) O.J., NO. L 347, 22.12.1980; "Second ACP-EEC Convention", Collection of the Agreements concluded by the European Communities, volume 11, 1981, Part II, s.1795 v.d.; Financing under the Second Lomé Convention, Op. cit.

Avrupa Yatırım Bankası . . .	685 milyon h.b.
Toplam Topluluk Yardımı. . .	5.227 milyon h.b. ⁽¹⁴⁶⁾

Bu miktarın dışında, Konvansiyonun 31 numaralı eki Topluluk deklarasyonunda, Bankanın, Topluluk ve ilgili A.C. P. ülkesi'nin karşılıklı çıkarına olan madencilik ve enerji alanlarındaki yatırım projelerini finanse etmek üzere, Banka Statüsünün 18'inci maddesi çerçevesinde 200 milyon hesap birimlik ilave finansman yapabileceği bildirilmiştir⁽¹⁴⁷⁾.

II. Lomé Konvansiyonu süresince denizasırtı yurt ve topraklarda verilmek üzere, Avrupa Toplulukları Konseyince alınan bir kararla⁽¹⁴⁸⁾, Avrupa Kalkınma Fonundan 94 milyon hesap birimi, Avrupa Yatırım Bankası kaynaklarından da 15 milyon hesap birimi tahsis edilmiş ve kredinin kullanımı Konvansiyonla ilgili bir iç anlaşma ile belirlenmiştir⁽¹⁴⁹⁾.

Banka kaynaklarından A.C.P. ülkeleri ile O.C.T.'de, petrol sektörü dışında verilecek krediler için öngörülen %3 faiz indirimini⁽¹⁵⁰⁾ karşılamak üzere Avrupa Kalkınma Fonu hibe yardımından 175 milyon hesap birimi ayrılmıştır⁽¹⁵¹⁾.

Banka kredilerinin vadeleri, sanayi projeleri için genellikle 10-12 yıl, altyapı projeleri için ise 15, istisnaen 20 yıl olarak belirlenmiştir⁽¹⁵²⁾.

iii) III Lomé Konvansiyonu⁽¹⁵³⁾

III Lomé Konvansiyonu 8 Aralık 1984 tarihinde Toplu-

(146) II.Lomé Konvansiyonu, m.95.

(147) Volume 11, 1981, Part II, Op.cit., s.2137 v.d.

(148) O.J., NO. L 347, 22.12.1980.

(149) Volume 11, 1981, Part II, s.2163 v.d.

(150) II Lomé Konvansiyonu, m.104/3

(151) İç anlaşma, m.4.

(152) Financing under the Second Lomé Convention, Op.cit., s.11.

(153) "A.C.P.-E.E.C. Convention-Lomé III", The Courier, January-February 1985, NO.89; Financing facilities under the Third Lomé Convantion, Op.cit.

luk ile 66 A.C.P. ülkesi arasında imzalandı.

Konvansiyonda öngörülen Topluluk yardımı 8.500 milyon E.C.U. tutarında olup, finansman kaynaklarına göre şu şekilde tahsis edilmiştir.

Avrupa Kalkınma Fonu (EDF)

Hibe	4.860 milyon ECU
Özel ikrazlar	600 milyon ECU
Risk kapital	600 milyon ECU
STABEX	925 milyon ECU
SYSMIN	415 milyon ECU
TOPLAM EDF	7.400 milyon ECU
Avrupa Yatırım Bankası	1.000 milyon ECU
TOPLAM TOPLULUK YARDIMI	8.400 milyon ECU ⁽¹⁵⁴⁾

Banka tarafından verilecek kredilerin faiz oranları, her bir kredi sözleşmesinin imzalandığı tarihte Bankaca belirlenecektir. Petrol sektörü dışındaki alanlarda uygulanacak faiz oranlarında %3 lük bir indirim yapılacaktır. Ancak bu indirim, borçlularca ödenen faiz oranlarının %5'ten az %8'den fazla olmaması için otomatik olarak ayarlanacaktır. Faiz oranındaki indirimler Avrupa Kalkınma Fonundan verilen hibe yardımından karşılanacaktır. Kredilerin vadeleri projelere göre değişmekle beraber 25 yılı geçemeyecektir⁽¹⁵⁵⁾.

Öte yandan, Avrupa Toplulukları Konseyi, deniz aşırı yurt ve topraklar için, Banka tarafından kullanılmak üzere, 20 milyon ECU Banka kaynağından, 15 milyon ECU Avrupa Kalkınma Fonunun risk kapital kaynağından tahsis etmiştir⁽¹⁵⁶⁾.

Süresi 5 yıl olan III.Lomé Konvansiyonu 28 Şubat 1990 yılında sona erecektir.

Lomé Konvansiyonları süresince Banka tarafından verilen kredilerin coğrafi ve sektörel dağılımları tablo-14 ve tablo 15 te görülmektedir.

(154) III Lomé Konvansiyonu, m.194.

(155) m.196/3.

(156) Financing facilities under the Third Lomé Convention, Op.cit., s.5.

LOMÉ KONVANSİYONLARI⁽¹⁾ ÇERÇEVESİNDE
A.C.P.DEVLETLERİ İLE O.C.T. DE
1976'DAN 1988'E KADAR
SAĞLANAN FİNANSMAN
TABLO-14

Coğrafi Dağılım

(Milyon E.C.U.)

DEVLETLER	BANKA KAYNAĞINDAN	BÜTÇE KAYNAĞINDAN	TOPLAM	%
AFRİKA	1162.1	705.24	1867.34	82.9
KARİBİLER	112.5	41.7	154.2	6.9
PASİFİK	139.4	43.0	182.4	8.1
TOPLAM A.C.P.	1414.0	789.94	2203.94	97.9
O.C.T.	36.5	11.6	48.1	2.1
GENEL TOPLAM	1450.5	801.5	2252.0	100.0

1) Lomé I, II ve III Konvansiyonları toplamı.

KAYNAK: Annual Report, 1988, s.106, tablo 27'den yararlanılarak hazırlanmıştır.

TABLO-15

Sektörel Dağılım

(Milyon E.C.U.)

SEKTÖR	FİNANSMAN MİKTARI	%
ENERJİ	580.8	23.1
ALTYAPI	312.3	12.5
SANAYİ, TARIM HİZMET	1617.3	64.4
TOPLAM	2510.4	100.0

1) Lomé I, II ve III Konvansiyonları toplamı.

KAYNAK : Annual Report 1988 s.107, tablo 28'den yararlanılarak hazırlanmıştır.

IV- AVRUPA YATIRIM BANKASI FAALİYETLERİNDEN DOĞAN UYUŞMAZ- LIKLAR VE ÇÖZÜM YOLLARI

A- GENEL OLARAK UYUŞMAZLIKLAR VE ÇÖZÜMÜ

Ulusal bir toplumda bireyler, bireyler ile kurumlar ya da kurumlar arasında olduğu gibi uluslararası toplumda da devletler veya bireylerle devletler arasında çeşitli nedenlerle uyumsuzluklar çıkabilir.

Uygulamada ve teoride uluslararası uyumsuzluklar ikiye ayrılmaktadır;

1- Hukuksal Uyumsuzluklar

Tarafların savlarını ve istemlerini Devletler Hukukunca kabul edilmiş kanıtlara dayandırdıkları, varolan kuralların uygulanması ya da yorumu ile ilgili uyumsuzluklardır. Bunlara "haklarla ilgili uyumsuzluklar" da denilebilir.

2- Siyasal Uyumsuzluklar

Devletler hukuku kurallarınca düzenlenmemiş bir alanda veya mevcut bir Devletler Hukuku kuralının değiştirilmesi ile ilgili olarak ortaya çıkan veya devletin bağımsızlığını, yaşamsal çıkarlarını yakından ilgilendirdiği belirtilen alanlara ya da ulusal yetki alanına giren anlaşmazlıklardır. Bunlara ise, "çıkartlarla ilgili uyumsuzluklar" da denilmektedir⁽¹⁵⁷⁾.

Uluslararası alanda, siyasal nitelikli uyumsuzluklar diplomasi yolu⁽¹⁵⁸⁾ ile çözülmekte, hukuksal nitelikli uyumsuzlukların çözümü için ise uluslararası hakemlik veya yargı yoluna⁽¹⁵⁹⁾ gidilmektedir.

---

(157) MERAY, Seha L., Devletler Hukukuna Giriş, 2.Cilt, 4. Bası, Ankara 1975, s.321-322.

(158) Uyumsuzlukların diplomasi yollarıyla çözülmesi bahsi için bkz., İbid., s.323-350.

(159) Uluslararası uyumsuzlukların yargı yolu ile çözümü için bkz., İbid., s.376-404; İNAN, Y., Uluslararası Adalet Divanının Yargı Yetkisi, Ankara 1982; AKİPEK, Ö.İ., Milletlerarası Adalet Divanı, Üçüncü Bası, Ankara, 1974.

B- ROMA ANTLAŞMASI VE A.Y.B. STATÜSÜ ÇERÇEVESİNDE
UYUŞMAZLIKLAR

Avrupa Yatırım Bankası Statüsüne göre;

"Adalet Divanına yargı yetkisi verilen haller saklı kalmak üzere bir yanda Banka ve öte yanda borçluları, alacaklıları veya diğer bir şahıs arasındaki uyuşmazlıklar yetkili ulusal mahkemeler tarafından karara bağlanabilir.

Bankanın her bir üye devlette bir ikamet adresi vardır. Bununla beraber Banka, herhangi bir sözleşmede özel olarak bir ikamet adresi belirleyebilir veya bir tahkim yolu öngörebilir.

Bir mahkeme kararı dışında, Bankanın aktifleri ve malları icra yolu ile, hacizle veya zapt ve müsadere ile sorumlu tutulamaz"(160).

Banka Statüsü, Bankanın taraf olacağı kredi ilişkilerinden doğabilecek uyuşmazlıkların çözüm yollarını açıkça belirtirken Roma Antlaşması ile Topluluklar Adalet Divanına tanınan yetkiye atıfta bulunmakla yetinmektedir. Böylece, Bankanın, kredi ilişkilerinden, idari işleyişinden veya üye devletlerin yükümlülükleri ile ilgili Statü hükümlerinden doğabilecek uyuşmazlıkların çözümü için uyuşmazlığın niteliğine göre; ya Topluluklar Adalet Divanına veya herhangi bir ülkenin ulusal mevzuatına yada uluslararası hakemlik organına başvurulması öngörülmüştür.

1- Uyuşmazlıkların Topluluklar Adalet Divanında
Çözülmesi

a- Divanın Kuruluşu ve Yapısı

Avrupa Ekonomik Topluluğunu kuran Roma Antlaşması, üye devletlerin ve Topluluk organlarının, Antlaşmanın dayandığı temel ilkelere uygun olarak ve hukuka saygılı bir şekilde hareket etmelerini sağlamak üzere bir Adalet Divanı kurulmasını hükme bağlamıştır⁽¹⁶¹⁾.

(160) Statü, m.29.

(161) Adalet Divanı ve Divan Statüsü için bkz., GÜNUĞUR, H., Roma Antlaşması, Op.cit., s.8, 134-142, 303-315; NOMER, E., ESKİYURT, Ö., Op.cit., s.504, 585-591, 629-642.

Adalet Divanı, 13 yargıçtan kurulu olup Genel Kurul halinde toplanır. Divana 6 savcı yardımcı olur. Yargıç ve savcılar, her türlü bağımsızlık teminatı gösteren ve ülkele-
rinde en yüksek yargısal görevlerin yerine getirilmesi için
gereken koşulları elde etmiş ve yetenekleri herkesçe bilinen
hukukçulardan seçilmiş kişiler arasından üye devletler hükü-
metlerince alınacak ortak bir kararla 6 yıl için atanırlar.
Görev süresi biten yargıç ve savcılar yeniden atanabilir⁽¹⁶²⁾.

Her yargıç ve savcı göreve başlamadan önce, görevle-
rini tam bağımsızlıkla ve bilinçli olarak yerine getirece-
ğine, görüşme ve oylamanın gizliliğini hiç bir zaman açığa
vurmayacağına dair and içer. And içme açık bir oturumda
olur⁽¹⁶³⁾.

Yargıç ve savcılar yargısal bağımsızlığa sahiptirler.
Resmî sıfatları ile ilgili olan söz, davranış ve kararların-
dan sorumlu tutulamazlar. Bu bağımsızlık görevlerinin sona
ermesinden sonra da devam eder. Keza, yargıç ve savcılar po-
litik ya da idarî hiç bir görev üstlenemezler, Konsey tara-
fından verilenler hariç ücretli veya ücretsiz hiçbir meslekî
faaliyette bulunamazlar⁽¹⁶⁴⁾.

Yargıç ve savcılarının görevleri ölüm, istifa ve görev-
den alınma ile son bulur. Görevden alma, ilgili yargıç veya
savcının katılmadığı, Divan yargıç ve savcılarının oybirliği
ile alacakları bir yargısal karar sonucu olur⁽¹⁶⁵⁾.

b- Divanda Yargılama Usulü⁽¹⁶⁶⁾:

Divan önünde yargılama, yazılı ve sözlü olmak üzere
iki aşamadan ibarettir⁽¹⁶⁷⁾. Oturumlar halka açıktır, ancak

(162) Roma Antlaşması, m.165, 166, 167.

(163) Adalet Divanı Statüsü, m.2.

(164) Adalet Divanı Statüsü, m.3-4.

(165) Adalet Divanı Statüsü, m.5-6.

(166) Konunun bütünlüğünün dağılmaması düşüncesi ile Divanda
yargılama usulüne ana hatları ile değinilmiştir.

(167) Adalet Divanı Statüsü, m.18/1.

Divan, tarafların talebi üzerine veya kendiliğinden gizli oturum kararı verebilir⁽¹⁶⁸⁾.

Adalet Divanında dava, başkatibe verilecek bir dava dilekçesi ile açılır. Dilekçede, davacının adı, soyadı, adresi, imzası, davalının adı, soyadı, adresi, uyuşmazlık konusu, başvurulacak mevzuat ve deliller belirtilir⁽¹⁶⁹⁾.

Devletlerle, Topluluk kurumları Divanda bir temsilci ile temsil edilirler. Davanın diğer tarafının ise üye devletlerden birisinin Barosuna kayıtlı bir avukat tarafından temsil edilmesi gerekir⁽¹⁷⁰⁾.

Topluluğun akit dışı sorumluluğundan doğan talepler, bu taleplerin dayandığı olayların meydana gelmesinden itibaren 5 yılda zamanaşımına uğrar. Zamanaşımı, ya dava açılması ile ya da talep sahibinin Topluluğun yetkili kurumuna yapacağı ön başvuru ile kesilir. Ön başvuru halinde ise davanın, Roma Antlaşmasının 173/3 maddesinde belirtilen 2 aylık süre içerisinde açılması gerekir⁽¹⁷¹⁾.

Adalet Divanı, ancak yargıç sayısının tek olduğu oturumlarda geçerli bir karar alabilir. Divan, Genel Kurul halinde toplanmışsa, 7 yargıcın bulunması şarttır. Daire kararları ise 3 yargıcın hazır bulunmaları halinde geçerlidir⁽¹⁷²⁾.

c- Divanın Yargı Yetkisi

aa- Yargı Yetkisinin Niteliği

Uluslararası bir örgütlenmenin sağlıklı bir şekilde çalışabilmesi, hedeflerine emin adımlarla ilerleyebilmesi için, bu örgütlenmenin temel aldığı ilke ve kurallara uyum konusunda, üyeler ve örgütün organlarınca gerekli özenin gös-

---

(168) Adalet Divanı Statüsü, m.28.

(169) Adalet Divanı Statüsü, m.19.

(170) Adalet Divanı Statüsü, m.17.

(171) Adalet Divanı Statüsü, m.43.

(172) Adalet Divanı Statüsü, m.15.

terilip gösterilmediğinin denetlenmesi önemli bir husustur. Bu husus, böyle bir örgüt çatısı altında kurulacak bir yargı organının, uluslararası örgütün üyesi olan devletler ve örgütün organlarının işlem ve eylemleri üzerinde yargı yetkisine sahip olmasını gerektirmektedir.

Uluslararası hukukta devletlerüstü nitelikte bir yargı organının kurulması ve yargılama yetkisi tanınması, devletlerin ortak olarak davranmaları ile olur. Böyle bir yargılama yetkisinin tanınması ile devletler, uluslarüstü (supranational) nitelikteki bir örgütlenmenin kurallarının gerektirdiği ölçüde ulusal egemenlik sahalarının daralmasına rıza göstermektedirler⁽¹⁷³⁾.

Ulusal hukukta mahkemelerin yargı yetkisi, devletin tek taraflı iradesi ile vatandaşlar açısından zorunlu olacak bir şekilde tanınırken uluslararası hukukta yargı yetkisi devletlerin tek tek iradelerine bırakılmıştır.

Devletler, uluslararası bir anlaşma ile kurulacak bir yargı organının yargılama yetkisini, uyumsuzluk halindeki devletlerin iradelerine bırakabilirler. Örneğin Birleşmiş Milletler Antlaşmasının 92. maddesine göre "Birleşmiş Milletlerin başlıca adalet organı" olan Uluslararası Adalet Divanı'nın yargı yetkisi devletlerin iradelerine bırakılmıştır. Birleşmiş Milletler Antlaşması ile birlikte 26 Haziran 1945 tarihinde imzalanarak 24 Ekim 1945 tarihinde yürürlüğe giren Uluslararası Adalet Divanı Statüsünün 40/1 maddesi uyarınca, uyumsuzluk Divana ya bir dilekçe ile ya da özel anlaşma "tahkimname" ile sunulur. Tahkimname yolu, uyumsuzluğun doğmasından sonra taraf durumunda olan devletlerin, kendi aralarında belirleyecekleri sınırlar dahilinde uyumsuzluğun Uluslararası Adalet Divanı tarafından çözülmesi konusunda anlaşmaları

---

(173) Avrupa Topluluğunda üye ülkelerin Anayasalarında kabul ettikleri egemenlik kısıtlamaları için bkz., GÜNGÖR, Haluk, "Topluluk Hukuk Düzeni ve Egemenlik Kavramı", Op.cit., s.24.

ve Divan a başvurmalıdır⁽¹⁷⁴⁾. Divanın yargı yetkisinin tanınmasının diğer bir yolu ise özel bir anlaşma türü olan "forum prorogatum" dur. Forum prorogatum, bir uyumsuzluğun bir devlet tarafından dilekçe ile Uluslararası Adalet Divanı önüne getirilmesi ve diğer tarafın Divanın yargı yetkisini önceden kabul etmemiş olmasına rağmen, Divanın yargı yetkisine karşı çıkmayarak davaya taraf olmasıdır⁽¹⁷⁵⁾.

Uluslararası bir yargı organının yargı yetkisinin tanınmasının diğer bir şekli ise zorunlu yargı yetkisi olarak kendini göstermektedir. Zorunlu yargı yetkisinde devletler imzaladıkları uluslararası antlaşmalarda uluslararası yargı organının yargılama yetkisini önceden kabul etmektedirler. Örneğin Uluslararası Adalet Divanı Statüsünün 36'ncı maddesinde, Divanın zorunlu yargı yetkisinin antlaşmalarla kabul edilebileceği gibi, maddenin 2. fıkrasına göre tek taraflı bir beyanla kabul edilebileceği belirtilmektedir⁽¹⁷⁶⁾.

Zorunlu yargı yetkisinin diğer bir örneği ise Roma Antlaşması hükümlerine göre kurulan Topluluklar Adalet Divanının yargı yetkisinde görülmektedir. Roma Antlaşmasını imzalayan ve Antlaşmaya sonradan katılan devletler, Antlaşmada sınırları belirlenen konu ve alanlarda çıkabilecek uyumsuzlukların Topluluklar Adalet Divanına tanınan yargı yetkisi çerçevesinde çözülmesi hususunda önceden fikir birliğine varmışlardır.

Ancak, Uluslararası Adalet Divanı ile Topluluklar Adalet Divanının zorunlu yargı yetkilerinin kabulü bakımından önemli bir fark vardır. Uluslararası Adalet Divanı gerçek anlamda bir zorunlu yargı yetkisine sahip değildir. Bu nedenle devletlerin isteği U.A.D.nin zorunlu yargı yetkisini belir-

---

(174) Tahkimname için bkz., İNAN, Y., Yargı Yetkisi, Op.cit., s.35-49.

(175) Forum prorogatum için bkz., İbid., s.49-57.

(176) U.A.D.nin zorunlu yargı yetkisi için bkz., İbid., s. 67.133.

lemektedir. İşte, devletler, U.A.D.nın zorunlu yargı yetkisini kabul ederlerken bazı çekinceler ileri sürebilirler. Devletlerin bu konuda ileri sürebilecekleri çekincelerin bir kısmı U.A.D. Statüsünün 36/3 maddesinde belirlenmiştir. Diğer bir kısım çekinceler ise uluslararası uygulamanın bir sonucu olarak meydana gelmişlerdir⁽¹⁷⁷⁾.

Topluluklar Adalet Divanı ise gerçek anlamda bir zorunlu yargı yetkisine sahip olup, Roma Antlaşmasına katılan devletlerin T.A.D.nın zorunlu yargı yetkisini çekincelerle kabul etmesi söz konusu değildir. T.A.D.nın zorunlu yargı yetkisini çekincesiz olarak kabul etme mecburiyeti Roma Antlaşmasının niteliğinden kaynaklanmaktadır. Uluslarüstü bir örgüt kuran Roma Antlaşmasının bir kısmının kabul edilip bir kısmının kabul edilmemesi suretiyle imzalanması Antlaşmanın temel prensipleri ile bağdaşmamaktadır. Antlaşmanın "başlangıç" bölümünde yer alan "Avrupa halkları arasında daha sıkı bir birliğin kurulması" ifadesi ile Avrupa'da siyasi bir entegrasyonun kurulmasının amaçlandığı belirtilmektedir. Böyle bir siyasi birlik ise Topluluğa, adeta tek bir devlet gibi bir nitelik kazandıracaktır. Kuruluş biçimi nasıl olursa olsun bu şekilde oluşacak siyasi birliğin tek bir yasama, yürütme ve yargı organına sahip olacağı muhakkaktır. Bu organlar da sanki birer ulusal yasama, yürütme veya yargı organı gibi hareket edeceklerdir. Yukarıda belirtildiği gibi Roma Antlaşmasında hedef olarak gösterilen siyasi birlikte de T.A.D. yargı görevini yerine getirecektir. T.A.D.na adeta ulusal bir yargı organı özelliği kazandıracak böyle bir birlikte Divanın yargı yetkisinin herkes için zorunlu olması gerekmektedir. Böyle bir zorunluluk da yargı yetkisi konusunda devletlerin çekince ileri sürmelerine engel olmaktadır.

---

(177) U.A.D.nın zorunlu yargı yetkisinin çekincelere kabulü için bkz., İbid., s.103 v.d.

bb- A.Y.B.nın Taraf Olduğu Uyuşmazlıklarda
Topluluklar Adalet Divanının Yargı Yet-
kisi ile İlgili Roma Antlaşması Hüküm-
leri (178)

Avrupa Yatırım Bankasının taraf olduğu ve Roma Antlaş-
ması hükümleri çerçevesinde Topluluklar Adalet Divanı tarafın-
dan çözümlenmesi gereken uyuşmazlıklar çeşitli şekillerde do-
ğabilir.

Roma Antlaşması ile kurulan ve bağımsız bir Topluluk
organı olan Avrupa Yatırım Bankası ile Bankada istihdam
edilen personel arasında, bu personele uygulanan rejimden
doğabilecek uyuşmazlıklar Topluluklar Adalet Divanı önüne ge-
tirilebilecektir⁽¹⁷⁹⁾. Divanın, Bankada personel istihdamına
ilişkin koşullardan doğan bütün uyuşmazlıklar hakkında karar
verme yetkisi vardır.

Örneğin; Bankaca görevine son verilen John Mills tara-
findan Bankaya karşı açılan davada⁽¹⁸⁰⁾ Divan, verdiği ara
kararı ile, Divanın, Banka ile personeli arasındaki her tür-
lü uyuşmazlığı karara bağlama yetkisine sahip olduğunu belirt-
miştir⁽¹⁸¹⁾.

---

(178) T.A.D.nın genel olarak yargı yetkisi için bkz., İNAN,
Y., BAŞEREN, S., Avrupa Toplulukları Adalet Divanının
Yargı Yetkisi, Anne İdaresi Dergisi, Cilt 19, Sayı 3,
Ankara 1986, s.99-118.

(179) Roma Antlaşması, m.179.

(180) Divanda, 110/75 sayı ile görülen davada, davacı, göre-
vine son verilmesine ilişkin işlemin iptal edilerek
göreve iade edilmesi veya Banka Personel Yönetmeliği-
nin 16.maddesinde yazılı tazminatlara ilave olarak,
hizmet akdinin haksız olarak bozulması nedeniyle,
2.531.000 Belçika Frankı maddi ve 500.000 Belçika
Frankı manevi tazminatın yasal faizi ile birlikte
ödenmesini ve yargılama giderlerinin davalı Bankaya
yükletilmesine karar verilmesini talep etmiştir. Divan,
17.11.1976 tarihli kararı ile davanın reddini hüküm
altına almıştır. (O.J., No. C, 266/3-4, 20.11.1975;
O.J., No. C.303/6, 23.12.1976).

(181) O.J., No. C.214/13, 11.9.1976.

Topluluklar Adalet Divanının çözüme bağlama yetkisine sahip olduğu diğer bir uyumsuzluk türü ise üye devletlerin Avrupa Yatırım Bankası Statüsünden kaynaklanan yükümlülüklerinin yerine getirilmesi ile ilgili uyumsuzluklardır⁽¹⁸²⁾. Banka Yönetim Kurulu, bir üye devletin Statüden kaynaklanan yükümlülüğünü yerine getirmediğini tesbit ettiği zaman o devleti savunma yapmaya çağırır ve konu ile ilgili olarak görüşünü de bildirir. İlgili üye devlet, tanınan süre içerisinde bu görüşe uymazsa, Yönetim Kurulu Topluluklar Adalet Divanı'na başvurabilir⁽¹⁸³⁾.

Topluluklar Adalet Divanı, Avrupa Yatırım Bankası Guvernörler Kurulunun alacağı bir karar nedeniyle üye devletlerin, Avrupa Toplulukları Komisyonunun veya Banka Yönetim Kurulunun kendisine yapacağı başvuruları inceleme yetkisine de sahiptir⁽¹⁸⁴⁾. Ancak bu halde davaların, Guvernörler Kurulu kararının yayınlanmasından, davacıya bildirilmesinden ya da bunlar söz konusu değilse davacının kararı öğrendiği tarihten itibaren 2 ay içinde açılması gerekmektedir⁽¹⁸⁵⁾.

Bankanın kuruluşundan bugüne kadar Guvernörler Kurulu kararları nedeniyle Divan önüne sadece bir uyumsuzluk getirilmiştir⁽¹⁸⁶⁾.

Roma Antlaşması, Avrupa Yatırım Bankası Yönetim Kurulu

(182) Roma Antlaşması, m.180/1.

(183) Roma Antlaşması, m.180/1 delaleti ile m.169.

(184) Roma Antlaşması, m.180/2.

(185) Roma Antlaşması, m.173/3.

(186) Avrupa Toplulukları Komisyonu tarafından açılan ve Divanda 85/86 sayı ile görülen söz konusu davada, Bankaca 1962 yılından beri gelir vergisi olarak kesilen miktarların Topluluklara ödenmesi gerektiği iddiası ile, Banka Guvernörler Kurulunun, "personeler ödenen ücretler ve emekli aylıklarından kesilen gelir vergisi kazançlarının kullanımı" ile ilgili 30.12.1985 tarihli kararının iptali ve yargılama giderlerinin Bankaya yükletilmesi talep edilmiştir. Yapılan yargılama sonucu davanın kabulüne karar verilmiştir. (O.J., No. C.169/2, 8.7.1986; O.J., No. C.77/6-7, 24.3.1988).

kararları ile ilgili uyumsuzluklarda üye devletler ya da Avrupa Toplulukları Komisyonu tarafından açılabilir davalarda bir sınırlama getirmiştir. Buna göre, Yönetim Kurulu kararlarının sadece Banka Statüsünün kredi taleplerinin incelenmesi ve sonuçlandırılması ile ilgili olan 21. maddesinin 2, 5 ve 7. fıkralarındaki şekil hükümlerini ihlal etmesi halinde dava açılabilir⁽¹⁸⁷⁾. Bu davalar, Yönetim Kurulu kararının tebliği veya tebliğ edilmemişse öğrenildiği tarihten itibaren 2 ay içerisinde açılmalıdır⁽¹⁸⁸⁾.

Roma Antlaşması ile tanınan yargı yetkisi dışında, Topluluklar Adalet Divanı, Avrupa Ekonomik Topluluğunun imzaladığı çeşitli ortaklık anlaşmalarında ve Avrupa Yatırım Bankasının Topluluk dışında verdiği kredilerle ilgili finansman anlaşmalarında, bu anlaşmalardan doğacak uyumsuzlukları çözmeye yetkili mahkeme olarak belirtilmektedir⁽¹⁸⁹⁾.

d- Divan Kararlarının Uygulanması

Roma Antlaşmasına imza atan ve sonradan katılan devletler uluslararası (supranational) bir organizasyona katılmanın doğal bir sonucu olarak Antlaşmada tesbit edilen konular çerçevesinde egemenlik yetkilerinin sınırlarında bir daralmayı kabul etmişlerdir⁽¹⁹⁰⁾. Bu nedenle de bu konularla ilgili olarak üye devletlerin bir. "ulusal egemenlik sahalarından" bahsetmek olanağı yoktur.

Roma Antlaşmasında, üye devletlerin egemenlik sahalarının sınırlanması sonucunu doğuran diğer bir konu da Topluluklar Adalet Divanının zorunlu yargı yetkisinin kabulüdür⁽¹⁹¹⁾.

(187) Roma Antlaşması, m.180/3; Supra, s.37-38.

(188) Roma Antlaşması, m.173/3.

(189) Bkz., Infra, s. 90.

(190) Bkz., Supra, dipnot 173.

(191) Bkz., Supra, s.71-74.

Divanın zorunlu yargı yetkisini kabul eden üye devletler, Antlaşmadan kaynaklanan yükümlülüklerini yerine getirmediği ve bu şekildeki bir ihlal Divan tarafından bir karar ile tesbit edildiği zaman, kararda ihlali tesbit edilen devlet, o kararın gereklerinin yerine getirilmesi için gerekli önlemleri almak zorundadır⁽¹⁹²⁾.

Adalet Divanı kararları cebri icra gücüne sahiptir. Ancak cebri icra gerçek ve tüzel kişilere karşı uygulanabilir. Cebri icra ise ilgili üye devletin ülkesindeki usul hukuku kurallarına göre yapılır. Cebri icra sadece Divan kararı ile durdurulabilir. Bununla beraber icra tedbirlerinin usulüne uygunluğu ilgili üye devletin ulusal yargı organları tarafından denetlenir⁽¹⁹³⁾.

2- Uyuşmazlıkların Uluslararası Hakemlik Yolu ile Çözülmesi

a) Uluslararası Hakemliğin Niteliği

18 Ekim 1907 tarihli ve 1 sayılı La Haye Sözleşmesinin 37'nci maddesi uluslararası hakemliğin amacını "devletler arasındaki uyuşmazlıkların, devletlerin kendi seçecekleri yargıçlarla ve hukuka uygun olarak çözülmesi" olarak belirtmektedir⁽¹⁹⁴⁾

Hakemliğin özellikleri şu şekilde sıralanabilir;

aa- Hakemlikte, uyuşmazlık konusu ve uygulanacak hukuk üzerinde taraflar arasında görüş birliği vardır.

bb- Hakemler taraflarca seçilir.

cc- Hakem kararına uyulması zorunludur⁽¹⁹⁵⁾.

(192) Roma Antlaşması, m.171.

(193) Roma Antlaşması, m.187, 192/2-4.

(194) MERAY, Seha L., Op.cit., s.350-351; 18 Ekim 1907 tarihli ve 1 sayılı La Haye Sözleşmesinin Fransızca metni için bkz., Sicilli Kavanin, Cilt XI, s.561.

(195) İbid., s.351.

Bu özellikler gözönüne alındığında, hakemlik ile yargı yolu arasındaki en başta gelen fark, hakemlerin taraflarca atanmasına karşılık uluslararası bir yargı organının yargıçlarının önceden atanmasıdır. Diğer bir fark ise; hakemler yargılama yöntemlerini kendileri belirler, yargıçların ise uymak zorunda oldukları, önceden Statü ile belirlenmiş kuralları vardır.

b) Hakemliğin Tarihçesi

Hakemliğin tarihçesi oldukça eksilere dayanmaktadır. Sumer Devletlerinden Lagaş ile Umma, sınır anlaşmazlıklarını çözmek üzere görüş birliğine vararak buna, M.Ö.3100 yıllarında imzaladıkları barış antlaşmasına koymuşlardır⁽¹⁹⁶⁾.

Yunanlılarda hakemlik, özellikle 5'inci yüzyıldan sonra gelişmeye başladı. Hemen hemen her uyuşmazlıkta, tarafların uyuşmazlığı hakeme sunma konusunda görüş birliğine vardıkları ve anlaşmazlığın konusu, hakemlerin atanış biçimi ve izlenecek yöntem konusunda bir hakemlik anlaşması imzaladıkları ve imzalanan bu anlaşmaya göre davranıldığı görülmüyordu⁽¹⁹⁷⁾.

Orta Çağda, Papa ile Roma İmparatorunun siyasal üstünlüğü paylaştıkları dönemde, uyuşmazlıkların çözümü için hakem olarak Papa veya İmparatorun seçildiği görülmektedir. Ancak dinde reform hareketlerinin ortaya çıkması ve Avrupa'da büyük devletlerin kurulmaya başlamasından sonra, siyasal otoritelerinin sarsılmaya başlaması nedeniyle Papa veya İmparatorun hakemliğine başvurmama eğilimi giderek artmaya başlamıştır. Özellikle 16'ncı yüzyıldan sonra hakemlik yoluna çok seyrek başvurulmuştur⁽¹⁹⁸⁾.

Hakemliğin yeniden gelişmesi "Jay Antlaşması" ile baş-

---

(196) İbid., s.352-353.

(197) POLİTİS, N., La Justice Internationale, Paris 1924; Çeviren, Seha L. Meray, "Devletlerarası Adalet", S.B.F. Dergisi, 1947, cilt II, Sayı 3-4, s.319.

(198) MERAY, Seha L., Devletler Hukukuna Giriş, Op.cit., s. 353-354.

lamıştır.

A.B.D. ile İngiltere arasındaki sorunların çözümü için 1794 yılında imzalanan "Jay Antlaşması", sorunların çözümü için üç ya da beşer üyeli karma komisyonlar kurulmasını, komisyonların tarafların temsilcileri ile bir üçüncü devlet uyruğundan bir kişiden oluşmasını, komisyonların kararlarının kesin olmasını öngörüyordu⁽¹⁹⁹⁾.

Hakemliğin gelişmesi bakımından önemli yenilikler getiren diğer bir antlaşma da, A.B.D. ile İngiltere arasında, "Alabama" adlı bir gemi nedeniyle çıkan uyuşmazlığı çözmek üzere 8 Mayıs 1871 tarihinde imzalanan "Washington Antlaşması" dır.

Washington Antlaşması, sorunun çözümü için uluslararası bir "hakemlik mahkemesi" kurulmasını öngörmüştü. Mahkeme 5 üyeli olacaktı ve mahkemenin kararını verirken gözönünde tutacağı kurallar önceden belirlenmişti. Öte yandan Antlaşma, hakemlerin, belirlenen kurallara aykırı olmaması koşuluyla öteki Devletler Hukuku ilkelerini de uygulayabileceklerini de belirtmekteydi⁽²⁰⁰⁾.

19'uncu yüzyıla kadar teamül (yapılageliş) yolu ile belirlenen hakemlik kurallarının kodifikasyonu (yasalaştırılması), 1899 ve 1907 La Haye Barış Konferanslarında gerçekleştirildi.

1907 La Haye Sözleşmesi, 1899 Sözleşmesi ile kurulmuş bulunan "Sürekli Hakem Mahkemesi" ni olduğu gibi bırakmıştır. Sözleşmeye göre, sözleşmeyi imzalayan devletlerden herbiri, Devletler Hukuku alanındaki yetkinlikleri herkes tarafından bilinen ve hakemlik görevini kabule hazır bulunan dörder kişilik liste verecektir. Bu dört kişi, her devletin kendi vatandaşları arasından seçilecektir. Böylece, seçilen bu kişi-

(199) İbid., s.354.

(200) "HUDSON, Manley O., Cases and Other Materials On International Law, 3 rd edition, 1951, s.665-668", Seha L. MERAY, Devletler Hukukuna Giriş, Op.cit., s.355, dipnot 13'deki alıntı.

lerin bir dizelgesi hazırlanacaktır. İleride bir uyusmazlığa düşülmesi halinde, uyusmazlığın tarafı durumunda olan devletler, uyusmazlığın hakeme sunulmasını kararlaştırırlarsa bu dizelgeden hakemleri seçebileceklerdir. Mahkemenin yeri ise La Haye olacaktır⁽²⁰¹⁾.

La Haye sözleşmesi zorunlu hakemlik sistemini öngörmüyordu. Ancak, 1907 Sözleşmesinin 38'inci maddesinde hukuksal uyusmazlıkların, özellikle de sözleşmelerin uygulanmasından ve yorumundan kaynaklanacak ve diplomasi yolu ile çözülemeyen uyusmazlıkların çözülmesinde en etkili ve adil yol olarak hakemlik öngörülmüştü⁽²⁰²⁾.

Zorunlu hakemlik sisteminde La Haye'den sonra görülen gelişmenin ilk önemli sonucu "Milletler Cemiyeti Misakı"nda kendini gösterdi. Hakemlik, uluslararası uyusmazlıkların çözülmesinde barışçı yollardan biri olarak kabul edilmekle birlikte, Cemiyet üyeleri, kendi düşüncelerine göre hakemlik veya yargı yolu çözülebilecek uyusmazlıkların diplomasi yolu ile çözülememesi halinde, hakemlik veya yargı yoluna başvurmayı kabul etmişlerdi⁽²⁰³⁾.

Milletler Cemiyeti döneminde zorunlu hakemliğin kabulü konusundaki girişimler sonucu, 2 Ekim 1924 tarihinde 5'inci Genel Kurul tarafından "Cenevre Protokolü" kabul edildi. Protokol Milletler Cemiyeti Misakının 13'üncü maddesinde sayılanların dışında kalan uyusmazlıkların diplomasi yolu ile çözülememesi halinde hakemliğe götürülmesinin zorunlu olacağını belirtmiştir. Cenevre Protokolü, onaylanmadığı için yürürlüğe konulamamıştır⁽²⁰⁴⁾.

16 Ekim 1925 tarihinde, Almanya ile Belçika, Çekoslovakya, Fransa ve Polonya arasında imzalanan "Lokarno Antlaş-

(201) İbid., s.356.

(202) İbid., s.357.

(203) m.13/1; İbid., s.358.

(204) İbid., s.359-360.

maları" nı müteakip, 26 Eylül 1928 tarihinde Milletler Cemiyeti Genel Kurulunca kabul edilen "Hakemlik Genel Senedi" ne⁽²⁰⁵⁾ göre yargı yolu ile çözülmesi gerekenlerin dışında kalan ve uzlaştırma ile çözülemeyen bütün anlaşmazlıklar, tarafların görüş birliğine varmaları veya bu mümkün olmazsa bir tarafın isteği ile hakeme sunulacaktır. Hakem mahkemesi 5 üyeli olacaktır. Mahkeme, tarafların atayacağı birer üye ile gene taraflarca ortaklaşa seçilecek üçüncü Devlet uyruğu 3 hakemden oluşacaktır. Taraflar anlaşamazlarsa birer üçüncü devlet belirleyecek ve hakemleri bu devletler atayacaktır. Bu devletler de anlaşamazsa hakemleri Uluslararası Sürekli Adalet Divanı Başkanı atayacaktır⁽²⁰⁶⁾.

Hakemlik, Birleşmiş Milletler Antlaşmasının 33'üncü maddesinde de tarafların "herşeyden önce" başvurmaları gereken yollar arasında gösterilmektedir.

Birleşmiş Milletler Örgütü kurulduktan sonra Hakemlik Genel Senedi 28 Nisan 1949 tarihinde Birleşmiş Milletler Örgütü ile bağdaşacak şekilde değiştirilmiştir.

Hakemlik sisteminin tarihi gelişimi içerisinde değerlendirilmesi gereken bir diğer aşama da Avrupa Konseyi üyesi devletlerin 29 Ekim 1957 de imzaladıkları Uyuşmazlıkların Barışçı Çözümü Konusunda Avrupa Sözleşmesidir. Sözleşmenin 19'uncu maddesi yargı ya da uzlaştırma yollarına götürülemeyen veya uzlaştırmanın çözmei başaramadığı sorunların hakemliğe sunulacağını öngörmektedir⁽²⁰⁷⁾.

c) Hakemlik Yönetimi Açısından A.E.T.'nin İmzaladığı Anlaşmalar

Bir Topluluk kurumu olarak Avrupa Yatırım Bankasının özellikle Topluluk dışındaki kredi faaliyetleri, Avrupa Top-

(205) Türkiye, Hakemlik Genel Senedi'ne 3 Mayıs 1934 tarih ve 2421 sayılı kanunla katılmıştır; bkz., Sicilli Kavarin, Cilt X, s.153.

(206) MERAY, Seha L., Devletler Hukukuna Giriş, Op.cit., s. 360-362.

(207) İbid., s.362-363.

luluğu ile bir devlet veya devletler grubu arasındaki anlaşma çerçevesinde cereyan etmektedir. Banka tarafından verilecek kredilerle ilgili olarak, kredi konusu projenin bulunduğu ülke devleti ile ayrı bir finansman anlaşması imzalanması gerekmekte birlikte, bu kredi ilişkilerinin Topluluğun imzaladığı anlaşmalar çerçevesinde cereyan etmesi nedeniyle bu anlaşmalardaki uyumsuzluklara ilişkin hükümlerin hakemlik yöntemi açısından değerlendirilmesi yararlı olacaktır.

Uluslararası hakemlik, bu yola başvurmak için tarafların önceden açıklanan istek birliğine dayanan barışçı ve hukuksal bir çözüm yoludur⁽²⁰⁸⁾. Bu istek birliği ise hakemlik sözleşmesinde (tahkimname) belirtilir. Hakemlik sözleşmesi, bu hususun dışında uyumsuzluğun konusu, hakemlik organının kuruluşu, uygulanacak hukuk ve yonteme de yer verir. Bunun dışında hakem kararına uyulacağı da taahhüt edilir.

Hakemlik görevi, tek ya da birkaç hakeme verilebileceği gibi bir mahkemenin, hakem sıfatıyla bir uyumsuzluğa bakması da öngörülebilir. Örneğin, Roma Antlaşması, Topluluklar Adalet Divanının Topluluk tarafından veya onun adına yapılan bir kamu hukuku veya özel hukuk sözleşmesinde yer alan tahkim koşulu gereğince karar verme yetkisine sahip olduğunu belirtmektedir⁽²⁰⁹⁾.

Öte yandan, 1899 La Haye Konferansından sonra gelişmeye başlayan zorunlu hakemlik; özel hakemlik hükmü, genel hakemlik hükmü ya da zorunlu hakemlik antlaşmaları şeklinde öngörülmüştür⁽²¹⁰⁾.

Örneğin, Avrupa Ekonomik Topluluğun, Afrika, Karaibler

---

(208) CARLSTON, K.S., The Process of International Arbitration, New York, 1946, s.62-184; HEDGES, R.Y., "The Judicial Basis of Arbitration", The British Yearbook of International Law, 1926, Cilt VII, s.110-120; Seha L. MERAY, İbid., s.363, dipnot 33'teki alıntı.

(209) Roma Antlaşması, m.181.

(210) MERAY, Seha L., Devletler Hukukuna Giriş, Op.cit., s. 358.

ve Pasifik (A.C.P.) devletleri ile imzaladığı Lomé Konvansiyonlarının üçünde de Konvansiyonların uygulanma veya yorumu konusunda Topluluk ya da üye devletlerin bir veya birkaçı ile A.C.P. devletlerinin bir veya birkaçı arasında çıkacak uyuşmazlıkların üç kişilik bir hakem heyeti tarafından çözüleceğine ilişkin genel bir hakemlik hükmü konulmuştur⁽²¹¹⁾.

Lomé Konvansiyonlarında, Konvansiyonların uygulanması veya yorumu ile ilgili olarak taraflar arasında çıkabilecek uyuşmazlıkların öncelikle Bakanlar Konseyi önüne getirileceği belirtilmektedir. Lomé I ve Lomé II Konvansiyonlarında uyuşmazlığın Bakanlar Konseyinde çözüme bağlanmasına çalışılacağına belirtilmesine karşılık Lomé III Konvansiyonunda Bakanlar Konseyinin, kendisine sunulan uyuşmazlığı Büyükelçiler Komitesine havale edeceği, bu Komitenin sorunu çözememesi halinde, Bakanlar Konseyinin ikinci toplantısına sunacağı belirtilmektedir⁽²¹²⁾.

Her üç Konvansiyonda da, Bakanlar Konseyinde sorunun çözülememesi halinde, uyuşmazlığın sadece A.C.P. tarafına⁽²¹³⁾, bir dostça girişim yolu başlatılması için Bakanlar Konseyine talepte bulunma hakkı tanınmıştır⁽²¹⁴⁾.

Bakanlar Konseyi uyuşmazlığı bu yolla da çözemezse bundan sonra bir hakemlik prosedürü başlatılacaktır. Birinci

---

(211) A.C.P.-E.E.C. Convention of Lomé, article 81, Collection of the Agreements concluded by the European Communities, Volume 6, 1976, s.1052, (O.J., NO.L.25, 30.1.1976); Second A.C.P.-E.E.C. Convention, article 176, volume 11, Part II, 1981, s.1938, (O.J. NO.L.347, 22.12.1980); A.C.P.-E.E.C. Convention, Lomé III, article 278, The Courier, January-February 1985, No.89, s.63.

(212) Lomé III, m.278/2-3.

(213) Her üç Konvansiyonun uyuşmazlıklarla ilgili maddelerinde "Contracting Parties" ifadesi yer almış olup Lomé I ve Lomé II, Konvansiyonlarının ilk maddelerinden, bu deyim A.C.P. devletlerini belirtmek için kullanıldığı anlaşılmaktadır. Nitekim Lomé III, Konvansiyonunun 1'inci maddesinde bu deyim A.C.P. devletlerini belirtmek için kullanıldığı açıkça ifade edilmiştir.

(214) Lomé I, m.81/2; Lomé II, m.176/2; Lomé III, m.278/4.

Lomé Konvansiyonunda uyusmazlığın taraflarından herhangi birinin, bir hakem atadığını diğer tarafa bildirmesi ile diğer tarafın iki ay içerisinde bir hakem ataması gerektiği belirtilmektedir. Üçüncü hakemi de Bakanlar Konseyi atayacaktır (215). İkinci ve üçüncü Lomé Konvansiyonlarında ise, uyusmazlığın bir tarafı olan ACP devletlerinden herhangi birinin, hakemlik yolu için Bakanlar Konseyine başvurmasından bahsedilmektedir. İkinci Lomé Konvansiyonunda bu başvuru üzerine Bakanlar Konseyinin bir hakem atamasından sonra uyusmazlığın taraflarının iki ay içerisinde birer hakem atayacağı belirtilmektedir⁽²¹⁶⁾. Üçüncü Lomé Konvansiyonunda ise hakemlik yolunun başlatılması ile tarafların otuz gün içinde atayacakları iki hakemin iki ay içerisinde üçüncü hakemi atayacakları, bu süre içerisinde atanamaması halinde, Bakanlar Konseyi eş Başkanlarınca bağımsızlığın her türlü garantisine sahip seçkin şahıslar arasından üçüncü hakemin atanacağı belirtilmektedir⁽²¹⁷⁾.

Konvansiyonlarda, hakemlerin oy çokluğu ile karar almaları, uyusmazlığın taraflarının, hakemlerin kararının uygulanması için gerekli önlemleri almak zorunda oldukları hükme bağlanmıştır. Hakemlerin karar almaları gereken süre konusunda Lomé I'de herhangi bir hüküm bulunmazken bu süre, Lomé II'de 18 ay, Lomé III'te ise 5 ay olarak belirlenmiştir⁽²¹⁸⁾.

Hakemlik yolunun tarihsel gelişim süreci içerisinde ulaştığı bir aşama da hakemlik mahkemeleridir.

Hakemlik mahkemesinin kurulması öngörülen anlaşmalara örnek olarak 1'inci ve 2'nci Yaoundé Ortaklık Konvansiyonlarını vermek mümkündür.

---

(215) Lomé I, m.81/3.

(216) Lomé II, m.176/3-a.

(217) Lomé III, m.5/a.

(218) Lomé II, m.3/b; Lomé III, m.5/b.

2'nci Yaoundé Konvansiyonunda⁽²¹⁹⁾ Topluluk veya üye devletler ile Afrika devletlerinden biri ya da birkaçı arasında bu Konvansiyonun uygulanma veya yorumu konusunda çıkan uyuşmazlıkların Ortaklık Konseyinde çözümlenememesi halinde taraflardan birinin talebi ile Ortaklık Hakemlik Divanına sunulacağı bildirilmektedir⁽²²⁰⁾.

Hakemlik Divanı 5 üyeden meydana gelecektir. Bunlar bir başkan ve dört yargıçtan ibaret olup Ortaklık Konseyi tarafından atanacaklardır. Bağımsızlık ve uzmanlıkları ile tanınan şahıslardan seçilen dört yargıcın, Konvansiyonun yürürlüğe girişinden itibaren 3 ay içinde atanması kararlaştırılmıştır. Yargıçlardan ikisi Avrupa Toplulukları Konseyi, diğer ikisi de ortak devletler⁽²²¹⁾ tarafından önerileceklerdir. Konvansiyon, Ortaklık Konseyinin, aynı yöntemle her yargıç için bir yedek üye atayacağını belirtmektedir⁽²²²⁾. Gene Konvansiyona göre Hakemlik Divanı kararları oy çokluğu ile verilir ve taraflar açısından bağlayıcı olasıdır⁽²²³⁾.

2'nci Yaoundé Konvansiyonu eki olup Ortaklık Hakemlik Divanının Statüsünü belirleyen 8 numaralı protokol, asil ve yedek yargıçların Konvansiyon süresince atanacaklarını, bunların ölüm veya istifa etmeleri halinde Divan başkanının durumu, Ortaklık Konseyine bildireceğini, Ortaklık Konseyinin de Avrupa Toplulukları Konseyi veya ortak devletlerin tavsiyesi üzerine derhal yeni asil veya yedek yargıcı atayacağını, görevden çekilen asil veya yedek yargıcın, halefi atanıncaya kadar göreve devam edeceğini belirtmiştir⁽²²⁴⁾.

---

(219) Collection of the Agreements concluded by the European Communities, Volume 5, 1957-1975, s.383 v.d.

(220) Yaoundé II, m.53/1.

(221) Madde metnindeki "Associated States" kelimesinin karşılığı olarak ve Afrika devletleri ile Madagaskar'ı kasdetmek için kullanılmıştır.

(222) Yaoundé II, m.53/2.

(223) Yaoundé II, m.53/3-4.

(224) Ortaklık Hakemlik Divanı Statüsü, m.2.

Divanın asil ve yedek üyeleri, açık duruşmada, görevlerini dikkatle ve tam bir tarafsızlıkla yerine getirecekleri ve müzakerelerin gizliliğini koruyacakları konusunda and içirler⁽²²⁵⁾.

Konvansiyon süresince geçerli olacak şekilde atanan Divan başkanının ölüm veya istifası halinde Divan, derhal yeni bir başkan atayacak olan Ortaklık Konseyine bilgi verir. Görevden çekilen başkan, yerine yenisi atanıncaya kadar görevine devam eder⁽²²⁶⁾.

Divan üyeleri, görevlerini gereği gibi yapmalarını sağlayacak tüm muafiyet, istisna ve kolaylıklardan yararlanırlar. Bu nedenle resmî sıfatları dolayısı ile yaptıkları işlemlerden dolayı, görevden ayrıldıktan sonra bile hukuksal dokunulmazlıklarını korurlar⁽²²⁷⁾.

Divan, Avrupa Toplulukları Adalet Divanının bulunduğu yerde olacaktır ve hizmetler Avrupa Toplulukları Adalet Divanı kalemi tarafından yerine getirilecektir⁽²²⁸⁾.

Statü, Divan önünde, Konvansiyonun 66'nci maddesinde sayılan Hollandaca, Fransızca, Almanca ve İtalyanca dillerinden herhangi birinin kullanılabileceğini, yargılama giderleri konusunda Divanın "ex aequo et bono" (hak ve nısfet) ilkelerine uygun bir karar vereceğini hükme bağlamıştır⁽²²⁹⁾.

Uyuşmazlıkların hakem mahkemesinde çözülmesini öngören diğer bir anlaşma da Avrupa Ekonomik Topluluğu ile Yunanistan arasındaki Ortaklık Anlaşmasıdır⁽²³⁰⁾.

---

(225) Ortaklık Hakemlik Divanı Statüsü, m.3.

(226) Ortaklık Hakemlik Divanı Statüsü, m.4.

(227) Ortaklık Hakemlik Divanı Statüsü, m.8.

(228) Ortaklık Hakemlik Divanı Statüsü, m.9-10.

(229) Ortaklık Hakemlik Divanı Statüsü, m.19-18/3.

(230) Yunanistan 1 Ocak 1981 tarihinden itibaren Topluluğa tam üye olmakla beraber Ortaklık Anlaşmasında öngörülen hakemlik mahkemesi yolunun hakemlik yönetimi açısından değerlendirilmesi bakımından Anlaşmadan bahsedilmiştir.

Söz konusu Anlaşma, taraflar arasında çıkacak uyuşmazlıkların Ortaklık Konseyi, Avrupa Toplulukları Adalet Divanı ya da herhangi bir başka yargı organınca çözülememesi halinde özel bir hakemlik mahkemesi oluşturulmasını öngörmekteydi. Mahkeme üç hakemden oluşmaktadır. Taraflardan birinin diğerine bir hakem atadığını bildirmesi ile hakemlik mahkemesi prosedürü işlemeye başlar. Bu bildirim üzerine diğer taraf iki ay içerisinde kendi hakemini atamak zorundadır. Hakemlik Mahkemesi başkanı, Anlaşmanın yürürlüğe girmesinden başlayarak ilk beş yıl için Avrupa Toplulukları Adalet Divanı başkanı olacaktır. Daha sonraki yıllarda Ortaklık Konseyi başka türlü karar vermemiş ise, başkan diğer iki hakem tarafından iki ay içinde seçilmelidir. İki hakem bu sürede bir seçim yapamazlarsa, hakemlik mahkemesi başkanını Uluslararası Adalet Divanı başkanınca Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü üyesi devletlerde önemli yargısal görevlerde bulunan kişiler arasından seçilir. Hakemlik mahkemesi, kararlarını oy çokluğu ile alır⁽²³¹⁾.

A.E.T. ile Yunanistan arasındaki Ortaklık Anlaşmasında, uyuşmazlıkların çözülmesi için başvurulacağı bildirilen "mevcut herhangi bir başka yargı mercii" ifadesi ile uluslararası düzeyde var olan tüm hakemlik ve hukuksal yargı kurumları kastedilmektedir⁽²³²⁾.

Avrupa Toplulukları Adalet Divanı dışında uluslararası alanda yargı yetkisine sahip tek yargı organı Uluslararası Adalet Divanıdır. U.A.D. Statüsü, Divan önünde sadece devletlere taraf olma hakkı tanımaktadır⁽²³³⁾. Bu nedenle A.E.T.-Yunanistan Ortaklık Konseyinin, bir uyuşmazlığı Uluslararası Adalet Divanı önüne götürme yetkisi bulunmamakta-

(231) A.E.T.-Yunanistan Ortaklık Anlaşması, m.67; PAZARCI, Hüseyin, Avrupa Topluluğunun Yaptığı Anlaşmalar, Op. cit., s.259-260.

(232) İbid., s.254, dipnot 65.

(233) U.A.D. Statüsü, m.34.

dır. Aynı şekilde Avrupa Ekonomik Topluluğunun da Divan önünde taraf olma ehliyeti yoktur.

Ancak; Avrupa Ekonomik Topluluğunun imzaladığı bütün anlaşmalarda Topluluk üyesi devletler de taraf olmaktadırlar. A.E.T.-Yunanistan Ortaklık Anlaşması da bu anlaşmalardan birisidir. Bu durumda A.E.T. üyesi devletler Divan önünde taraf olabilirler. Bunun için de, Anlaşmanın, sadece Ortaklık Konseyine değil, taraflara da, uyusmazlığı herhangi bir yargı kurumuna götürme yetkisi tanınması gerekmektedir⁽²³⁴⁾.

"Mevcut bir başka yargı mercii" ifadesi içerisinde değerlendirilen hakemlik kurumları açısından da aynı durum söz konusudur. Çünkü, gerek 1899 ve 1907 La Haye Konferansları son senedi ile kurulmuş olan Sürekli Hakemlik Mahkemesi, gerek 26 Eylül 1928 de kabul edilen Hakemlik Genel Senedi ve gerekse 29 Nisan 1957 tarihli Uyuşmazlıkların Barışçı Yollarla Çözülmesi Hakkında Avrupa Sözleşmesi ile öngörülen hakemlik sistemi sadece taraf devletlere açık bulunmaktadır. Bu nedenle de Topluluk, söz konusu hakemlik sistemlerinde taraf olamaz. Ancak, Topluluğun imzaladığı ortaklık anlaşmalarının tarafı olan devletlerin de hakemlik yoluna başvurabileceğine ilişkin bir hüküm bulunması halinde bu anlaşmalardan doğabilecek uyuşmazlıklar, taraf devletlerce hakem önüne götürülebilecektir.

3- Uyuşmazlıkların Ulusal Mahkemelerde Çözülmesi

Avrupa Yatırım Bankasının ödünç alma faaliyetlerinden doğacak uyuşmazlıklar kredi sözleşmelerinde yer alan yargı yetkisine sahip kurumlar tarafından çözülür. Bankanın, Topluluk içindeki kredi faaliyetlerinden dolayı kredi borçluları ile arasında doğacak uyuşmazlıklar ilgili üye devletin ulusal mahkemelerinde çözülmektedir⁽²³⁵⁾.

---

(234) PAZARCI, Hüseyin, Avrupa Topluluğunun Yaptığı Anlaşmalar, Op.cit., s.255.

(235) 100 Questions, Op.cit., s.23.

Avrupa Yatırım Bankasının Topluluk dışındaki kredi faaliyetleri Avrupa Ekonomik Topluluğu ile devletler arasında imzalanan ortaklık anlaşmaları çerçevesinde cereyan etmekle beraber Bankaca, talep sahiplerine verilecek her kredi için ayrı bir finansman anlaşması yapılmaktadır. Bu finansman anlaşmalarında da uyumsuzluklarla ilgili hükümler bulunmaktadır. Bankanın Topluluk dışındaki kredi faaliyetlerinden doğacak uyumsuzlukların, söz konusu anlaşmaların hükümlerine bağlı olarak ya Topluluklar Adalet Divanında ya da Zürih yetkili mahkemesinde çözülmesi öngörülmektedir⁽²³⁶⁾.

---

(236) İbid., idem. ; Bkz., Infra, s.112, 114.

İKİNCİ BÖLÜM
AVRUPA YATIRIM BANKASI TÜRKİYE
İLİŞKİLERİ

I- A.Y.B. - TÜRKİYE İLİŞKİLERİNİN HUKUKSAL TEMELİ

Avrupa Yatırım Bankası, Roma Antlaşması hükümleri uyarınca kurulmuş bir Topluluk kurumu olarak, Topluluk dışındaki ülkelerde yürüteceği kredi faaliyetleri, Topluluğun bu ülkelerle imzalayacağı çeşitli anlaşma ve mali protoller çerçevesinde cereyan edecektir⁽²³⁷⁾. Bu nedenle, Banka ile Türkiye arasındaki ilişkilerin de aynı perspektifle ele alınarak Türkiye'nin Topluluk ile ilişkilerinin kısa bir tarihine değinmek uygun olacaktır.

A- TÜRKİYE - TOPLULUK İLİŞKİLERİNİN TARİHİ

1- Türkiye'nin Ortaklık İçin Topluluğa Başvurusu

Roma Antlaşmasının 238'inci maddesine göre Topluluk, bir üçüncü devlet, devletler birliği ya da uluslararası bir örgütle, karşılıklı hak ve yükümlülükler, ortak davranışlar ve özel yöntemlerle bir ortaklık kuran anlaşmalar imzalayabilir.

Topluluğun, Roma Antlaşmasının bu maddesi uyarınca taraf olduğu ortaklık anlaşmalarından ilki, Yunanistan ile 1961 yılında imzaladığı Atina Anlaşması ve ikincisi de Türkiye ile 1963 yılında imzaladığı Ankara Anlaşması olmuştur.

Roma Antlaşmasının yürürlüğe girişinin ikinci yılı içerisinde Türkiye, Yunanistan'ın başvurusunun peşinden, 31 Temmuz 1959 tarihinde, ortaklık için Topluluğa başvurdu.

Türkiye'nin bu başvurusunda çeşitli faktörler rol oynamıştır;

a- Politik Faktör

Türkiye, Atatürk'ün çizmiş olduğu dış politika anlayışı ile Batı sistemi içerisinde bulunmayı tercih etmiş bir ülke idi. Bu anlayış ile daha önce katılmış olduğu N.A.T.O., O.E.C.D., G.A.T.T. gibi örgütlenmelere ilave olarak A.E.T. içerisinde de yerini almak istiyordu.

---

(237) Bkz., Supra, s.44-68.

b- Ekonomik Faktör

1959 yılında, Avrupa'da bütünleşme hareketi amacı ile kurulmuş olan iki örgütlenme vardı: A.E.T. ve E.F.T.A. (Avrupa Serbest Dolaşım Birliği)

Türkiye ortaklık için başvurabileceği bu iki seçenekten A.E.T. nu tercih etti. Çünkü o yıllarda Türkiye, ticaretinin %40 civarında bir kısmını A.E.T. üyesi 6 ülke ile yapıyordu. Ortaklık ilişkisi ile Topluluktan ekonomik ödümler sağlayabilirdi. Ayrıca, yatırım proöeleri için kredi alabilecekti.

c- Yunanistan Faktörü

Yunanistan, Türkiye'nin başvurusundan birkaç ay önce Topluluğa Ortaklık başvurusunda bulunmuştu. Türkiye, dış politikasında her zaman ilk sırayı işgal eden Yunanistan'ın içinde yer alacağı bu ortaklığın dışında kalmak istemiyordu. Üstelik ortaklık çerçevesinde A.E.T. Pazarında Yunanistan'a tanınacak ayrıcalık, özellikle tarımsal alanda Türkiye'nin rekabet şansını oldukça azaltacaktı.

Bu faktörler ve özellikle Yunanistan faktörü, Türkiye'nin daha önceden karar vermiş olduğu, A.E.T.'na ortaklık başvurusunun erken yapılmasını sağladı⁽²³⁸⁾.

2- Ankara Anlaşmasının İmzalanması ve Amacı

a- Ankara Anlaşmasının İmzalanması

Türkiye'nin 31 Temmuz 1959 tarihinde, ortaklık başvurusunda bulunmasından sonra 4 yıl süren görüşmeler sonucunda Brüksel'de, 25.6.1963 tarihinde parafe edilen Ankara Anlaşması 12 Eylül 1963 tarihinde Ankara'da imzalandı.

Türk Parlamentosunun 10.2.1964 tarihinde, Topluluk üyesi devletlerin de aynı yıl içerisinde Anlaşmayı onaylamalarından sonra onay belgeleri 28.10.1964 tarihinde Brüksel'de karşılıklı olarak verildi. Böylece Ankara Anlaşması

---

(238) GÜNUĞUR, Halûk, "Türkiye-AT 30.Yıl", İ.K.V. Dergisi, Sayı 69, İstanbul, Temmuz 1989, s.13.

1.12.1964 tarihinde yürürlüğe girmiş oldu⁽²³⁹⁾.

b- Ankara Anlaşmasının Amacı ve Ortaklığın
Dönemleri

aa- Ankara Anlaşmasının Amacı⁽²⁴⁰⁾

Ankara Anlaşması, "Başlangıç" kısmında açıklandığı gibi, Türkiye ekonomisinin kalkınmasının ortaya koyduğu özel sorunlar ve Türkiye'ye bir ekonomik yardım sağlanması gerekliliği gözönünde tutularak, Türk halkının yaşam düzeyini iyileştirme çabasına Toplulukça verilecek desteğin ileride Türkiye'nin Topluluğa katılmasını kolaylaştıracağı inancı ile ve Roma Antlaşmasının 238'inci maddesi uyarınca imzalanmıştır.

Bu düşünceden hareketle imzalanmış bulunan Ankara Anlaşmasının amacı şu şekilde ifade edilmektedir;

"1-Anlaşmanın amacı, Türkiye ekonomisinin hızlandırılmış kalkınmasını ve Türk halkının çalıştırılma seviyesinin ve yaşama şartlarının yükseltilmesini sağlama gereğini tümü ile gözönünde bulundurarak, Taraflar arasındaki ticari ve ekonomik ilişkileri aralıksız ve dengeli olarak güçlendirmeyi teşvik etmektir..."⁽²⁴¹⁾

bb- Ortaklığın Dönemleri

Ankara Anlaşması, ortaklığı 3 döneme ayırmıştı. Bunlar; hazırlık dönemi, geçiş dönemi ve son dönem idi⁽²⁴²⁾.

i) Hazırlık Dönemi

Ankara Anlaşması bir çerçeve anlaşma niteliğinde olup, ortaklık ilişkilerinin genel esasları ve bu ilişkileri yönlendirecek organlar ile ilgili hükümler dışında yalnızca ha-

(239) T.C.Resmî Gazete, Tarih-17.11.1964, Sayı-11858.

(240) Konunun bütünlüğünün bozulmaması için ayrıntılarına girilmemiş bulunan Ankara Anlaşması metni için bkz., NO-MER, E., ESKİYURT, Ö., Op.cit., s.645 v.d.; Türkiye ile Avrupa Ekonomik Topluluğu Arasında Bir Ortaklık yaratan Anlaşma (Ankara Anlaşması), T.C.Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı AET Başkanlığı.

(241) Ankara Anlaşması, m.2/1.

(242) Ankara Anlaşması, m.2/3.

zırlık dönemi ile ilgili hükümleri içine almaktadır.

Hazırlık dönemi, prensip itibarı ile 5 yıl olup 10 yıl kadar uzatmak mümkün idi. Uygulamada 9 yıl süren bu dönemde Türkiye ekonomisini geçiş dönemindeki yükümlülüklerini karşılayabilecek hale getirecekti. Bu dönemde Topluluk, bazı tarım ve sanayi ürünlerinde belirli kotalar dahilinde bir miktar gümrük indirimi uygulamaya başladı.

Bu dönemde, Türk Sanayiinin kalkınması ve altyapı yatırımları için 175 milyon hesap birimlik bir kaynağın Türkiye'ye aktarılması Ankara Anlaşmasına ek 2 numaralı protokol (I.Mali Protokol)⁽²⁴³⁾ ile hüküm altına alındı.

ii) Geçiş Dönemi

Geçiş Döneminin ilkeleri, 22.7.1970 tarihinde Brüksel'de parafe edilen ve 23.11.1970 tarihinde imzalanan Katma Protokol ile belirlenmiştir. Onay belgelerinin karşılıklı olarak verilmesinden sonra Katma Protokol 1.1.1973 tarihinde yürürlüğe girdi⁽²⁴⁴⁾.

22 yıl devam etmesi öngörülen bu dönemde tedricen gümrük birliğinin gerçekleştirilmesi öngörülmüştü.

Geçiş dönemini düzenleyen Katma Protokol ile birlikte bir de Mali Protokol imzalandı⁽²⁴⁵⁾. İkinci Mali Protokol olarak adlandırılan bu Protokolden sonra birde üçüncü Mali Protokol imzalanmıştır⁽²⁴⁶⁾. 12 Mayıs 1977 tarihinde imzalanan bu Protokol 1.5.1979 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

iii) Son Dönem

Gümrük birliğinin tam olarak sağlandığı ve Türkiye'nin

---

(243) NOMER, E., ESKİYURT, Ö., Op.cit., s.663-664; O.J., No. L 217, 29.12.1964.

(244) İbid., s.671 v.d.; T.C.Resmî Gazete, Tarih 29.12.1972, Sayı 14406; Katma Protokol, Mali Protokol, T.C.Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı AET Başkanlığı.

(245) O.J., NO. L.293, 29.12.1972.

(246) T.C.Resmî Gazete, Tarih 29.3.1979, Sayı 16593; Collection of the Agreements concluded by the European Communities, Volume 9, 1979, s.171 v.d.

Topluluğa tam üye olması ile sonuçlanacak dönemdir.

B- TÜRKİYE-TOPLULUK İLİŞKİLERİ ÇERÇEVESİNDE KREDİLEN- DİRME

Avrupa Ekonomik Topluluğu ile Türkiye arasında bir ortaklık kuran Ankara Anlaşması çerçevesinde Türkiye'ye verilecek kredilerle ilgili olarak biri hazırlık, diğer ikisi de geçiş döneminde olmak üzere 3 adet mali protokol imzalanmıştır.

1- I.Mali Protokol Dönemi

a- I.Mali Protokolün Hükümleri

Türkiye ile A.E.T. arasında 12 Eylül 1963 tarihinde imzalanan ve 1.12.1964 tarihinde yürürlüğe giren Ankara Anlaşması iki tane protokolü de içine alıyordu. Bu protokollerden ikincisi Mali Protokoldü.

Ankara Anlaşması eki I.Mali Protokol ile Türk ekonomisinin verimliliğini artırmaya yardımcı, Anlaşmanın amaçlarının gerçekleştirilmesine faydalı olan yatırım projelerine Avrupa Yatırım Bankasıncı 175 milyon hesap birimlik kredi açılması öngörülmüştür⁽²⁴⁷⁾.

Finansman talepleri Türk Devleti veya Türk teşebbüsleri tarafından Bankaya sunulabilir⁽²⁴⁸⁾. Talep Türk teşebbüslerinden geldiği zaman Türk Hükümetinin oluru ile olumlu sonuca bağlanabilecektir⁽²⁴⁹⁾.

Ödünçler, finansmanına ayrıldıkları projelerin özelliklerine göre verilmektedirler⁽²⁵⁰⁾ ve bir ödünç, Türk Devletinden başka bir teşebbüs veya topluluğa verildiği zaman Türk Devletinin garantisine bağlanmaktadır⁽²⁵¹⁾.

---

(247) I.Mali Protokol, m.1-2.

(248) Kredi başvurularına ekli olarak ibraz edilecek belgeler EK-3 ve EK-4'tedir.

(249) I.Mali Protokol, m.3.

(250) I.Mali Protokol, m.4/1.

(251) I.Mali Protokol, m.4/3.

Banka, ödünçlerin verilmesini, ihale veya teklif almalarda düzenlenmesi koşuluna bağlayabilir. Bu ihale ve teklif almalara Türkiye ve Topluluk üyesi devletlerin uyruğunda bulunan her gerçek veya tüzel kişi eşit olarak katılabilmelidir⁽²⁵²⁾.

Banka, sağladığı ödünçlerin en rasyonel bir şekilde ve ortaklık anlaşmasının hedeflerine uygun olarak kullanılıp kullanılmadığını denetleyebilmektedir⁽²⁵³⁾.

I.Mali Protokol, ödünçlerin geri ödenmesinin ödünç alınan para birimi cinsinden yapılması hususunda Türkiye'yi Bankaya karşı yükümlülük altına sokmaktadır⁽²⁵⁴⁾.

b- İç Anlaşma⁽²⁵⁵⁾

I.Mali Protokol ile sağlanmış bulunan ödünçlerin üye devletlerce verilen yetkiye dayanılarak Avrupa Yatırım Bankası'na verileceği iç anlaşmada belirtilmektedir⁽²⁵⁶⁾.

Bu yetki ile yapılacak işlemler, kullanılan fonların kaynağı gözönüne alınmaksızın üye devletlerin hesabı ve riskinden karşılanacaktır. Her ödünçün riski, üye devletler arasında, anlaşmanın 4'üncü maddesinde belirlenen hisseleri oranında dağıtılacaktır⁽²⁵⁷⁾.

I.Mali Protokolde verilmesi öngörülen 175 milyon hesap biriminin üye devletlere göre dağılımı ise şöyledir;

---

(252) I.Mali Protokol, m.5/1.

(253) I.Mali Protokol, m.5/3.

(254) I.Mali Protokol, m.6.

(255) Collection of the Agreements concluded by the European Communities, Volume 3, 1958-1975, s.575 v.d.

(256) İç Anlaşma, m.1.

(257) İç Anlaşma, m.2.

Federal Almanya	58.5 milyon h.b.
Fransa	58.5 milyon h.b.
İtalya	32 milyon h.b.
Belçika	13 milyon h.b.
Hollanda	12.7 milyon h.b.
Lüksemburg	0.3 milyon h.b.
TOPLAM	175.0 milyon h.b. (22)

İç Anlaşmaya göre, Türk Hükümetinin olumlu karşılamaş olduğu kredi talepleri Banka tarafından Komisyon ve üye devletlere faydalı bütün bilgilerle birlikte verilecektir.

Banka, belgelerin gönderilmesinden itibaren 4 hafta içinde, bir üye devletten, üye devletler arasında bir görüşme yapılması için bir talep almazsa kredi talebine herhangi bir itirazda bulunulmadığı sonucuna varır.

Aksi halde, Komisyonun bir temsilcisi tarafından yardım edilen, üye devletler temsilcilerinden oluşan bir komite talebin kabul edilip edilmeyeceğini inceler. Komite, Banka eksperlerini toplantılarına çağırır. Komite nitelikli çoğunlukla karar alır. Oyların üye devletlere göre ağırlığı şöyledir⁽²⁵⁹⁾;

Federal Almanya	33
Fransa	33
İtalya	18
Belçika	8
Hollanda	7
Lüksemburg	1

Bu oy ağırlığı dağılımı, Topluluk üyesi devletlerin I. Mali Protokol ile öngörülen 175 milyon hesap birimlik ödünç miktarına katılma oranlarına göre tesbit edilmiştir.

---

(258) İç Anlaşma, m.4.

(259) İç Anlaşma, m.10; Nitelikli çoğunluk için aranan oy sayısı ise 67'dir.

c- I.Mali Protokol Döneminde Verilen Krediler

Banka Guvernörler Kurulunun 10 Şubat 1964 tarihinde aldığı kararla, I.Mali Protokol ve yetki hükümleri çerçevesinde Türkiye'ye en iyi bir altyapıyı, yüksek verimli bir tarımı sağlayacak olan yatırım projelerinin finanse edileceği bir direktifle belirlendikten sonra uzun ve yaygın rantabiliteli projelerin finansmanı ile ilgili ödünçlerin yıllık faizinin %3, vadesinin 20-30 yıl ve ödemesiz devresinin de 5-7 yıl arasında olacağı belirtilmiştir⁽²⁶⁰⁾.

Öte yandan Türkiye Cumhuriyeti ile A.Y.B. arasında normal rantabiliteli projelerin finansmanı 8.12.1964 tarihinde imzalanan Genel Anlaşma ile belirlenmiştir⁽²⁶¹⁾.

Genel Anlaşma, her ikrazın şartlarının, ilgili sözleşme ile belirleneceğini, en fazla 30 yıllık vadeye sahip ikrazların ödemesiz devresinin de en çok 7 yıl olacağını öngörmektedir⁽²⁶²⁾.

Genel Anlaşmada belirtilen ödünçler ya doğrudan doğruya Devlet tarafından veya bir yatırım müessesesi aracılığı ile verilecektir⁽²⁶³⁾. Aracı müessese T.S.K.B olmuştur.

Genel Anlaşmaya göre kredilendirme şu şekilde olacaktır;

Banka, kredileri, T.C.Merkez Bankasının İsviçre'de bir bankada açılacak hesabına yatıracaktır. Merkez Bankası da bu meblağı nihai lehdara veya yatırım müessesesine aktaracaktır⁽²⁶⁴⁾. Bunun için Türk Hükümeti ile kredi müessesesi veya nihai lehdar arasında imzalanmış ve Bankaca onaylanmış⁽²⁶⁵⁾ bir tali sözleşmenin mevcudiyeti gerekmektedir.

---

(260) ÇADIRCIOĞLU, Turhan, Op.cit., s.99-100.

(261) T.C.Resmî Gazete, Tarih 5.3.1965, Sayı 11945.

(262) Genel Anlaşma, m.1.02.

(263) Genel Anlaşma, m.2.01.

(264) Genel Anlaşma, m.3.02.

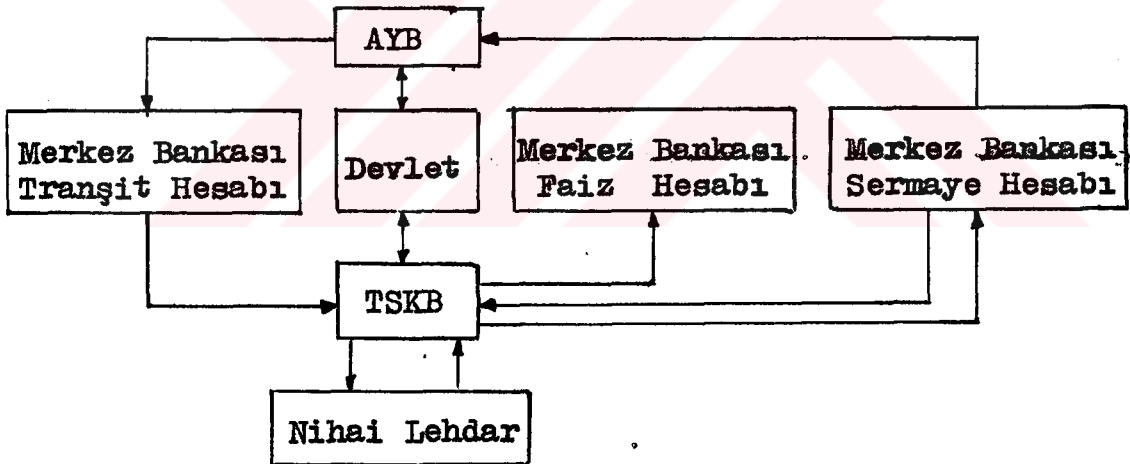
(265) Genel Anlaşma, m.2.03.

Son olarak ise kredi müessesesi ile proje sahibi firma arasında imzalanacak kredi sözleşmesini müteakip, kredi kullanılacaktır.

Genel Anlaşma, Devlet adına Merkez Bankası nezdinde açılacak "faiz hesabı" na, krediler nedeniyle nihai lehdar veya yatırım müessesesi tarafından faiz, komisyon ve diğer şekillerde yapılacak ödemelerin kaydedileceğini⁽²⁶⁶⁾ ve Devletin her altı ayda bir bu hesabın özetini A.Y.B. na göndereceğini⁽²⁶⁷⁾ hükme bağlamıştır. Verilen ikrazları tasfiye etmek için ise Merkez Bankası nezdinde bir "sermaye hesabı" açılacaktır⁽²⁶⁸⁾. Bu hesap özeti de her altı ayda bir A.Y.B. na gönderilecektir⁽²⁶⁹⁾.

Genel Anlaşma çerçevesinde fonların kullanılışı tablo-16 da görülmektedir.

TABLO-16
A.Y.B. FONLARININ HAREKETİ

KAYNAK: ÇADIRCIOĞLU, Turhan, Avrupa Yatırım Bankası Faaliyetleri ve Türkiye, Ankara 1973, s.104'ten alınmıştır.

Avrupa Yatırım Bankasının Türk Devletine yaptığı ikrazların süresi ile tali sözleşmelerde belirlenen süreler

(266) Genel Anlaşma, m.6.02.

(267) Genel Anlaşma, m.6.05.

(268) Genel Anlaşma, m.7.01, 7.02.

(269) Genel Anlaşma, m.7.06.

arasındaki fark nedeniyle "sermaye hesabı"nda biriken fon-
lar diğer projelerin finansmanında tekrar kullanılabilecek-
tir⁽²⁷⁰⁾.

I.Mali Protokol döneminde kamu ve özel sektöre veri-
len krediler EK-5'te liste halinde gösterilmektedir.

2- II.Mali Protokol Dönemi

Türkiye ile A.E.T.arasında ortaklık yaratan Ankara An-
laşmasına bağlı I.Mali Protokol, hazırlık döneminde Türkiye'
ye beş yıl içinde yılda 35 milyon h.b.lik dilimler halinde
toplam 175 milyon h.b. ödünç verilmesini öngörmüş, yeni mali
yardımla ilgili olarak da hiçbir hükme yer vermemiştir.

Bu nedenle, Türkiye ile Topluluk arasında geçiş dönemi
görüşmeleri başlatıldığı zaman, Türkiye'nin ekonomik kalkın-
ması için gerekli olan ve bir kısmı Topluluktan sağlanması
düşünülen mali yardım hususu da bu görüşmeler sırasında ele
alındı.

Görüşmeler sonucu, geçiş döneminin koşullarını düzen-
leyen ve 23.11.1970 tarihinde imzalanıp 1.1.1973 tarihinde
yürürlüğe giren Katma Protokol eki II.Mali Protokol ile Tür-
kiye'ye yapılacak Topluluk yardımının koşulları ve miktarı
belirlendi⁽²⁷¹⁾.

a- II.Mali Protokol Hükümleri

II.Mali Protokol, Topluluğun,Türkiye ile A.E.T. ara-
sında kurulmuş bulunan ortaklık çerçevesinde,Türkiye'nin,
kalkınmasını hızlandırmak için gösterdiği çabaya Protokolde
belirtilen şartlar içinde, tamamlayıcı olarak katılma arzu-
sunu belirtmektedir⁽²⁷²⁾.

II.Mali Protokol bir projenin Avrupa Yatırım Bankası

(270) Genel Anlaşma, m.8.01.; Bu konuda A.Y.B. ile Türkiye
arasında 4.2.1971 tarihinde bir Kadro Protokolü imza-
lanmıştır.(T.C.Resmî Gazete, Tarih 26.5.1971, Sayı
13847).

(271) T.C.Resmî Gazete, Tarih 29.12.1972, Sayı 14406.

(272) II.Mali Protokol, m.1.

finansmanı için tercih edilebilir olmasını, projenin Türk ekonomisinin verimliliğinin artmasına katkıda bulunması ve özellikle Türkiye'nin daha iyi bir ekonomik altyapı, daha yüksek verimli bir tarım ve kamu veya özel, sanayi veya hizmet sektörlerinde modern ve rasyonel bir şekilde işletilen teşebbüslerle donatılmasını amaç edinmesi, Ortaklık Anlaşması amaçlarının gerçekleşmesine yararlı olması ve yürürlükteki Türk kalkınma planı çerçevesinde yer alması koşuluna bağlanmış olup, bu çerçevede yer alan münferit projeler ile ekonominin bütün sektörlerine giren, Türk toprakları üzerinde gerçekleştirilecek yatırım projeleri Banka finansmanı için seçilebilecektir. Öte yandan, Türkiye'nin ödemeler dengesi durumunun iyileşmesine katkıda bulunacak projelere ise özel önem verilmektedir⁽²⁷³⁾.

II.Mali Protokol çerçevesinde Avrupa Yatırım Bankası tarafından verilecek kredilerle ilgili talepler, Türk Devleti, mahalli idareler veya merkezi ya da bir müessesesi Türkiye'de bulunan kamu teşebbüsleri veya özel teşebbüsler tarafından Bankaya yapılacaktır⁽²⁷⁴⁾. Türk Hükümeti dışında yapılmış kredi taleplerinin kabul edilebilmesi için Türk Hükümetinin oluru şarttır⁽²⁷⁵⁾. Bir kredinin Türk Devletine değil de bir mahalli idareye veya teşebbüse verilmesi halinde Türk Devletinin garantisi aranmaktadır⁽²⁷⁶⁾. Öte yandan kredilere ilişkin projelerle ilgili ihale, teklif isteme, pazarlık ve sözleşmelere katılma, Türkiye ve Topluluk üyesi devletlerin bütün gerçek ve tüzel kişilerine eşit şartlarla açık olacaktır⁽²⁷⁷⁾.

Öte yandan, öz sermayeleri tamamen veya kısmen Topluluk üyesi ülkelerden gelen teşebbüsler de II.Mali Protokol ile öngörülen finansman imkanlarından Türk teşebbüsleri ile

(273) II.Mali Protokol, m.2/2-3-4.

(274) II.Mali Protokol, m.2/1.

(275) II.Mali Protokol, m.4/1.

(276) II.Mali Protokol, m.4/2.

(277) II.Mali Protokol, m.6/1.

eşit şartlar içinde yararlanabileceklerdir⁽²⁷⁸⁾.

II.Mali Protokol, 23 Mayıs 1976 tarihinde sona erecek olan Protokol süresince uygun koşullarla 195 milyon hesap birimi tutarında kredi verilmesini öngörmektedir⁽²⁷⁹⁾. Ancak bu miktar, İngiltere, İrlanda ve Danimarka'nın Topluluğa tam üye olmaları nedeniyle imzalanan "Tamamlayıcı Protokol" ün 8'inci maddesi ile 242 milyon hesap birimine çıkarılmıştır⁽²⁸⁰⁾.

Krediler finansmanına ayrıldıkları projelerin ekonomik özelliklerine göre verileceklerdir. Kârlılığı, yayılı ve uzun vadeli yatırımlara ilişkin ödünçlerin süresi 30 yıl olup 8 yıllık ödemesiz döneme sahip olacaklardır. Bu kredilere %2,5 yıllık faiz uygulanacaktır. Altyapı projeleri bu türden projelerdendir. Türkiye'ye tanınan ödünçlerin yıllık tutarının %30'undan aşağı olmayacağı öngörülen normal karlılıktaki projelere ilişkin ödünçlerin süreleri, kârlılığı yayılı ve uzun vadeli yatırımlara ilişkin ödünçlerle ilgili sürelerin sınırları içerisinde tesbit edilecek ve yıllık % 4,5 faiz uygulanacaktır⁽²⁸¹⁾.

Öte yandan, II.Mali Protokolün uygulama süresince Avrupa Yatırım Bankasının kendi kaynaklarından da piyasa şartları ile 25 milyon hesap birimlik kredi açılması öngörülmüştür⁽²⁸²⁾. Bu krediler özel kuruluşlarca uygulanan normal dönemde hasıla sağlayan projelerin finansmanında kullanılacaklardır. Bu krediler Hükümete verilmekte olup, müteşebbislere T.S.K.B veya S.Y.K.B. aracılığı ile kullanılacaktır. Normal olarak 8-12 yıl vadeli, 2-3 yılı ödemesiz olan kredilerin vade ve koşulları projenin özelliğine göre saptanır. Kredi nedeniyle Türk Hükümetinin ödeyeceği faiz oranı A.Y.B.nin

(278) II.Mali Protokol, m.4/3.

(279) II.Mali Protokol, m.3/2.

(280) T.C.Resmî Gazete, Tarih 7.1.1983, Sayı 17921; O.J., NO. L.361/1-7, 31.12.1977.

(281) II.Mali Protokol, m.5/1-2-3.

(282) II.Mali Protokol, m.9.

adi işlemlerine uygulanan oran, müteşebbislerin ödediği faiz ise Türkiye'de uygulanan uzun vadeli kredi faizi olacaktır⁽²⁸³⁾.

b- İç Anlaşma⁽²⁸⁴⁾

II.Mali Protokol ile hüküm altına alınan ve Topluluk üyesi devletlerce tanınan yetki doğrultusunda Avrupa Yatırım Bankasınca verilecek kredilerin sağlanması ile ilgili olarak Topluluk üyesi devletlerin temsilcileri, Konsey toplantısında bir iç anlaşma imzalamışlardır.

İç anlaşma uyarınca, kredi işlemleri, kullanılan fonların kaynağı dikkate alınmaksızın üye devletlerin risk ve hesabından karşılanacaktır⁽²⁸⁵⁾.

II.Mali Protokol ile hüküm altına alınan 195 milyon hesap birimi tutarındaki uygun koşullu ödünçlerin üye devletler arasında dağılımı şu şekilde olacaktır;

Federal Almanya	65.2 milyon h.b.
Fransa	65.2 milyon h.b.
İtalya	35.7 milyon h.b.
Belçika	14.3 milyon h.b.
Hollanda	14.3 milyon h.b.
Lüksemburg	0.3 milyon h.b.
TOPLAM	195.0 milyon h.b. ⁽²⁸⁶⁾

Ancak, İngiltere, İrlanda ve Danimarka'nın Topluluğa tam üye olarak katılması nedeniyle imzalanan Tamamlayıcı Protokol ile uygun koşullu ödünç miktarı 242 milyon hesap birimine çıkarılmış olduğundan bu Protokole ilişkin "Tamamlayıcı İç Mali Anlaşma"⁽²⁸⁷⁾ ile yukarıdaki miktara ilave

(283) Avrupa Yatırım Bankasının Türkiye'deki faaliyetleri (1965-1974), E.İ.B.Araştırma Bölümü, 1975, s.15.

(284) Collection of the Agreements concluded by the European Communities, Volume 3, 1958-1975, s.676 v.d.

(285) II.Mali Protokol ile ilgili İç Anlaşma, m.2.

(286) II.Mali Protokol ile ilgili İç Anlaşma, m.4.

(287) Collection of the Agreements concluded by the European Communities, Volume 7, 1977, s.485 v.d.

olarak İngiltere 41 milyon hesap birimi, Danimarka 5 milyon hesap birimi ve İrlanda da 1 milyon hesap birimi tutarındaki parayı Bankaya ödemeyi taahhüt etmişlerdir⁽²⁸⁸⁾.

Keza, II.Mali Protokole ilişkin iç anlaşma ile düzenlenmiş bulunan ve üye devletler temsilcileri ile Komisyon temsilcisinin katılımı ile oluşturulan komitede nitelikli çoğunluk için 67 oy aranırken⁽²⁸⁹⁾ Tamamlayıcı İç Mali Anlaşma ile nitelikli çoğunluk için 101 oy aranarak oy miktarları aşağıdaki gibi belirlenmiştir⁽²⁹⁰⁾.

Federal Almanya	33
Fransa	33
İngiltere	33
İtalya	17
Belçika	8
Hollanda	8
Danimarka	5
İrlanda	1
Lüksemburg	1

c- Kredi Prosedürü ve Verilen Kredilerin Değerlendirilmesi

II.Mali Protokolün 2'nci maddesinde öngörülen koşullara sahip altyapı, sanayi, turizm gibi alanları kapsayan projelere verilen kredilerde Avrupa Yatırım Bankası çift kademe işlemi uygulamıştır. II.Mali Protokol ve iç anlaşma hükümleri uyarınca, uygun koşullu kredi başvurusu üzerine yapılacak inceleme sonucu kredinin verilmesi kararının alınmasını müteakip, uygulanan çift kademe sistemi gereğince, Banka ilk olarak krediyi Türk Hükümetine uygun koşullar ile vermekte, Türk Hükümeti de kredileri doğrudan ya da aracı Türk finansman kuruluşları yolu ile müteşebbislere aktarmaktadır. Kamu

(288) Tamamlayıcı İç Mali Anlaşma, m.3.

(289) II.Mali Protokol ile ilgili İç Anlaşma, m.10.

(290) Tamamlayıcı İç Mali Anlaşma, m.4.

sektöründe, II.Mali Protokol hükümleri çerçevesinde bu şekilde verilecek kredilerde aracı kuruluş Devlet Yatırım Bankası⁽²⁹¹⁾ iken özel sektörde T.S.K.B. ve S.Y.K. aracı kuruluş olarak yer almışlardır.

Uygun koşullar ile kredi verme prosedürü tablo-17 de görülmektedir.

Öte yandan; Avrupa Yatırım Bankası'na Türk Hükümetine verilen kredilerin vadesi, bu kredilerin Türk Hükümeti veya aracı kuruluşlar tarafından müteşebbislere verilmesi sırasında öngörülen vadesinden uzun olduğundan geri ödenen ve A.Y.B na derhal ödenmesi gerekmeyen paralar Merkez Bankasında özel bir hesapta toplanmaktadır ve bu paralar A.Y.B.nın onayı alınmak sureti ile proje finansmanında yeniden kullanılabilir⁽²⁹²⁾ .

23 Mayıs 1976 tarihinde son bulan II.Mali Protokol süresince finanse edilen projeler ve kredi miktarları EK-6'daki Tamamlayıcı Protokol nedeniyle finanse edilen projeler de EK-7'deki tabloda görülmektedir.

3- III. Mali Protokol Dönemi

II.Mali Protokolün süresinin bitmesinden sonra Türkiye ile A.E.T. arasında 12.5.1977 de III.Mali Protokol imzalandı. Ankara Anlaşmasının bir eki olarak kabul edilen⁽²⁹³⁾ III.Mali Protokol süresi 31 Ekim 1981 tarihinde son bulmuştur.

a- III. Mali Protokolün Kredi Politikasına İlişkin Hükümleri

III.Mali Protokolde Türk ekonomisinin verimliliğinin artmasına katkıda bulunan, Türkiye'nin daha iyi bir ekonomik altyapı, daha yüksek randımanlı bir tarım ve yönetimlerinin

---

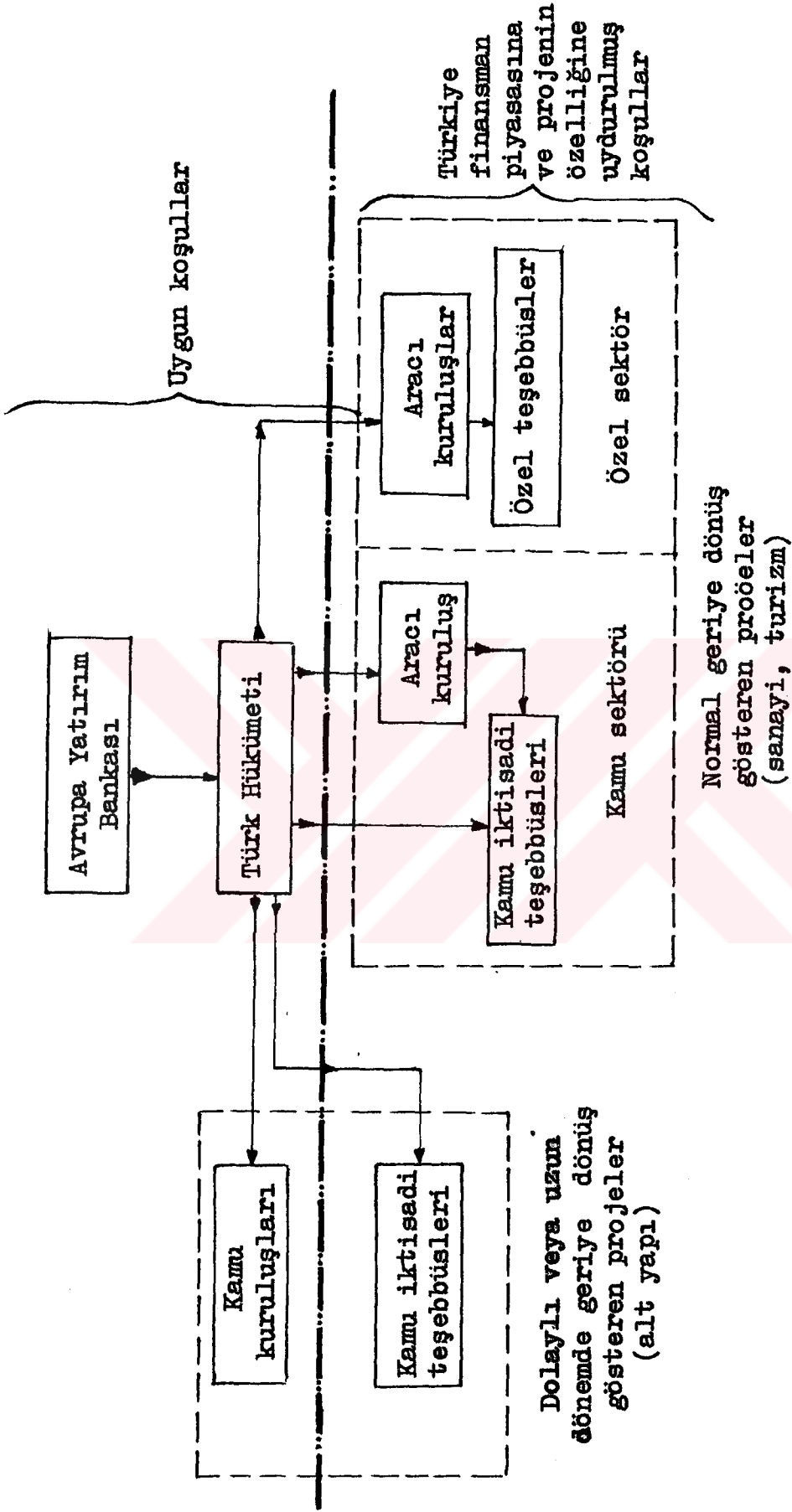
(291) Örneğin Petkim A.Ş. projesinin gerçekleştirilmesi ile ilgili olarak verilen kredi Devlet Yatırım Bankasının aracılığı ile kullanılmıştır.

(292) II.Mali Protokol, m.5/5.

(293) III.Mali Protokol, m.15.

TABLO -17

UYGUN KOŞULLAR İLE KREDİ VERME PROSEDÜRÜ

KAYNAK: Avrupa Yatırım Bankasının Türkiye'deki Faaliyetleri (1965-1974), EIB Araştırma Bölümü, 1975.

niteliği ne olursa olsun, sanayi veya hizmet sektörlerinde modern ve rasyonel şekilde işletilen teşebbüslerle donatılmasını amaç edinen, Ortaklık Anlaşması amaçlarının gerçekleşmesine yararlı olan, yürürlükteki Türk kalkınma planı çerçevesinde yer alan yatırım projelerinin finansman için seçilebileceği belirtilmektedir⁽²⁹⁴⁾.

Öte yandan, bu şekildeki yatırım projelerinden ancak münferit projeler ile kural olarak ekonominin bütün sektörlerine giren Türk topraklarında gerçekleştirilebilecek yatırım projeleri finansmandan yararlanabilecek, ayrıca Türkiye'nin ödemeler dengesi durumunun iyileşmesine katkıda bulunmaya elverişli projelere özel önem verilecektir⁽²⁹⁵⁾.

Projeler ya Türk Devleti veya Türk Devletinin oluru ile mahallî idareler veya merkezi ya da bir müessesesi Türkiye'de bulunan kamu veya özel teşebbüsler tarafından Avrupa Yatırım Bankasına sunulacaktır.

Ödünçlerle finanse edilen projelerin ihale, teklif isteme, pazarlık ve sözleşmelerine katılma, Türkiye ve Topluluk üyesi devletlerin bütün gerçek ve tüzel kişilerine açık olacaktır⁽²⁹⁶⁾.

Bir ödünçün Türk Devletinden başka bir kuruluşa verilmesi halinde Banka Türk Devletinin garantisini şart koşabilmektedir⁽²⁹⁷⁾.

Projelerin kabulü için gerekli tetkik ve ödünçlerin verilmesi ise Banka Statüsünde öngörülen şekil ve usullere göre yapılacaktır⁽²⁹⁸⁾.

b- III.Mali Protokolün Kredilere İlişkin Hükümleri

31 Ekim 1981 tarihinde süresi dolan III.Mali Protokol

---

(294) III.Mali Protokol, m.2/2.

(295) III.Mali Protokol, m.2/3.

(296) III.Mali Protokol, m.9/1.

(297) III.Mali Protokol, m.11.

(298) III.Mali Protokol, m.2/4.

döneminde 310 milyon hesap birimi tutarında global bir meblağın verilmesi öngörülmüş olup, bu miktarın 90 milyon hesap birimlik bölümü Avrupa Yatırım Bankasının kendi kaynaklarından, 220 milyon hesap birimi tutarındaki bakiye kısmı da Topluluğun vereceği yetki üzerine Banka tarafından özel şartlı ödünç şeklinde tahsis edilecektir⁽²⁹⁹⁾.

Avrupa Yatırım Bankasının kendi kaynaklarından verilen ödünçlerin süresi ile ilgili şartlar, projelerin ekonomik ve mali özellikleri ile uygun şekilde tesbit olunur. Uygulanan faiz haddi, her ödünç sözleşmesinin imzası sırasında Banka tarafından uygulanmakta olan faiz haddi olacaktır⁽³⁰⁰⁾.

Özel şartlı krediler ise Türk Devletine yılda %2,5 faiz haddi ve 10 yılı ödemesiz 40 yıl vade ile verilmektedir. Bu ödünçlerden yararlanan müteşebbisler tarafından geri ödenen ve Avrupa Yatırım Bankasına hemen ödenmesi gerekmeyen paralar yatırım projelerinin finansmanında yeniden kullanılabilir. Ancak Türkiye, bu meblağların kullanılışı hakkında her yıl bilgi verecektir⁽³⁰¹⁾.

Avrupa Yatırım Bankasının kendi kaynaklarından verilen ödünçler normal kârlılıktaki projelerin finansmanına, özel şartlı ödünçler ise kârlılığı uzun ve yaygın projelerin finansmanına öncelikle tahsis edilirler⁽³⁰²⁾.

Projelerin gerçekleşmesinde A.Y.B. Türkiye'nin oluru ile ortak olarak finansman desteği sağlayabilir⁽³⁰³⁾.

III.Mali Protokol ile öngörülen finansman olanaklarından, öz sermayeleri tamamen veya kısmen Topluluk ülkelerinden gelen teşebbüsler, sermayeleri millî kaynaklardan sağlanan teşebbüslerle eşit şartlarla yararlanmaktadırlar⁽³⁰⁴⁾.

(299) III.Mali Protokol, m.2/1.

(300) III.Mali Protokol, m.4/2.

(301) III.Mali Protokol, m.4/3.

(302) III.Mali Protokol, m.4/4.

(303) III.Mali Protokol, m.6.

(304) III.Mali Protokol, m.7.

III.Mali Protokol döneminde verilen krediler ve finanse edilen projeler EK-8'de gösterilmiştir.

4- Özel İşbirliği Fonu

1981 yılında, O.E.C.D. çerçevesinde A.E.T.'ndan, özel işbirliği çerçevesinde 75 milyon h.b. tutarında hibe sağlanmış ve bu miktar 30 milyon h.b. ve 45 milyon h.b. olarak iki ayrı dilim halinde kullanılmıştır.

Özel işbirliği fonu çerçevesinde sağlanan hibenin kullanıldığı yerler EK-9 da gösterilmiştir.

5- IV.Mali Protokol

IV.Mali Protokol, 17.6.1981 tarihinde parafe edilerek, aynı yıl Kasım ayında da imzalanması kararlaştırılmışken Türkiye Topluluk ilişkilerinin dondurulması nedeniyle imzalanmamıştır.

IV.Mali Protokol ile 600 milyon hesap birimi tutarında olması öngörülen kredinin 325 milyon hesap birimlik bölümü %1 faiz, 10 yıl ödemesiz 40 yıl vade ile Topluluk üyesi ülkelerden özel koşullu olarak, 225 milyon hesap birimlik bölümü A.Y.B. kaynaklarından piyasa koşulu ile ve 50 milyon hesap birimlik bölümü de hibe olarak sağlanacaktı.

Türkiye-Topluluk ilişkilerinin yeniden başlatılması ve 14 Nisan 1987 tarihinde Türkiye'nin Topluluğa tam üyelik başvurusunda bulunması nedeniyle IV.Mali Protokol imza aşamasında bulunmaktadır.

II- A.Y.B.-TÜRKİYE İLİŞKİLERİNDE UYUŞMAZLIKLAR VE ÇÖZÜMÜ

Avrupa Yatırım Bankası'nın Türkiye ile olan kredi ilişkilerinin temel çerçevesi mali protokollerle düzenlenerek bu çerçeve içinde Banka ile Türkiye arasında finansman sözleşmeleri imzalanmaktadır.

Öte yandan mali protokoller, Türkiye ile A.E.T. arasında ortaklık kuran Ankara Anlaşmasının bir eki olarak ka-

bul edilerek Anlaşmaya eklenmiştir⁽³⁰⁵⁾. Ankara Anlaşması da taraflarca Anlaşmaya eklenmesi uygun bulunan protokollerin Anlaşmanın ayrılmaz birer parçası olduğunu açıkça düzenlemektedir⁽³⁰⁶⁾.

Bu hususlar, A.Y.B. ile Türkiye arasındaki kredi ilişkilerinden doğabilecek uyuşmazlıkların da Türkiye-Topluluk ilişkileri çerçevesinde ele alınmasını gerekli kılmaktadır.

A- ANKARA ANLAŞMASINDA UYUŞMAZLIKLAR VE ÇÖZÜMÜ

Türkiye ile A.E.T. arasında bir ortaklık meydana getiren Ankara Anlaşmasında, uyuşmazlıkların, aşama aşama, değişik organlarda çözüme kavuşturulmaya çalışılacağı hüküm altına alınmıştır.

Ankara Anlaşmasının uygulama ve yorumu ile ilgili olarak Türkiye'yi veya Topluluk ya da Topluluk üyesi bir devleti ilgilendiren her anlaşmazlık öncelikle Ortaklık Konseyine getirilecektir⁽³⁰⁷⁾.

Ortaklık Konseyi, önüne getirilen uyuşmazlığı karar yolu ile çözebileceği gibi anlaşmazlığı Topluluklar Adalet Divanına veya mevcut herhangi bir başka yargı merciine⁽³⁰⁸⁾ götürmeyi kararlaştırabilir⁽³⁰⁹⁾.

Ortaklık Konseyi uyuşmazlığın çözümü veya T.A.D. ya da bir başka yargı merciine götürme konusunda karar verirken oybirliği ile hareket etmelidir⁽³¹⁰⁾.

Uyuşmazlık halindeki taraflar, uyuşmazlığın çözümüne yönelik olarak alınan kararın veya hükmün yerine getirilmesi

---

(305) I.Mali Protokol, m.9; II.Mali Protokol, m.11; III.Mali Protokol, m.15.

(306) Ankara Anlaşması, m.30.

(307) Ankara Anlaşması, m.25/1.

(308) Uyuşmazlığın mevcut herhangi bir başka yargı merciine götürülmesi konusu için bkz., Supra, s.88-89.

(309) Ankara Anlaşması, m.25/2.

(310) Ankara Anlaşması, m.23/3.

için gereken bütün tedbirleri almak zorundadırlar⁽³¹¹⁾.

Öte yandan; uyusmazlığın, Ortaklık Konseyi, T.A.D. ve ya mevcut başka bir yargı merciinde çözülememiş olması halinde ise tarafların geçiş dönemi ve son dönemde başvurabilecekleri tahkim ve sair yargı usulü yollarını Ortaklık Konseyi düzenleyecektir⁽³¹²⁾.

B- ÇEŞİTLİ FİNANSMAN SÖZLEŞMELERİNDE UYUŞMAZLIKLAR VE ÇÖZÜMÜ

Türkiye ile Topluluk arasında kurulan ortaklık ilişkisi nedeniyle, gerek Türkiye ile A.Y.B. ve gerekse Türkiye ile A.E.T. arasında imzalanan çeşitli finansman sözleşmelerinde, bu sözleşmelerin uygulanmasından doğabilecek uyuşmazlıkların çözümü konusunda farklı yargı yol ve mercileri öngörülmüştür. Bu yargı yol ve mercileri, T.A.D., Hakemlik ve üçüncü bir ülke mahkemesi olarak sıralanabilir.

1- T.A.D. nın Yargı Yetkisi

Türkiye ile A.Y.B. arasında imzalanan bazı finansman sözleşmelerinde, sözleşmelere ilişkin anlaşmazlıkların T.A.D. önüne götürüleceğine ilişkin hükümler bulunmaktadır.

Örneğin; Türkiye ile A.E.T. arasında imzalanan II.Mali Protokol çerçevesinde Afşin-Elbistan Entegre Projesinin ek dış finansman ihtiyacını karşılamak üzere A.Y.B. ile Türkiye arasında imzalanmış bulunan finansman sözleşmesinin uygulama protokolünün 11.01. maddesinde, finansman sözleşmesi ve uygulama protokolünün tarafları arasındaki ilişkilerin, protokolün imzası sırasında Avrupa Toplulukları Komisyon Bütçesi Genel Müdürlüğünün bulunduğu ülke hukukuna tabi olacağı belirtilmiş, 11.03. maddesinde ise finansman sözleşmesi ve uygulama protokolüne ilişkin anlaşmazlıkların çözümü ile T.A.D. yetkisi kılınmıştır⁽³¹³⁾.

(311) Ankara Anlaşması, m.25/3.

(312) Ankara Anlaşması, m.25/4.

(313) T.C. Resmî Gazete, Tarih 2.6.1980, Sayı 17005.

Keza, III.Mali Protokol çerçevesinde, A.Y.B. Özel Bölüm ile Türkiye arasında, Millî Kontrol Merkezi ve İletim Şebekesinin Güçlendirilmesi ve Karakaya Projeleri ile ilgili finansman sözleşmelerine ilişkin uygulama protokollerinde de benzer hükümlere yer verilmiştir⁽³¹⁴⁾.

2- Hakemlik Yolu⁽³¹⁵⁾

A.E.T. nun Türkiye ile imzaladığı bazı finansman anlaşmalarında da, anlaşmaların uygulanmasından doğacak uyuşmazlıkların hakemlik yolu ile çözümleneceği hükme bağlanmıştır.

A.E.T. nun ülkemizde yapacağı 75 milyon Avrupa Hesap Birimi tutarındaki hibe yardımıyla yararlanırlmak üzere 4.8.1981 tarihinde imzalanan "T.K.İ.-Soma-Tunçbilek Maden İşletmesi Yenileme Teçhizatı ve Yedek Parçalar Projesi", "T.K.İ. Beypazarı Linyit Projesi" ve "M.T.A.-Linyit Arama Projesi" ile ilgili finansman sözleşmelerinde hakemlik yolu öngörülmüştür⁽³¹⁶⁾.

Sözleşmelere göre, taraflar arasında sözleşmelerin uygulanması ile ilgili olarak ortaya çıkacak bir uyuşmazlık öncelikle taraflarca çözülmeye çalışılacak, uyuşmazlık bu şekilde çözülemediği takdirde A.E.T.-Türkiye Birleşik Konseyine havale edilecektir.

Birleşik Konsey, uyuşmazlığı ilk toplantısında çözümediği takdirde, taraflardan biri diğerine bir hakem tayin etmesini bildirir, diğer taraf 2 ay içinde bir hakem tayin etmek zorundadır.

Üçüncü hakemi ise Birleşik Konsey tayin edecektir.

Hakemler, 12 ay içinde oyçokluğu ile karar alacaklar ve taraflar, hakem kararının uygulanması için gerekli önlem-

---

(314) T.C.Resmî Gazete, Tarih 2.2.1982, Sayı 17593.

(315) Hakemlik hakkında genel bilgi için bkz., Supra, s.78 v.d.

(316) T.C.Resmî Gazete, Tarih 1.12.1981, Sayı 17531.

leri almak zorundadırlar.

3- Üçüncü Bir Ülke Mahkemesinin Yetkisi

Avrupa Yatırım Bankası ile Türkiye arasındaki anlaşmalarda uyuşmazlıkların çözümü ile ilgili olarak üçüncü bir ülke mahkemesinin yetkili kılınması da mümkündür. Anlaşmalarda, uyuşmazlıklarla ilgili olarak genellikle İsviçre Mahkemeleri yetkili kılınmaktadır.

Türkiye ile A.E.T. arasında imzalanan I.Mali Protokol çerçevesinde "A.Y.B.-Türkiye Arasında Normal Rantabiliteli Projelerin Finansmanına Mahsus İkrazlarla İlgili Genel Anlaşma"⁽³¹⁷⁾ ile III.Mali Protokol çerçevesinde A.Y.B. ile Türkiye arasında imzalanan "Millî Kontrol Merkezi ve İletim Şebekesinin Güçlendirilmesi Projesi" ile ilgili finansman sözleşmesinin uygulama protokolünde⁽³¹⁸⁾, çıkabilecek uyuşmazlıkların sadece Zürih Kantonu yetkili mahkemesine götürülebileceği, bununla birlikte Zürih ticaret mahkemesinin yetkisi dahilinde bir anlaşmazlık olduğu taktirde yeni bir anlaşmaya gerek duyulmadan her iki tarafın davayı bu mahkemeye götürebileceği belirtilmektedir.

Söz konusu anlaşmalar ile taraflar, mahkemelerin yetkilerine itiraz etmemeyi taahhüt etmektedirler.

Keza, tarafların, mahkemelerin kararlarına karşı İsviçre'de daha üst mahkemelere başvurma hakları da bulunmaktadır.

İsviçre mahkemelerince verilen kararlar kesindir ve taraflarca kararların gerekleri yerine getirilmek zorundadır.

---

(317) T.C.Resmî Gazete, Tarih 5.3.1965, Sayı 11945.

(138) T.C.Resmî Gazete, Tarih 2.2.1982, Sayı 17593.

S O N U Ç

Avrupa'da siyasi bir entegrasyona ulaşma çabalarının bir sonucu olarak imzalanan Roma Antlaşması ile öngörülen ekonomik entegrasyonun en önemli yanlarından biri de bölgesel farklılıkların giderilmesi ve üye devletlerin ekonomilerinin bütünlüğünün sağlanmasıdır.

Özellikle bölgesel farklılıkların giderilmesi enerji, altyapı gibi alanlardaki yatırımlara daha fazla önem verilmesini gerekli kılmaktadır. Bu da söz konusu alanlardaki yatırımların finansman yardımıyla önceliğe sahip olmaları sonucunu doğurmaktadır.

Bu politika temelinde yapılacak finansman desteğinde diğer kaynakların yanı sıra Avrupa Yatırım Bankası da önemli rol oynamaktadır.

Banka tarafından verilen kredilerin çeşitli sektörlerle göre ve coğrafi temelde bir dağılımı yapıldığında az gelişmiş bölgelerin kredilerden en fazla yararlandığı görülmektedir.

Öte yandan, Topluluk ile tam üyelik hedefine yönelik olarak bir ortaklık ilişkisi kuran Türkiye, Bankanın Topluluk dışında verilen kredilerinde ilk sırayı almaktadır.

Türkiye'nin, 14.4.1987 tarihindeki başvurusu sonucu Topluluğa tam üyeliğinin gerçekleşmesi durumunda bölgesel kalkınma politikası ve entegre Akdeniz programları uygulamasında Banka kredilerinden faydalanan ülkeler arasında önemli bir yer tutacağı muhakkaktır. Böylece, bir yandan Türkiye ile Topluluk ekonomileri birbirine yaklaştırılırken diğer yandan Topluluğun ortak politikalarının uygulanmasından dolayı da Türkiye ile Topluluk üyesi ülkeler arasındaki bölgesel farklılıklar da giderek azaltılmış olacaktır.

E K L E R

EK-I

A.Y.B. TARAFINDAN 1988 YILINDA
TOPLULUK İÇİNDE SAĞLANAN FİNANSMAN

Ülkelere Göre Dağılım (Milyon ECU)

ÜYE DEVLETLER	KREDİ MİKTARI	%
ALMANYA	518.8	6.0
FRANSA	756.2	8.8
İTALYA	3396.7	39.5
İNGİLTERE	1051.0	12.2
İSPANYA	1003.1	11.7
BELÇİKA	4.7	0.1
HOLLANDA	233.2	2.7
DANİMARKA	493.2	5.7
YUNANİSTAN	213.8	2.5
PORTEKİZ	488.2	5.7
İRLANDA	157.1	1.8
LÜKSEMBURG	-	-
ÜYE OLMAYAN ÜLKELER (1)	285.0	3.3
TOPLAM	8601.0	100.0

1) Bkz. tablo-6 dipnot-2.

KAYNAK: Annual Report 1988, s.21, tablo 2 (Toplam miktar ve oranlar tarafımızdan hesaplanmıştır.)

EK-2

**BÖLGESEL KALKINMA
POLİTİKASI ÇERÇEVESİNDE 1988 YILINDA
SAĞLANAN FİNANSMANIN ÜYE
DEVLETLERE GÖRE DAĞILIMI**

ÜYE DEVLET	KREDİ MİKTARI	%
ALMANYA	154.4	3.1
FRANSA	488.4	9.9
İTALYA	1970.1	40.1
İNGİLTERE	413.8	8.4
İSPANYA	724.5	14.7
BELÇİKA	1.2	-
HOLLANDA	203.3	4.1
DANİMARKA	134.4	2.7
YUNANİSTAN	211.9	4.3
PORTEKİZ	453.8	9.2
İRLANDA	157.1	3.2
LÜKSEMBURG	-	-
TOPLAM	4912.9	100.0

KAYNAK : Annual Report 1988, 's.24, tablo 3.

EK: 3

SANAYİ PROJELERİNDE KREDİ MÜRACAATLARI İLE BİRLİKTE AVRUPA YATIRIM BANKASINA SUNULACAK BELGELER

Sanayi projelerinde belgeler aşağıdaki hususlarda bilgi ihtiva etmelidir:

1. Kuruluş, belli başlı ortakları ve müteşebbisler hakkında bilgi:

- Kuruluş: kuruluş sözleşmesi, ortaklar ve payları, vergilendirme usulu, imtiyazlar, faaliyetler, muhasebe ve idare organizasyonu, bilânçolar, kâr ve zarar hesapları, geçmiş üç yıla ait malî tablolar, kısa, orta ve uzun vadeli borçların ayrıntıları.
- Başlıca ortaklar ve müteşebbisler: esas mukaveleler, hissedarlar, faaliyetler, geçmiş üç yıla ait bilânçolar.

2. Proje hakkında teknik izahat:

- Genel tanım: Gaye, kuruluş yeri, teorik ve fiilî kapasite.
- Teknik tarifi: Teknoloji, arazi, inşaat işleri, üretim tesisleri, genel hizmetler ve ambarlar, nakil vasıtaları vs.
- Hazırlık ve uygulama: Uygulama plânı, şayet varsa müşavirler, kontrol, sipariş verme ve ihaleler için usuller.
- Yatırımların ayrıntılı maliyet tahmini: Arazi, inşaat tesisleri, üretim tesisleri, genel hizmetler, ambarlar, nakil vasıtaları, ilk tesis ve tecrübe giderleri, mehil faizi, öngörülme vs.
- İşletme: Hammadde durumu, organizasyon, iş gücü, gerekiyorsa teknik yardım.

3. İktisadi Bilgiler:

- Pazarlar ve Mamul Akımı: Halihazır durum ve gelecekteki eğitim, son yıllara ait istatistikler, fiyat tahminleri, yurtiçi satışlar ve ihracat, pazarlama örgütü, teşebbüsün piyasadaki durumu.

- Yaratılan iş imkânı (devamlı ve mevsimlik).
- Projenin kalkınma plânındaki yeri.
- Projenin iktisadî kârlılığını, ülkenin iktisadî kalkınmasına katkısını, ödemeler dengesine ve kamu maliyesine etkilerini hesaplamak için gereken bilgiler.

4. Malî Bilgiler

- Tesisin tam kapasitede çalışmaya başlayacağı tarihe kadar olan devrede, teşebbüsün ticarî faaliyet hesapları tahminleri (geçmiş faaliyetleri de içine alabilir).
- Aynı devre için bilânço ve malî durum projeksiyonları.
- Aynı devre için işletme sermayesi ihtiyacı ve devre içindeki trendi: Hammadde ve mamul stokları, müşteri alacakları, satıcılara borçlar.
- Proje için finansman plânı ve masrafların zaman tablosu.
- Teklif edilen teminat.
- Öngörülen temettü politikası.

EK: 4

AIT YAPI PROJELERİNDE KREDİ MÜRACAATLARI İLE BİRLİKTE AVRUPA YATIRIM BANKASINA SUNULACAK BELGELER

1. Müteahhit ve işletmeci hakkında bilgiler:

Hükümet daireleri veya kamu sektörü tarafından uygulanan veya yönetilen projelerde, verilecek bilgiler geçmiş üç yılın proje sektörünü ilgilendiren bütçe ve tahakkuklarını kapsmalıdır.

Projenin ticarî esaslarla idare edilen bir kuruluş tarafından geliştirildiği veya uygulandığı hallerde ise verilecek bilgi sanayi projelerinin müteşebbislerden istenen bilginin hemen hemen aynı olmalıdır.

2. Proje hakkında teknik bilgi:

- Genel tanım: Gaye, kuruluş yeri, esas bilgiler, elde mevcut çalışmalar, üretim kapasitesi.
- Teknik tarifi: İnşaatın esasları, binalar, ana ve yardımcı tesisler, inşaat ve işletme malzemesi, taşıt araçları.
- Çalışmalar ve uygulama: Gerektiği takdirde teknik yardım ve müşavirler, sipariş verme ve ihaleler için usuller, uygulama plânı, kontrol.
- Yatırımların ayrıntılı maliyet tahmini: Arazi, inşai işler, tesisat, malzeme, mehil dönemi faizi, öngörülmeyen vs.
- İşletme: Metodlar, organizasyon, işgücü, gerektiği takdirde teknik yardım, bakım.

3. İktisadi Bilgiler:

- Piyasa talebi ve proje tamamlandıktan sonra kullanma olanakları, gelecekteki eğilimler, karşılaşılabilecek pazarlama ve satış sorunları, fiyat tesbit prensipleri ve usulleri.
- Projenin kalkınma plânındaki yeri, Türkiye'nin iktisadi kalkınmasına katkısını hesaplamak için bilgiler, ödemeler dengesi ve kamu maliyesine etkileri.

- Kullananın göreceği fayda ve ödeyeceği ücret.
- Projenin iktisadî kârlılığı.

4. Malî Bilgiler:

- İş sahibi ve işletmeci firmaların malî durumlarının gelişimini gösterebilecek bilgiler de dahil olmak üzere projenin gelir ve masraflarının ayrıntıları (proje normal faaliyete geçene kadar).
- İşletme sermayesi ihtiyacının tesbiti.
- Projenin finansman plânı ve harcamalar zaman tablosu.
- Teklif edilen teminat.
- İş sahibi ve işletmeci için öngörülen temettü politikası.

BİRİNCİ
MALİ PROTOKOL DÖNEMİNDE
FİNANSE EDİLEN PROJELER

EK-5

Kamu Sektörü Projeleri

FİNANSE EDİLEN PROJE VE ANLAŞMA TARİHİ	BAKANLAR KURULU KARARI VE RESMİ GAZETE	VERİLEN KREDİNİN MİKTARI, FAİZİ VE GERİ ÖDEME KOŞULLARI
Kovada-2 Projesi 25.5.1965	6/5073 s. B.K.K. 24.8.1965-12083	Miktar: 5.000.000 hb. faiz: %3 geri ödeme: 46 eşit taksitle İlk taksit: 31.7.1972 Son taksit: 31.1.1995
Seka-Çaycuma Projesi 28.7.1966	6/6984 s.B.K.K. 10.9.1966-12397	Miktar: 10.300.000 hb. faiz: %4,5 geri ödeme: 46 eşit taksitle ilk taksit: 31.7.1973 son taksit: 31.1.1996
Keban Projesi Kadro Anlaşması 28.7.1966	6/6987 s.B.K.K. 10.9.1966-12397	Miktar: 30.000.000 hb. faiz: %3 geri ödeme: 46 eşit taksit. İlk vade, ilk finansman mukavelesi- nin imzalanmasından en az 7 en çok 7,5 yıl sonra
Keban Projesi Birinci Dilim "Baraj ve santra- lin mühendislik yapı ve tesisle- ri" 28.7.1966	6/6987 s.B.K.K. 10.9.1966-12397	Miktar: 18.500.000 hb. faiz: %3 geri ödeme: Altıışar ay- lık 46 eşit taksit ilk taksit: 31.7.1973 son taksit: 31.1.1996
Gediz Sulama Projesi 28.7.1966	6/7014 s.B.K.K. 6.10.1966-12419	Miktar: 15.000.000 hb. faiz: %3 geri ödeme: 46 eşit taksitle ilk taksit: 31.7.1973 son taksit: 31.1.1996
Keban Projesi İkinci Dilim "Türbinler" 10.5.1967	6/8451 s.B.K.K. 7.7.1967-12641	Miktar: 3.400.000 hb. faiz: %3 geri ödeme: 46 eşit taksit ilk taksit: 31.7.1973 son taksit: 31.1.1996

BİRİNCİ
MALİ PROTOKOL DÖNEMİNDE
FİNANSE EDİLEN PROJELER

EK-5

Kamu Sektörü Projeleri

FİNANSE EDİLEN PROJE VE ANLAŞMA TARİHİ	BAKANLAR KURULU KARARI VE RESMÎ GAZETE	VERİLEN KREDİNİN MİKTARI, FAİZİ VE GERİ ÖDEME KOŞULLARI
Gökçekaya Projesi 14.6.1967	6/8459 s.B.K.K. 13.7.1967-12646	Miktar: 7.3000.000 hb. faiz: %3 geri ödeme: 46 eşit taksit ilk taksit:31.7.1974 son taksit:31.1.1997
Seka-Dalaman Projesi 27.7.1967	6/8746 s.B.K.K. 13.9.1967-12698	Miktar:14.000.000 hb. faiz: %4,5 geri ödeme: 46 eşit taksit ilk taksit:31.7.1974 son taksit:31.1.1997
Keban Projesi Üçüncü Dilim "Seyyar Vinç" 29.11.1967	6/9350 s B.K.K. 15.1.1968-12800	Miktar: 128.000 hb. faiz: %3 geri ödeme: Altışar aylık 46 eşit taksit ilk taksit:31.7.1973 son taksit:31.1.1996
Keban Projesi Dördüncü Dilim "Jeneratörler" 29.11.1967	6/9351 s B.K.K. 15.1.1968-12800	Miktar: 3.050.000 hb. faiz: %3 geri ödeme: Altışar aylık 46 eşit taksit ilk taksit:31.7.1973 son taksit:31.1.1996
Samsun-Azot Sana- yi Projesi 22.12.1967	6/9561 s B.K.K. 27.2.1968-12837	Miktar: 5.600.000 hb. faiz: %4,5 geri ödeme: 46 eşit taksit ilk taksit:31.1.1975 son taksit:31.7.1997
Keban Projesi Beşinci Dilim "Transformatörler" 29.5.1968	6/10214 s B.K.K. 25.6.1968-12933 mükerrer	Miktar: 3.380.000 hb. faiz: %3 geri ödeme: Altışar aylık 46 eşit taksit ilk taksit:31.7.1973 son taksit:31.1.1996
Keban Projesi Altıncı Dilim "Projenin genel idaresi için tek- nik yardım" 26.9.1968	6/10847 s B.K.K. 26.10.1968-13037	Miktar: 185.000 hb. faiz: %3 geri ödeme: Altışar aylık 46 eşit taksit ilk taksit:31.7.1973 son taksit:31.1.1996

BİRİNCİ
MALİ PROTOKOL DÖNEMİNDE
FİNANSE EDİLEN PROJELER

EK-5

Kamu Sektörü Projeleri

FİNANSE EDİLEN PROJE VE ANLAŞMA TARİHİ	BAKANLAR KURULU KARARI VE RESMÎ GAZETE	VERİLEN KREDİNİN MİKTARI, FAİZİ VE GERİ ÖDEME KOŞULLARI
T.C.D.D.Projesi "Türkiye Demiryol- larının Dizelizas- yonu" 15.10.1968	6/10900 s.B.K.K. 14.11.1968-13051	Miktar:11.000.000 hb. faiz: %3 geri ödeme: 46 eşit taksit ilk taksit:31.1.1976 son taksit:31.7.1998
Keban Projesi Yedinci Dilim "Çelik Hidrolik Konstrüksiyon" 30.10.1968	6/10980 s.B.K.K. 11.12.1968-13074	Miktar: 267.140 hb. faiz: %3 geri ödeme: Altışar aylık 46 eşit taksit ilk taksit:31.7.1973 son taksit:31.1.1996
Keban Projesi Sekizinci Dilim "Malzeme ve teçhi- zat muayene ve kontrolü" 29.1.1969	6/11459 s.B.K.K. 15.3.1969-13149	Miktar: 37.050 hb. faiz: %3 geri ödeme:Altışar aylık 46 eşit taksit ilk taksit:31.7.1973 son taksit:31.1.1996
Gökçekaya-Seyit- ömer-İzmir Enerji Nakil Hatları Projesi 29.1.1969	6/11589 s.B.K.K. 28.4.1969-13185	Miktar:7.600.000 hb. faiz: %3 geri ödeme: 46 eşit taksit ilk taksit:31.7.1976 son taksit:31.1.1999
İstanbul Boğazı Köprüsü Projesi Kadro Sözleşmesi 25.7.1969	6/12654 s.B.K.K. 6.1.1970-13392	Miktar: En fazla 20.000.000 hb. faiz: %3 geri ödeme: Altışar aylık 46 eşit taksit ilk ödeme birinci fi- nansman mukavelesinin imza tarihinden en az 7 en fazla 7,5 yıl sonra.
Petkim Sentetik Kauçuk Projesi 19.12.1969	7/45 s. B.K.K. 15.1.1970-13400	Miktar:9.294.415 hb. faiz: %4,5 geri ödeme: 46 eşit taksit ilk taksit:31.1.1977 son taksit:31.7.1999

BİRİNCİ

EK-5

MALİ PROTOKOL DÖNEMİNDE

FİNANSE EDİLEN PROJELER

Kamu Sektörü Projeleri

FİNANSE EDİLEN PROJE VE ANLAŞMA TARİHİ	BAKANLAR KURULU KARARI VE RESMÎ GAZETE	VERİLEN KREDİNİN MİKTARI, FAİZİ VE GERİ ÖDEME KOŞULLARI
Keban Projesi Dokuncu Dilim "Vanalar ve yedek elektrik techiza- tı" 19.12.1969	7/113 s .B.K.K. 23.1.1970-13407	Miktar: 376.640 hb. faiz: %3 geri ödeme: Altışar aylık 46 eşit taksit ilk taksit: 31.7.1973 son taksit: 31.1.1996
Boğaz Köprüsü Pro- jesi Birinci Dilim "Boğaz köprüsü in- şaatı" 6.5.1970	7/630 s. B.K.K. 21.5.1970-13499	Miktar:13.842.000 hb. faiz: %3 geri ödeme: Altışar aylık 46 eşit taksit ilk taksit:31.7.1977 son taksit: 31.1.2000
Keban Projesi Onuncu Dilim "Santralin Elekt- rik Techizatı" 6.5.1970	7/631 s. B.K.K. 22.5.1970-13500	Miktar: 676.170 hb. faiz: %3 geri ödeme: Altışar aylık 46 eşit taksit iklt taksit:31.7.1973 son taksit:31.1.1996
Boğaz Köprüsü Pro- jesi İkinci Dilim "Mühendislik ve kontrol hizmetleri" 1.7.1970	7/946 s. B.K.K. 30.7.1970-13564	Miktar: 198.000 hb. faiz: %3 geri ödeme: Altışar aylık 46 eşit taksit ilk taksit:31.7.1977 son taksit:31.1.2000
Boğaz Köprüsü Pro- jesi Üçüncü Dilim "Ortaköy Viadükle- ri" 12.11.1970	7/1622 s. B.K.K. 29.11.1970-13682	Miktar: 1.216.000 hb. faiz: %3 geri ödeme: Altışar aylık 46 eşit taksit ilk taksit:31.7.1977 son taksit:31.1.2000
Keban Projesi Kadro Anlaşması' na ek Anlaşma 11.5.1971	7/2638 s. B.K.K. 30.6.1971-13881	Miktar:30.000.000 hb. nden 40.000.000 hb. ne çıkarılmış 10.000.000 hb. lik ilave ikraz 1.Dilim olarak Baraj ve Sant- ralın Bayındırlık iş- lerine tahsis edilmiş

EK-5

BİRİNCİ
MALİ PROTOKOL DÖNEMİNDE

FİNANSE EDİLEN PROJELER

Kamu Sektörü Projeleri

FİNANSE EDİLEN PROJE VE ANLAŞMA TARİHİ	BAKANLAR KURUL KARARI VE RESMÎ GAZETE	VERİLEN KREDİNİN MİKTARI, FAİZİ VE GERİ ÖDEME KOŞULLARI
Boğaz Köprüsü Pro- jesi ikinci Dilim ile ilgili Zeyilname 17.9.1971	7/3271 s. B.K.K. 14.11.1971-14015	Miktar: 1980.000 hb. nden 258.000 hb.ne yükseltilmiş 60.000 hb. tutarındaki ek ik- raz projenin genel programlama hizmetle- rine tahsis edilmiş.
Boğaz Köprüsü Pro- jesi Dördüncü Di- lim "Orta boy Köp- rüler" 17.9.1971	7/3271 s. B.K.K. 14.11.1971-14015	Miktar: 440.000 hb. faiz: %3 geri ödeme: Altışar aylık 46 eşit taksit ilk taksit: 31.7.1977 son taksit: 31.1.2000
Boğaz Köprüsü Pro- jesi Beşinci Dilim "Haliç Köprüsü" 17.9.1971	7/3271 s. B.K.K. 14.11.1971-14015	Miktar: 2.344.000 hb. faiz: %3 geri ödeme: Altışar aylık 46 eşit taksit ilk taksit: 31.7.1977 son taksit: 31.1.2000
Boğaz Köprüsü Pro- jesi Altıncı Dilim "Otoyol inşaatı için ekipman" 21.1.1972	7/3996 s. B.K.K. 18.3.1972-14132	Miktar: 625.000 hb. faiz: %3 geri ödeme: Altışar aylık 46 eşit taksit ilk taksit: 31.7.1977 son taksit: 31.1.2000
Boğaz Köprüsü Pro- jesi Yedinci Dilim "Mecidiyeköy Viadükü" 6.9.1972	7/5102 s. B.K.K. 24.10.1972-14346	Miktar: 1.067.000 hb. faiz: %3 geri ödeme: Altışar aylık 46 eşit taksit ilk taksit: 31.7.1977 son taksit: 31.1.2000

BİRİNCİ
MALİ PROTOKOL DÖNEMİNDE
FİNANSE EDİLEN PROJELER
Özel Sektör Projeleri

FİNANSE EDİLEN PROJE VE ANLAŞMA TARİHİ	BAKANLAR KURULU KARARI VE RESMÎ GAZETE	VERİLEN KREDİNİN MİKTARI, FAİZİ VE GERİ ÖDEME KOŞULLARI
Ta Projesi 16.2.1966	6/6268 s. B.K.K. 19.4.1966-12278	Miktar: 190.000 hb. faiz: %4,5 geri ödeme: 46 eşit taksit ilk taksit: 31.7.1973 son taksit: 31.1.1996
elik Halat Pro- jesi 16.2.1966	6/6269 s. B.K.K. 19.4.1966-12278	Miktar: 1.500.000 hb. faiz: %4,5 geri ödeme: 46 eşit taksit ilk taksit: 31.7.1973 son taksit: 31.1.1996
Arçelik Projesi 1.4.1966	6/6412 s. B.K.K. 26.5.1966-12308	Miktar: 245.000 hb. faiz: %4,5 geri ödeme: 46 eşit taksit ilk taksit: 31.7.1973 son taksit: 31.1.1996
Mamesmann-Sümer- bank Projesi 1.4.1966	6/6413 s. B.K.K. 26.5.1966-12308	Miktar: 430.000 hb. faiz: %4,5 geri ödeme: 46 eşit taksit ilk taksit: 31.7.1973 son taksit: 31.1.1996
Pirelli Projesi 28.7.1966	6/6983 s. B.K.K. 10.9.1966-12397	Miktar: 500.000 hb. faiz: %4,5 geri ödeme: 46 eşit taksit ilk taksit: 31.7.1973 son taksit: 31.1.1996
Sifaş Projesi 28.7.1966	6/6985 s. B.K.K. 10.9.1966-12397	Miktar: 1.300.000 hb. faiz: %4,5 geri ödeme: 46 eşit taksit ilk taksit: 31.7.1973 son taksit: 31.1.1996

BİRİNCİ
MALİ PROTOKOL DÖNEMİNDE
FİNANSE EDİLEN PROJELER
Özel Sektör Projeleri

FİNANSE EDİLEN PROJE VE ANLAŞMA TARİHİ	BAKANLAR KURULU KARARI VE RESMÎ GAZETE	VERİLEN KREDİNİN MİKTARI, FAİZİ VE GERİ ÖDEME KOŞULLARI
Şişe-Cam Projesi 28.7.1966	6/6986 s. B.K.K. 10.9.1966-12397	Miktar: 2.125.000 hb. faiz: % 4,5 geri ödeme: 46 eşit taksit ilk taksit:31.7.1973 son taksit:31.1.1997
Güney Projesi 2.2.1967	6/7847 s. B.K.K. 21.4.1967-12579	Miktar: 400.000 hb. faiz: %4,5 geri ödeme: 46 eşit taksit ilk taksit:31.7.1974 son taksit: 31.1.1997
1967 T.S.K.B. Kadro Finansman Sözleşmesi 2.2.1967	6/7942 s. B.K.K. 8.5.1967-12592	Miktar: 5.000.000 hb. faiz: %4,5 geri ödeme: 46 eşit taksit ilk taksit:31.7.1974 son taksit:31.1.1997
Mensucat Santral Projesi 15.3.1967	6/8173 s. B.K.K. 29.5.1967-12607	Miktar: 720.000 hb. faiz: % 4,5 geri ödeme: 46 eşit taksit ilk taksit: 31.7.1974 son taksit: 31.1.1997
1967- T.S.K.B. Kadro Finansman Sözleşmesine Ek Sözleşme 29.11.1967	6/9349 s. B.K.K. 15.1.1968-12800	Miktar: 5.000.000 hb.den 15.000.000 hb.ne çıkarılmış

EK-6

**II. MALİ PROTOKOL DÖNEMİNDE
FİNANSE EDİLEN PROJELER**

FİNANSE EDİLEN PROJE VE ANLAŞMA TARİHİ	BAKANLAR KURULU KARARI VE RESMÎ GAZETE	VERİLEN KREDİNİN MİKTARI, FAİZİ VE GERİ ÖDEME KOŞULLARI
1973 T.S.K.B Kadro finansman Sözleşmesi 12.2.1973	7/5916 s. B.K.K. 28.2.1973-14462	Miktar:15.000.000 hb. faiz: %4,5 geri ödeme: 44 eşit taksit ilk taksit:31.1.1981 son taksit:31.7.2002
Yatırım Öncesi Har- camaların Finans- manı için Global Ödünç 12.2.1973	7/5916 s. B.K.K. 28.2.1973-14462	Miktar: 2.000.000 hb. faiz: %2,5 geri ödeme: 44 eşit taksit ilk taksit: 31.1.1981 son taksit: 31.7.2002
Petkim-Sentetik Kauçuk Projesi 12.2.1973	7/5916 s. B.K.K. 28.2.1973-14462	Miktar:6.400.000 hb. faiz: %4,5 geri ödeme: 44 eşit taksit ilk taksit: 31.1.1981 son taksit: 31.7.2002
T.C.D.D. Elektrifikasyon Projesi 12.2.1973	7/5916 s. B.K.K. 28.2.1973-14462	Miktar: 4.350.000 hb. faiz: %2,5 geri ödeme: 44 eşit taksit ilk taksit: 31.1.1981 son taksit: 31.7.2002
T.C.D.D. Dizelizasyon II. Projesi 29.3.1973	7/6308 s. B.K.K. 29.4.1973-14521	Miktar: 23.500.000 hb. faiz: %2,5 geri ödeme: 44 eşit taksit ilk taksit:31.7.1981 son taksit:31.1.2003
T.H.Y. Projesi 13.9.1973	7/7219 s. B.K.K. 24.10.1973-14695	Miktar: 8.650.000 hb. faiz: %2,5 geri ödeme: 44 eşit taksit ilk taksit: 31.1.1982 son taksit: 31.7.2003

EK-6

**II. MALİ PROTOKOL DÖNEMİNDE
FİNANSE EDİLEN PROJELER**

FİNANSE EDİLEN PROJE VE ANLAŞMA TARİHİ	BAKANLAR KURULU KARARI VE RESMÎ GAZETE	VERİLEN KREDİNİN MİKTARI, FAİZİ VE GERİ ÖDEME KOŞULLARI
Antalya Ormancılık Kağıt Projesi 29.12.1973	7/7977 s. B.K.K. 9.5.1974-14881	Miktar:20.000.000 hb. faiz: % 4,5 geri ödeme: 44 eşit taksit ilk taksit: 31.1.1982 son taksit: 31.7.2003
Gediz II Sulama Projesi 20.2.1974	7/8233 s. B.K.K. 8.7.1974-14939	Miktar:10.000.000 hb. faiz: % 2,5 geri ödeme: 44 eşit taksit ilk taksit: 31.7.1982 son taksit: 31.1.2004
1974 T.S.K.B. Kadro finansman Sözleşmesi 18.7.1974	7/9033 s. B.K.K. 19.11.1974-15067	Miktar:20.000.000 hb. faiz: Tahsisleri 1,5 milyon h.b. aşmayan ve sabit yatırımları 8 milyon h.b.den aşağı olan projeler için %9,875 Tahsisleri 1,5 milyon hb.aşan ve/veya sabit yatırımları 8 milyon h.b. üstünde olan projeler için devletin ödeyeceği faiz tahsis sırasında geçerli olan Bankanın nominal faizi. Geri ödeme: Muamelelerin süre şartlarına göre saptanacak bir itfa tablosuna göre
1974 S.Y.K.B. Global Ödüncü 18.7.1974	7/9033 s. B.K.K. 19.11.1974-15067	Miktar: 5.000.000 hb. faiz: %9,875 geri ödeme: Gerçekleştirilen muamelenin geri ödeme şartlarına göre saptanacak.

EK-6

**II. MALİ PROTOKOL DÖNEMİNDE
FİNANSE EDİLEN PROJELER**

FİNANSE EDİLEN PROJE VE ANLAŞMA TARİHİ	BAKANLAR KURULU KARARI VE RESMÎ GAZETE	VERİLEN KREDİNİN MİKTARI, FAİZİ VE GERİ ÖDEME KOŞULLARI
Elbistan Projesi I 30.12.1974	7/9606 s. B.K.K. 13.5.1975-15235	Miktar:58.000.000 hb. faiz: %2,5 geri ödeme: 44 eşit taksit ilk taksit: 31.1.1983 son taksit: 31.7.2004
Elbistan Projesi II 29.1.1975	7/9890 s. B.K.K. 24.6.1975-15275	Miktar:19.000.000 hb. faiz: % 2,5 geri ödeme: 44 eşit taksit ilk taksit: 31.7.1983 son taksit: 31.1.2005
Berdan Sulama Projesi 30.12.1975	7/12034s. B.K.K. 11.7.1976-15643	Miktar:11.000.000 hb. faiz: % 2,5 geri ödeme: 44 eşit taksit ilk taksit: 31.1.1984 son taksit: 31.7.2005
1976 S.Y.K.B. Kadro Finansman Sözleşmesi 30.12.1975	7/12034s. B.K.K. 11.7.1976-15643	Miktar: 5.000.000 hb. faiz: % 4,5 geri ödeme: 44 eşit taksit ilk taksit: 31.1.1984 son taksit: 31.7.2005
Seka-Akdeniz Pro- jesi Önyatırım Harcamaları Fi- nansmanı İçin II Genel Ödünç 25.11.1976	7/13331s. B.K.K. 25.5.1977-15947	Miktar: 1.015.000 hb. faiz: % 2,5 geri ödeme: 44 eşit taksit ilk taksit: 31.1.1985 son taksit: 31.7.2006
Akdeniz-Orman/ Kağıt Projesi Ek ikraz 25.11.1976	7/13331s. B.K.K. 25.5.1977-15947	Miktar: 5.000.000 hb. faiz: % 4,5 geri ödeme: 44 eşit taksit ilk taksit: 31.1.1985 son taksit: 31.7.2006

EK-6

II. MALİ PROTOKOL DÖNEMİNDE
FİNANSE EDİLEN PROJELER

FİNANSE EDİLEN PROJE VE ANLAŞMA TARİHİ	BAKANLAR KURULU KARARI VE RESMÎ GAZETE	VERİLEN KREDİNİN MİKTARI, FAİZİ VE GERİ ÖDEME KOŞULLARI
Seka-Dalaman II Projesi 21.2.1978	7/15450s. B.K.K. 8.6.1978-16310	Miktar: 6.300.000 hb. faiz: %4,5 geri ödeme: 44 eşit taksit ilk taksit: 31.1.1986 son taksit: 31.7.2007

EK-7

TAMAMLAYICI PROTOKOL NEDENİYLE
FİNANSE EDİLEN PROJELER

FİNANSE EDİLEN PROJE VE ANLAŞMA TARİHİ	BAKANLAR KURULU KARARI VE RESMÎ GAZETE	VERİLEN KREDİNİN MİKTARI, FAİZİ VE GERİ ÖDEME KOŞULLARI
Yeniköy-İzmir- Aliağa İletim Hattı Projesi 29.6.1987	87/12198 sayılı Bakanlar Kurulu K. 28.11.1987-19648	Miktar:17.000.000 hb. Faiz: %2,5 Geri ödeme: Altışar aylık 44 taksit ilk taksit:31.7.1995 son taksit:31.1.2017
Özlüce Hidroelektrik Santralı Projesi 8.12.1986	87/12309 sayılı Bakanlar Kurulu K. 17.12.1987-19667	Miktar:30.000.000 hb. Faiz: %2,5 Geri ödeme: Altışar aylık 44 taksit ilk taksit:31.1.1995 son taksit:31.7.2016

EK-8

III.MALİ PROTOKOL DÖNEMİNDE
FİNANSE EDİLEN PROJELER

FİNANSE EDİLEN PROJE VE ANLAŞMA TARİHİ	BAKANLAR KURULU KARARI VE RESMÎ GAZETE	VERİLEN KREDİNİN MİKTARI, FAİZİ VE GERİ ÖDEME KOŞULLARI
Keban II Projesi 5.7.1979	7/18001 s. B.K.K. 12.9.1979-16752	Miktar:36.000.000 hb. faiz: %2,5 geri ödeme:Altışar aylık 60 taksit ilk taksit: 15.12.1989 son taksit: 15.6.2019
TSKB 1979 A Glo- bal Ödünç Projesi 5.7.1979	7/18001s.B.K.K. 12.9.1979-16752	Miktar:15.000.000 hb. faiz: % 9,60 geri ödeme: Altışar aylık 22 taksit ilk taksit: 15.12.1983 son taksit: 15.6.1994
S.Y.K.B 1979 A Global Ödünç Projesi 5.7.1979	7/18001s. B.K.K. 12.9.1979-16752	Miktar: 5.000.000 hb. faiz: % 9,60 geri ödeme: Altışar aylık 22 taksit ilk taksit: 15.12.1983 son taksit: 15.6.1994
Seka-Akdeniz Pro- jesi 1979 Yılı Sa- nayi Kısmı Ek Ödünç 7.12.1979	8/313 s. B.K.K. 15.3.1980-16930	Miktar:16.000.000 hb. faiz: % 10,40 geri ödeme: Altışar aylık 22 taksit ilk taksit: 15.5.1984 son taksit: 15.11.1994
Seka-Akdeniz Pro- jesi 1979 Yılı Ormancılık Kısmı Ek Ödünç 7.12.1979	8/313 s. B.K.K. 15.3.1980-16930	Miktar:10.000.000 hb. faiz: % 2,5 geri ödeme: Altışar aylık 60 taksit ilk taksit: 15.5.1990 son taksit: 15.11.2019
Afşin Elbistan Entegre Projesi 1979 Ek Ödünçü 26.2.1980	8/826 s. B.K.K. 2.6.1980-17005	Miktar:75.000.000 hb. faiz: % 2,5 geri ödeme: Altışar aylık 60 taksit ilk taksit:15.5.1990 son taksit:15.11.2019

EK-8

III.MALİ POROTOKOL DÖNEMİNDE
FİNANSE EDİLEN PROJELER

FİNANSE EDİLEN PROJE VE ANLAŞMA TARİHİ	BAKANLAR KURULU KARARI VE RESMÎ GAZETE	VERİLEN KREDİNİN MİKTARI, FAİZİ VE GERİ ÖDEME KOŞULLARI
Karakaya Projesi 14.7.1980	8/1493 s. B.K.K. 2.9.1980-17093	Miktar:60.000.000 hb. faiz: % 2,5 geri ödeme: Altışar aylık 60 taksit ilk taksit:15.12.1990 son taksit:15.6.2020
Seka-Dalaman II Projesi 1980 Ek Öduncü 14.7.1980	8/1753 s. B.K.K. 9.11.1980-17155	Miktar:4.000.000 hb. faiz: %11,05 geri ödeme: Altışar aylık 24 taksit ilk taksit:15.12.1983 son taksit:15.6.1995
S.Y.K.B. 1979 B Global Ödünç Pro- jesi 14.7.1980	8/1681 s. B.K.K. 19.11.1980-17165	Miktar:10.000.000 hb. faiz: %11,05 geri ödeme: Altışar aylık 22 taksit ilk taksit:15.10.1984 son taksit:15.4.1995
T.S.K.B. 1979 B. Global Ödünç Pro- jesi 14.7.1980	8/1681 s. B.K.K. 19.11.1980-17165	Miktar:30.000.000 hb. faiz: %11,05 geri ödeme: Altışar aylık 22 taksit ilk taksit:15.10.1984 son taksit:15.4.1995
Millî Kontrol Mer- kezi ve İletim Şe- bekesinin Güçlen- dirilmesi Projesi 19.10.1981	8/4032 s. B.K.K. 2.2.1982-17593	Miktar:14.000.000 hb. faiz: %2,5 geri ödeme: Altışar aylık 60 taksit ilk taksit:15.3.1992 son taksit:15.9.2021
Millî Kontrol Mer- kezi ve İletim Şe- bekesinin Güçlen- dirilmesi Projesi 19.10.1981	8/4032 s. B.K.K. 2.2.1982-17593	Miktar:10.000.000 hb. faiz: % 14,40 geri ödeme: Altışar aylık 22 taksit ilk taksit:15.3.1986 son taksit:15.9.1996
Karakaya Projesi İkinci Kredi An- laşması 19.10.1981	8/4032 s. B.K.K. 2.2.1982-17593	Miktar:25.000.000 hb. faiz: %2,5 geri ödeme: Altışar aylık 60 taksit ilk taksit:15.12.1991 son taksit:15.6.2021

EK-9

AVRUPA EKONOMİK TOPLULUĞUNDAN
HİBE YOLU İLE
FİNANSE EDİLEN PROJELER

FİNANSE EDİLEN PROJE VE ANLAŞMA TARİHİ	BAKANLAR KURULU KARARI VE RESMÎ GAZETE	HİBE EDİLEN MİKTAR
T.K.İ. Soma-Tunç- bilek Maden İşlet- mesi Yenileme Teçhizatı ve Yedek Parçalar Projesi 4.8.1981	8/3682 sayılı Bakanlar Kurulu K. 1.12.1981-17531	Miktar:16.000.000 ECU
T.K.İ. Beypazarı Linyit Projesi 4.8.1981	8/3682 sayılı Bakanlar Kurulu K. 1.12.1981-17531	Miktar:22.000.000 ECU
M.T.A. Linyit Ara- ma Projesi 4.8.1981	8/3682 sayılı Bakanlar Kurulu K. 1.12.1981-17531	Miktar:8.000.000 ECU
Business Week	88/12746 sayılı Bakanlar Kurulu K. 12.4.1988-19783	Miktar: 500.000 AHB
Doğu Akdeniz Sahil Bölgesi Sıtma Kontrol Programı	88/13299 sayılı Bakanlar Kurulu K. 20.11.1988-19995	Miktar:1.500.000 AHB
Batı Anadolu Geo- termal Enerji Projesi	88/13299 sayılı Bakanlar Kurulu K. 20.11.1988-19995	Miktar:8.000.000 AHB

KAYNAKÇA^(x)

I- GENEL ESERLER

AKİPEK, Ö.İlhan, Milletlerarası Adalet Divanı, Üçüncü Bası, Ankara 1974.

AKTAN, Okan H., Avrupa Para Sistemi, Ankara 1988.

ARSAVA, Ayşe Füsün, Avrupa Toplulukları Hukuku ve Bu Hukukun Ulusal Alanda Uygulanmasından Doğan Sorunlar, Ankara 1985.

Avrupa Topluluğu Ortak Tarım Politikası, Problemler ve Reform Çalışmaları, İ.K.V. Yayın No.46, Ekim 1987.

CİNGİ, Selçuk, Avrupa Yatırım Bankası ve Türkiye ile İlişkileri, A.T.O. Yayın No:1984/2, Ankara 1984.

CADIRCIOĞLU, Turhan, Avrupa Yatırım Bankası Faaliyetleri ve Türkiye, Ankara 1973.

DOĞAN, İzzettin, Türk Anayasa Düzeninin Avrupa Toplulukları Hukuk Düzeni ile Bütünleşmesi Sorunu, İstanbul 1979.

Gelişim Büyük Coğrafya Ansiklopedisi, 10 Cilt.

İNAN, Yüksel, Uluslararası Adalet Divanının Yargı Yetkisi, Ankara 1982.

MERAY, Seha L., Devletler Hukukuna Giriş, 2.Cilt, 4.Bası, Ankara 1975.

PAZARCI, Hüseyin, Uluslararası Hukuk Açısından Avrupa Ekonomik Topluluğunun Yaptığı Anlaşmalar, Ankara 1978.

SAVAŞ, Vural F., Türkiye ve A.E.T., İstanbul 1983.

SAVAŞ, Vural F., "A.E.T.'nin Akdeniz Politikası ve Türkiye", İ.K.V. Yayın No 1977/5, İstanbul 1977.

(x) Yazarlar soyadlarına, diğer eserler başlıklarının ilk harflerine göre sıralanmıştır.

II- RESMÎ YAYINLAR

Collection of the Agreements concluded by the European Communities.

Volume 3, 1958-1975

Volume 5, 1957-1975

Volume 6, 1976

Volume 7, 1977

Volume 9, 1979

Volume 11, 1981, Part II.

European Investment Bank, Leaflet, 1988.

European Investment Bank, Statute and Other Provisions,
Bruxelles 1986.

Official Journal of the European Communities

No. L. 217, 29.12.1964

No. L. 282, 28.12.1970

No. L. 293, 29.12.1972

No. L. 104, 24.4.1975

No. L. 25, 30.1.1976

No. L. 347, 22.12.1980

No. L. 311, 30.10.1981

No. C. 266, 20.11.1975

No. C. 169, 8.7.1976

No. C. 214, 11.9.1976

No. C. 303, 23.12.1976

No. C. 77, 24.3.1988

Sicilli Kavanini

Cilt X, 1929

Cilt XI, 1930

Six montly report from the Commission to the Council and
European Parliament on the rate of utilization of
the tranches of the New Community Instrument
(1.7.1987-31.12.1987), Com (88) 438 final, 28.7.1988.

T.C. Resmî Gazete, 1964-1989 yılları arası kolleksiyonu

III- DİĞER YAYINLAR (Makale, Bildiri, Çeviriler)

A.C.P.-E.E.C. Convention - Lome III, The Courier, No.89,
January-February 1985.

ARSAVA, Ayşe Füsün, "Avrupa Ekonomik Topluluğu Hukuk Düzeni-
nin Ulusal Hukuk Düzenleri Üzerindeki Etkisi", Prof.
Dr. Ümit Yaşar Doğanay'ın Anısına Armağan I, İstan-
bul 1982.

ARSAVA, Ayşe Füsün, "Avrupa Topluluklarının Uluslararası Özel-
liği", Prof.Dr.İbrahim Yasa'ya Armağan, Ankara 1983.

ARSAVA, Ayşe Füsün, "Avrupa Topluluklarının Supranational
Niteliği", Mali Hukuk Dergisi, Mayıs-Haziran 1987.

AŞULA, Mustafa, "A.T.'ın Dış Politikası ve Türkiye-A.T.
İlişkileri" A.T. ve Türkiye A.T. İlişkileri Semineri,
Ankara 5-7 Ocak 1988.

Avrupa Yatırım Bankasının Türkiye'deki Faaliyetleri, E.I.B.
Araştırma Bölümü, 1975.

E.I.B. Operations under the Lomé Convention

Financing under the Second Lomé Convention, May 1980.

Financing Facilities under the Third Lomé Convention, April
1986.

Financing Facilities under the Mediterranean Agreements,
September 1987.

GÜNUĞUR, Halûk, "Avrupa Topluluğunun Uluslararası Niteliği ve
Türkiye'nin Topluluğa Katılmasının Doğuracağı Egemen-
lik Sorunları", H.Ü.İ.İ.B. Dergisi, Cilt 3, 1985.

GÜNUĞUR, Halûk, "Türkiye'nin A.E.T. ye Tam Üyeliği ve Anayasa
Hukukumuz Bakımından Doğuracağı Sorunlar", G.Ü.İ.İ.B.
F. Dergisi, Cilt 2, Sayı 1-2, Ankara 1986.

- GÜNUĞUR, Halûk, "Anayasa Değiştirilmeli", Milliyet, 17.4.1987.
- GÜNUĞUR, Halûk, "Topluluk Hukuk Düzeni ve Egemenlik Kavramı", Türkiye İktisat Dergisi, Yıl 1, Sayı 2, Ağustos 1988.
- GÜNUĞUR, Halûk, "Avrupa Bütünleşmesine Genel Bakış", A.T. ve Türkiye-A.T. İlişkileri Semineri, Ankara 5-7 Ocak 1988.
- GÜNUĞUR, Halûk, Avrupa Ekonomik Topluluğunu Kuran Antlaşma (Roma Antlaşması), (Çev. ve Der.), Ankara 1988.
- GÜNUĞUR, Halûk, "Türkiye-A.T. 30.Yıl", İ.K.V. Dergisi, Sayı 69, İstanbul, Temmuz 1989.
- İNAN, Yüksel, BAŞEREN, Sertaç, "Avrupa Toplulukları Adalet Divanının Yargı Yetkisi", Amme İdaresi Dergisi, Cilt 19, Sayı 3, Eylül 1986.
- KÄSER, J., "The European Investment Bank, Its Role and Place Within the European Community system", Yearbook of European Law, 1984/4, Oxford 1985.
- MERAY, Seha L., "Devletlerarası Adalet", S.B.F. Dergisi, Cilt II, Sayı 3-4, 1947.
- NOMER, Ergin, ESKİYURT, Özer, Avrupa Sözleşmeleri, İstanbul 1975.
- ÖZSUNAY, Ergun, "A.E.T. de Hukukların Koordinasyonu, Uyumlaştırılması, Denkleştirilmesi ve Topluluk Hukukunun Belirgin Özellikleri", Birinci Avrupa Hukuku Haftası, 24-27 Ocak 1978, İstanbul 1979.
- PAZARCI, Hüseyin, "Avrupa Topluluğu Hukukuna Uyum Açısından Türk Anayasal Düzeni", Avrupa Topluluğu Hukuku ve Türkiye'nin Uyum Semineri, İstanbul 18-21 Ekim 1988 (yayınlanmamıştır).

The Integrated Mediterranean Programmes, European File, 1/86,
January 1986.

TÖRE, Nahit, "Avrupa Para Birliği", A.T. ve Türkiye-A.T.
İlişkileri Semineri, Ankara 5-7 Ocak 1988.

IV YILLIK RAPORLAR

E.I.B. 1958-1978

E.I.B. Annual Reports,
1979, 1980, 1981, 1982, 1983, 1984, 1985,
1986, 1987, 1988.

T. C.
Yükseköğretim Kurulunun
Dokümantasyon Merkezi